בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 532

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

הוצאה ע"י בנם הנה"ל
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, ל' ניסן התשע"ה. מסכת כתובות דף עו – דף צה

דף עו ע"א

א) גמ', רב אשי אמר וכו'. כתב **הרא"ש** (סימן טו) בשם **הרמ"ה,** דאיכא נפקא מינה בין תירוצא דרב אשי לתירוצא דרבא, בנמצאו בה המומין בעודה ארוסה, ובגרה קודם שנמצאו המומין, דלשינויא דרב אשי יכולה להוציא הכתובה, משום דהיא התובעת ויש לה חזקה דגופא, אבל לשינויא דרבא אין יכולה להוציא משום דאיתרע רשות האב, משום דכאן נמצא כאן היה. **והרא"ש** פליג וכתב, דאם נמצאו המומין בבוגרת לא חשיב נמצאו ברשות האב, ולא איתרע חזקת האב, משום דאינה שלו כלל, ורק בנערה ששייכת לאביה לכל מילי חשיבי שנמצאו המומין ברשותו.

ב) תוס' ד"ה רישא, בסוה"ד, ונראה לו פירוש הקונטרס עיקר וכו'. אבל **הרמב"ן, והרא"ש** הובא **בשיטה מקובצת,** פירשו כפירוש הראשון בתוס', דלא מהני משום דהוי כברי על ידי אחר. והרמב"ן הוסיף לתמוה על פירוש רש"י, למה לא יהני לאב חזקת הגוף דבתו, מאי שנא מחזקת חמור דמבואר לקמיה (עמוד ב') דמהני. **ובשערי יושר** (שער ב' פרק י"ג) תירץ, דחזקה דמעיקרא בעלמא לא מהני להוציא ממון, ודוקא חזקת הגוף היא דמהניא. והשתא היכא דהבת עצמה היא הבעלים על הכתובה, אין חזקת הגוף של הבת חשיב כחזקת הגוף דאלימא להוציא ממון, אלא הויא כשאר חזקות. והטעם, משום דאין החזקה על גוף הממון המגיע לאב. אלא, החזקה מכריעה שהבת היתה ללא מומין, והקידושין היו קידושין, וממילא יש לאב כתובה. וכהאי גוונא הוי חזקה דמעיקרא בעלמא. [אמנם היכא שהיא התובעת, אותה חזקה מכריעה באופן ישיר על הממון המגיע לה והוויא חזקת הגוף.]. אבל היכא שתובע בעל החמור ממון מכח חזקת החי של החמור, חשיב חזקת הגוף. משום דכתוצאה ממה שהחמור חי, בא לו הממון באופן ישיר, ושפיר מהניא חזקת החמור להוציא ממון.

ג) תוס' ד"ה ואמאי מנה לי בידך הוא, תימה אמאי אקשי לרב אשי וכו'. **השב שמעתתא** (שמעתא ב' פ"ט) תירץ, דלרב אשי אמרינן, דכל מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, לא מטעם חזקת הגוף, דחזקת הגוף לא מהני להוציא ממון. אלא מטעם דאין מחזיקים ריעותא מרשות לרשות, ואין לנו כלל ספק שמא נולדו המומין ברשות השני, דמהיכי תיתי, ולכך מהני להוציא ממון. ולהכי ברישא דהאב הוא בעל הכתובה, וברשותו נמצאו המומין אינו יכול להוציא, דחזקת הגוף לא מהני להוציא ממון. ובסיפא דהיא תובעת הכתובה, וברשותה מעולם לא נולד ספק כיון דלא היתה מעולם של עצמה, אין לנו להחזיק ריעותא על רשותה ולכך יכולה להוציא. ולפי זה לא קשיא לרבא ור' אלעזר, דהם פירשו הטעם דמהני בסיפא להוציא ממון, משום חזקת הגוף, ולכך במומין שניכר שהם ישנים ויש ספק לפנינו, שמא נולדו ברשות האב, ליכא למיזל בתר חזקת הגוף ואי אפשר להוציא. אבל לרב אשי דהטעם דמוציאים בסיפא הוא משום דאין לנו להחזיק ריעותא על רשות הבת, בהא ליכא נפקותא בזה שהמומין ישנים, דסוף סוף לא התעורר ספק על רשותה, ולכך הוה לן למימר דגם בכהאי גוונא מוציאה, ושפיר קשיא.

ד) בא"ד, דחזקה דאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו וכו' ליכא למימר וכו'. ביאר **המהר"ם שיף,** דהא דהבעל צריך להביא ראיה דהיו בה מומין קודם שנתארסה, ולא מהני אם יוכיח שהמומין היו קודם שכנסה, אף על פי שנמצאת ריעותא ברשות האב. היינו משום חזקה דאין שותה בכוס אלא אם כן בודקו. ועלה מקשינן, דבמומין שאינן יכולים להיבדק אמאי על הבעל להביא ראיה, הא ליכא להאי טעמא.

ה) תוס' ד"ה על בעל החמור וכו', בתוה"ד, ומיהו תימה וכו'. **הבעל המאור** (לה: מדפי הרי"ף) פירש סברת רב יהודה, דכל מי שנולד הספק בממונו עליו להביא ראיה, ולכך על האב להביא ראיה משום שבתו

הדף היומי
מסכת כתובות דף עו – דף עז
ל ניסן – א אייר התשע"ה

קיימא ברשותו למציאתה ומעשה ידיה. ולכך דייק נמי מכלה בבית חמיה, דכיון שנשאה היא כממונו, כדתנן **לעיל** (מו:) נשאת יתר עליו הבעל. והקשה **הר"ן** (שם), איך שייך לומר דכלה בבית חמיה ממונו של בעל היא ודמיא לחמור. הא מספקינן גבה, שמא בשעת הקידושין היו המומין ולא נעשית אשתו. אבל חמור וודאי ממון בעליו הוא. ותירץ, דאשה מעיקרא נמי איננה ממון האב ממש דברשות עצמה נמי היא, ולכך כשנישאת נקראת ממון הבעל.

ו) בא"ד, ודווקא גבי מיתת חמור וגבי מום וגבי מחט וכו' אית לן למימר הכי. **הפני יהושע** דבריהם, דבמיתת החמור אין סברא כל כך להעמידו בחזקת חי, דכל בעלי חיים סופן למות. וגבי מומין ומחט יש ריעותא בחזקה דמעיקרא מצד שלא נתבררה בשעתה, דהא לא ידענו בודאות אם יש בה מומים או מחט.

ז) בא"ד (הנמשך לעמוד ב'), ונראה לריב"א דדווקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה וכו'. הקשה **המהרש"א**, דאכתי תיקשה מאי טעמא ברישא צריך האב להחזיר כסף הקידושין, הא הוי תפיסה ברשות, וברישא הא איירי אפילו בברי כמו שהוכיח הר"י לעיל, מדלא קתני עד שאמר ברי לי. ותירץ **בחידושי הגרע"א בשם המהרי"ט**, דאין הכי נמי דאין צריך להביא ראיה וסגי בטענת ברי, והא דנקטו במתניתין דעל האב להביא ראיה היינו כדי להוציא הכתובה.

ח) בא"ד, ודמי לתקפו כהן דמוציאין מידו. **הקובץ שיעורים** (אות רעד) הוכיח מכאן, דאם היה הכהן טוען ברי מהני טענתו, דהא סבירא להו לתוס' דמהני תפיסה בטענת ברי, וכשיטת **התוס' לעיל** (כ.) **ד"ה ואוקי ממונא**. אבל הקשה, דהתם הטעם מפני שתפס אחר שנולד הספק, והכא בעל החמור היה תפוס קודם שנולד הספק. וכתב, דלהסוברין דגם תפיסה קודם שנולד הספק לא מהניא אלא בטענת ברי, אתי שפיר.

דף עו ע"ב

ט) גמ', כל שנולד ספק ברשותו עליו הראיה. פירש **רש"י ד"ה כל שנולד**, דעל בעל הפרה להביא ראיה, כיון שנולד הספק ברשותו, משום דלאחר משיכת הפרה מצאו שהחמור מת. אבל **הרי"ף** (לה: מדפי הרי"ף) כתב, דעל בעל החמור להביא ראיה כיון שנולד הספק ברשותו. וביאר **הר"ן** (שם) שהחמור מת בביתו. [וכתבו **הרשב"א והרמב"ן**, דאף על פי כן, אם טוען בעל החמור ברי לי שמת החמור אחר משיכת הפרה ובעל הפרה טוען שמא, יכול בעל החמור להוציא, דמהני ברי ושמא בצירוף חזקת הגוף]. והקשה **הרא"ש** (סימן טז) על פירוש הרי"ף, הא מתניתין לא חילקה היכא נמצאו המומין בפועל, אלא ברשות מי היתה האשה. דאם נמצאו אחר הנישואין חשיב שנמצאו ברשות הבעל, ואם נמצאו קודם הנישואין חשיב שנמצאו ברשות האב, משום דעדיין שלו היא במקצת, אף שהיתה בבית הארוס. **והקרבן נתנאל** (אות ד) העיר, מהיכי תיתי להרא"ש כן, הא יש לומר דלהרי"ף אין הכי נמי ואזלינן בתר המקום שבו נמצאו המומין במציאות. ועוד הקשה הרא"ש, אמאי אמר רמי בר יחזקאל לא תציתינהו להנהו כללי דכייל יהודה אחי, הא שפיר יש לומר דלכך נתכווין רב יהודה, דכיון שלא משך בעל הפרה את החמור, סתמא דמילתא שהוא עומד עדיין ברשות בעל החמור, ולכך על בעל החמור להביא ראיה.

י) גמ', כל שנולד ספק ברשותו עליו הראיה. התוס' לעיל (לו.) **ד"ה החרשת** הוכיחו מסוגיין, דאפילו בשמא ושמא אמרינן כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, ומוציאין ממון מהטבח אפילו בטענת שמא.

יא) תוס' ד"ה כל שנולד, בתוה"ד, ואפילו הוא מוחזק וכו'. הקשה **הפני יהושע**, היאך מהני האי טעמא להוציא ממון, הא אפילו רוב דעדיף מחזקה לא מהני להוציא, והיאך תועיל חזקה. ותירץ, דחזקה בעצמותה עדיפא מרובא. והוכיח כן **בקונטרס אחרון** (לעיל יב:), מהא דלרבן גמליאל מהני ברי ושמא בצירוף חזקת הגוף, ורוב בצירוף ברי ושמא לא מהני. והא דרובא וחזקה רובא עדיף, היינו משום דהרוב מבטל את החזקה, דחזקה היינו דתלינן שלא נשתנה הדבר מחזקתו, ואם יש רוב לומר שנשתנה, ממילא בטלה החזקה. אבל רוב בפני עצמו וחזקה בפני עצמה חזקה עדיפא, ולכך מהני להוציא ממון. עוד תירץ, דיתכן דבין רוב ובין חזקה מהניא להוציא ממון היכא דהנתבע טוען שמא, והא דלא מהני רוב להוציא ממון היינו דווקא נגד ברי, משום דהמוחזק טוען קים לי דהכא אירע כהמיעוט. **והשב שמעתתא** (שמעתתא ב' פ"ד) כתב, דבחזקה לחוד בלא טענת ברי אי אפשר להוציא ממון, קל וחומר מרוב דעדיף מחזקה. והטעם דכל מי שנולד הספק ברשותו עליו הראיה, ומפקינן ממון אפילו בשמא. משום דודאי היכא דליכא ריעותא ואין מקום להסתפק, כגון טבח שלקח בהמה ונאבדה, ותובע המוכר הדמים, דלא מצי הטבח לטעון טריפה היתה, והיה מקחי מקח טעות, ואין הולכין בממון אחר הרוב. דכיון דליכא ריעותא לא נחתינן לספיקא. והא דנחתינן לדינא דאין הולכין בממון אחר הרוב, היינו היכא דאיכא ריעותא לפנינו ויש במה להסתפק. ואם כן במחט שנמצאת הריעותא לפנינו, וגורמת הספק. אמרינן שאין אנו מסתפקים שמא היתה טריפה ברשות מי שהיתה אצלו מקודם, אלא מי שנולד הספק ברשותו עליו הראיה שנטרפה מקודם, משום דאין מחזיקין ריעותא מרשות לרשות.

יב) תוס' ד"ה כל שנולד וכו', בסוה"ד, וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא וכו'. **הריב"ש** (סימן שע"ג, הובא **בשב שמעתתא** שמעתתא ב' פ"י) ביאר דברי התוס', דהא דאמרינן דכל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, היינו משום דכיון שבא לבטל קנין שהיינו מוחזקים בו, עליו להביא ראיה, אף על פי שהוא מוחזק. אבל התם לא בא לבטל הקנין, אלא הנידון למי שייך הולד, דהיינו לחדש קנין, ולא מהני לבעל החמור צמה שנולד הספק ברשותו.

דף עז ע"א

א) מתני', האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא. השיטה מקובצת ביאר הטעם והחילוק, בין מומי האיש לאשה. משום דאשה ניחא לה בכל דהוא, ואינה מקפדת על מומי בעלה. מה שאין כן איש שמקפיד על מומי אשתו, לפי שאין אשה אלא ליופי.

ב) גמ', ואלו הן מומין גדולים, פירש רבן שמעון בן גמליאל כגון נסמית עינו וכו'. כתב **בשיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה**, דהא דפליגי

רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל, וסברי דבמומין גדולים נמי אין כופין להוציא, היינו דווקא בנסמית עינו אחת ורגלו אחת, אבל בשתי ידיו, או שתי עיניו, לדברי הכל כופין אותו להוציא, שהרי עבר ובטל מן העולם.

ג) רש"י ד"ה נולדו, משנשאה. **התוס' יו"ט** דייק מדברי, דדווקא משנשאה אינה יכולה לטעון כן, אבל אם נולדו משנתארסה, אין כופין אותה שתכנס ולא קריא מורדת. ותמה **הרש"ש,** מנא ליה הא, הא **לעיל** (סג.) איתא, דארוסה שמרדה נמי נקראת מורדת.

ד) תוס' ד"ה סבורה, בתוה"ד, כל אשה תערים ותשאנו וכו'. **ובהגהות הרא"מ הורוויץ** תירץ, דבידו להתנות, שאם לא תוכל לקבלו ותכפהו להוציאה, לא יתן לה כתובה. ואם לא התנה כן איהו דאפסיד אנפשיה.

ה) גמ', ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמר וכו'. **הריטב"א** מביא שיש גורסים, "איכא דאמרי אמר רבא וכו' אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, ומי א"ר יוחנן הכי", דהיינו, דאין הקושיא כגירסא דידן, דלא הוצרך לפסוק כרבן שמעון בן גמליאל, אלא קשיא, האיך פסק דלא כרבן שמעון בן גמליאל.

ו) מתני', וחכמים אומרים מקבלת היא על כרחה. **הריטב"א** ביאר, דרבנן נמי סברי להא דאיתא ברישא דמתניתין, דאפילו אם היו מומין אלו עד שלא נישאו, כופין אותו להוציא, אף על פי שידעה בהם. משום שיכולה לומר, כסבורה הייתי שאני יכולה לקבל, ועכשיו איני יכולה. אלא דסברי דהיכא דהתנה עימה להדיא לא מציא למיטען הכי, ואהא אמרי שמקבלת בעל כרחה. **והר"ן** (לו. מדפי הרי"ף) הביא שיש חולקים, סברי דהיכא שראתה ולא התנתה מעיקרא נמי אינה יכולה לטעון כסבורה הייתי וכו'. וכן דייק **המגיד משנה** בדעת **הרמב"ם** (פכ"ה מאישות הי"ב).

ז) גמ' מאי מקמץ אמר רב יהודה וכו' בשלמא מתני' לא קשיא וכו' אלא לר"י קשיא. והקשו **בתוס' ד"ה אלא,** תימה וכו'. **והריטב"א** פירש דהא דפרשינן בורסי גדול, היינו העומד על הפועלים, ואינו מאיס כ"כ. ונקטה ליה מתניתין משום רבותא דרישא דאפ"ה מאיס. ובורסי קטן היינו מי שמתעסק במלאכה גופא, שהוא מאוס יותר. ומשום רבותא דסיפא דהיכא שקבלה עליה לרבנן אין כופין נקט ליה. ואקושיית התוס' תירץ, דלישנא דמקמץ צואת כלבים לא משמע עבוד עורות, דאין מלאכת הבורסי אלא כשנותנים העורות בתוכן. והוסיף, **דרש"י** פירש דבורסי גדול גרוע מבורסי קטן. [וצריך עיון היכן ראה זאת בדברי רש"י].

ח) גמ' ולטעמיך תקשי. השיטה מקובצת ביאר [על פי מה שפירש **הריטב"א,** עיין באות הקודמת]. דלרב יהודה מקמץ צואת כלבים נמי בכלל מלאכת הבורסי הויא, הלכך ודאי מקמץ זה בורסי, ומיהו תרתי בורסי הוו, אחד המקבץ צואת כלבים, ואחד הנותן עורות בתוכן, ושפיר לא קשיא מאי טעמא תני במתניתין לתרווייהו. אלא לדידך דקא פרכת מדתניא מקמץ זה בורסי, אלמא סברת דלא מקרי בורסי אלא מפני עבוד העורות, ומשעה שנתנם לתוכם, ולא מפני קמוץ צואת כלבים, תקשי מתניתין. ומשני "בשלמא מתניתין לא קשיא כו'", פירוש, אין הכי נמי דאין נקרא בורסי אלא מפני עבוד העורות, ומכל מקום אכתי יש לחלק בין בורסי קטן לבורסי גדול. [דהיינו שלמד, לביאורו של הריטב"א רק לסברת המקשה על רב יהודה. אבל הריטב"א בודאי לא למד כך, דהא היה קשה לו קושית התוס', ותירץ דלא שייך לכאן, דהיינו דלר' יהודה נמי לא ביאר דקיבוץ צואת הכלבים הווי בכלל בורסי.]. ומה שהקשה דלרב יהודה קשיא ומשני תנאי היא וכו' היינו, היינו לפי סברתו דלא מקרי בורסי אלא מפני עבוד העורות.

ט) מתני', חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** דכיון שהתשמיש קשה לו, יכולה היא לומר עכשיו איני יכולה לקבל. לפי שבכל יום ויום הולך ומכביד עליו חוליו מחמת התשמיש. מה שאין כן באחרים השנויים במתניתין דבענין אחד הן עומדים, וכיון דסברה וקבילה ההיא שעתא, תו לא מציא למימר מאיס עלי. **והט"ז** (אה"ע סימן קנ"ד סק"ב) כתב, שהא דכייפינן גביה אינה בשבילה, אלא לתועלתו.

י) תוס' ד"ה ליתני, בתוה"ד, אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. כתב **המהרש"א,** דכן מוכח בסוגיין, דמקשינן אמימרא דאיני זן וכו' יוציא ויתן כתובה, עד שכופין אותו להוציא יכפהו לזון. אלמא דבדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין, לשון יוציא היינו בכפיה. אמנם **הרמב"ן** כתב, דאין כלל בדבר, דלשון יוציא פעמים משמעו בכפיה, ופעמים שלא בכפיה. אלא דשמואל הוה קים ליה, דרב כיון לומר שכופין, ולהכי הקשה לו. **עוד כתב,** דאף דיש לומר דבעלמא יוציא היינו שלא בכפיה, אבל היכא שאינו זן ויש בדבר חיי נפש, בודאי דבעינן כפיה. ולהכי מקשינן, כיון דעל כרחך לכל הפחות כופין אותו להוציא, אמאי לא יכפהו לזון.

דף עז ע"ב

יא) גמ', לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** דנקט "ביעי", לרבותא, דאפילו הני שיש להם קליפה חששו לאכלם. וכל שכן שאר אוכלין שאין להם קליפה שתגן עליהם.

יב) גמ', ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה. כתב **השיטה מקובצת** בשם **רש"י,** שלא היה זז מהם בשעת תלמודו. **והריטב"א** כתב, דאפילו שלא בשעת תלמוד היה יושב עמהם, משום דתורה לשמה מגינה אפילו שלא בעידנא דעסיק בה. **והיעב"ץ** כתב. דלמד מהם או לימדם תורה, דאי לאו הכי הא אמרינן **בשבת** (לב.), אל יעמוד אדם במקום סכנה, ומיירי שם בתלמיד חכם אף על פי דאי אפשר לו בלא הרהור תורה. אלמא דאין לסמוך על התורה שתגן מהסכנה אפילו בשעה שלומדה אם אין צורך להכנס לסכנה ההיא. **והקובץ שיעורים** (אות רעז) כתב, דדוקא בשאר מצוות איכא למיחש, אבל לימוד תורה שאני וכדיליף מקל וחומר אם חן מעלה וכו'.

יג) גמ', פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי. ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), דנקט כן תרי זימני, דאיתא **בחגיגה** (טו.), דצדיק נוטל בגן עדן חלקו וחלק הרשע, ואם כן יש לו ב' מקומות. **והבן יהוידע** ביאר הכפילות, משום הוצרך לשני מקומות, כיון שנכנס לגן עדן בגופו ונפשו.

יד) גמ', כי מטא להתם דלייה וכו'. ביאר **המהרש"א** (חידושי אגדות), דהאי סוגיא סברה דגן עדן הוא בעולם הזה כדאמר במסכת **תמיד** (לב:).

הדף היומי
מסכת כתובות דף עז – דף עח
א אייר – כ אייר התשע"ה

ויש לו מחיצות גבוהות שהוצרך להגביהו.

טו) גמ', אם כן אי אתה בר ליואי. ביאר **ההפלאה,** דהיינו דעל כרחך לא אתה הוא זה שהכריזו עליו פנו מקום לבר ליואי, אלא בר ליואי אחר הוא. אבל הקשה, כיון דעל כרחך איכא בר ליואי אחר שהיה חי בימיו, אם כן לא נראתה הקשת בימיו בזכותו, והיאך קיבל רשב"י תשובתו שנראתה הקשת בימיו. ותירץ, דשאלת רשב"י לא היתה האם בפועל נראתה הקשת או לא, אלא שאלו האם מצד מעשיך היה ראוי להיות הקשת נראית בימיך. ועל זה השיב לו הן, דהיינו דאף על פי שלא נראתה הקשת בימַי אין זה מצד מעשי, דמצד מעשי היה ראוי שתראה, אלא מחמת צדיק אחר הוא.

טז) גמ', ולא היא דלא הויא מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותאי לנפשאי. במדרש רבה (בראשית לה, ב) פליג על המבואר בסוגיין, ומובא שם בזה"ל: אליהו זכור לטוב ורבי יהושע בן לוי הוון יתבין תנין בחדא, מטון שמועה מן דר' שמעון בן יוחאי, אמרי הא מרא דשמעתה ניעול ונישייליה, על אליהו זכור לטוב לגביה, אמר ליה מן עמך, אמר לו, גדול הדור רבי יהושע בן לוי. אמר ליה נראתה הקשת בימיו, אמר לו הן, אמר אם נראה הקשת בימיו לית הוא כדאי למחמי סבר אפאי. עד כאן. מבואר שלא רבי יהושע בן לוי השיב כן, אלא ר' שמעון בר יוחאי, ומדוע יכחד, ועל כרחך שסבר המדרש שנראתה הקשת בימיו.

יז) [**גמ', אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים, בים של שלמה** (בסוף פרק מרובה) מובאים דברי **הרמ"א** בדרשה לסיום מסכת, ומשמע מדבריו דבני ר"פ המוזכרים בנוסח סיום המסכתות, הם בני רב פפא תלמידם של אביי ורבא. ואם כן לכאורה צריך עיון דאיך אפשר שאביי חי בפטירת ר' חנינא בר פפא. אמנם יש לומר, דאף שלרב פפא היה בן שנקרא חנינא, מכל מקום ר' חנינא המוזכר כאן הוא ר' חנינא בר פפי המוזכר **לקמן** (פא:) שרב יוסף ואביי שלחו אליו להורותם דבר הלכה.].

יח) גמ', לאפוקי ממאן דלא קיים. ופירש **רש"י ד"ה אמר אביי,** שבא להוציא מעליו מי שלא קיים כל התורה. וכתב **היעב"ץ** דלפי זה צריך לומר "לאפוקי מאן דלא קיים".

יט) רש"י ד"ה אם כן לית אתה בר ליואי, אין אתה ראוי וכו'. והיינו, דאף דשמך בר ליואי אין אתה זה שהוכרז עליו. והקשה **ההפלאה,** דאכתי, כיון דאיכא אחר שהוכרז עליו, מה שאל לו אם נראתה קשת בימיו, הא בודאי לא נראה מחמת זכות הצדיק שהוכרז עליו. ודוחק לומר דשמא זהו רק בשנים היה ונראתה הקשת בימיך קודם שנולד זה שהוכרז עליו. **לכך פירש,** דהא דקאמר נראתה לאו דוקא נראת ממש, אלא, אם אתה מצד מעשיך ראוי להיות נראה הקשת בימיך. והשיב הן, דמצדו היה ראוי שיראה, ומה שלא נראה הוא מחמת צדיק אחר שלא רצה להחזיק טובה לעצמו. ויישב בזה מה שנתקשה **הט"ז** (בא"ח סימן תקס"ה) דאיך אמר שקר ח"ו.

פרק האשה שנפלו

דף עח ע"א

א) מתני', נפלו לה משנתארסה וכו' ובית הלל אומרים לא תמכור. כתב **התוס' יו"ט,** דהאיסור על הלוקח ולא על האשה, וכמדוייק מלשון **רש"י לקמן** (עמוד ב') **ד"ה ה"ג ור' חנניא,** שכתב דאם בא לוקח לימלך אמרינן ליה לא תזבון, ומשמע דהאיסור עליו. והטעם דלאשה שרי, משום דהיא וודאי והבעל ספק כמבואר בגמ', ואין ספק מוציא מידי וודאי. אבל ללוקח אסור לקנות, דחזקת האשה לא מהניא ללוקח.

ב) מתני', על החדשים אנו בושים וכו'. תמה **האבי עזרי** (פכ"ב מאישות הט"ז), אמאי מסברא היינו אומרים, דנכסים שנפלו לה משנישאת ומכרתם לאחר, תחול המכירה, ויבטל זכות אכילת הפירות של הבעל. הא לבעל יש קנין פירות בקרקע, והאיך יפקע קנינו. וכתב, דמוכח מינה שאין לבעל קנין בגוף הקרקע לפירות כשוכר, אלא זכותו מתחדשת בפירות בשעה שיצאו. אבל כל זמן דליכא פירות, לית ליה ולא מידי, אלא שתיקנו דלא תוכל למכור. ואמר רבן גמליאל, דכיון דעל החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בושים, דהיינו משום שאין מכרה בטל מעיקר הדין, אלא מכח התקנה. דיינו אם נעמוד בזה, ולא נאמר דתיקנו גם על נכסים שנפלו לה קודם נישואין. [ויש להעיר **דתוס' לעיל** (מז:) **סוף ד"ה זימנין** כתבו להדיא שיש לו בעלות בקרקע. (א.ג.) ועיין לקמן אות יא].

ג) מתני', ר"ש חולק בין נכסים לנכסים. נכסים הידועים לבעל וכו' ואם מכרה ונתנה בטל. כתב **האבני מלואים** (סימן צ' סקי"ז), **דמהטור והשולחן ערוך** (סימן צ' סי"א) משמע, דדברי ר"ש הם גם על נכסים שנפלו לאחר שנשאת. אבל **הרא"ה** (לקמן עמוד ב') כתב, דבנכסים שנפלו לה משנישאת מודה ר"ש דאפילו באינם ידועים מכרה בטל. ורבי שמעון לחומרא פליג, דבנכסים שנפלו לה קודם נישואין, לתנא קמא מכרה קיים בכל גוונא, ולרבי שמעון בנכסים ידועין מכרה בטל.

ד) מתני', שאינם ידועים לבעל לא תמכור, ואם מכרה ונתנה קיים. כתב **הר"ן** (לז. מדפי הרי"ף), דהטעם דלכתחילה לא תמכור, משום שהבעל יורשה ואין לה להפקיע ירושתו.

ה) מתני', שם. בטעמא דאין לבעל נכסים שאינם ידועים. כתב **הרא"ש** (סימן א') בשם **הרמ"ה,** משום דהטעם דתיקנו רבנן לבעל פירות, משום פירקונה. דאם לא יאכל פירות יאמר "כיסא נקיטא לה תיזול ותפרוק נפשה", (כדאיתא לעיל מז.). והאי טעמא לא שייך אלא בנכסים ידועים, אבל בנכסים שאינם ידועים לא יאמר כן, ולא ימנע מלפדותה. **עוד כתב,** דאם בתחילה לא היו הנכסים ידועים לבעל, ואחר כך נודעו לו, חשיבי נכסים ידועים, ויש לו פירות מהזמן שנודע לו. וביאר **הקרבן נתנאל** (אות ו'), דלטעם שכתב הרמ"ה, דבאינם ידועים אין הבעל אוכל פירות משום שאומר כיסא נקיטא עילוה, אינו שייך אלא היכא דאכתי לא נודע לו, אבל אם נודע לו הדר האי חששא דיאמר כן, ומסתבר דכהאי גוונא תיקנו לו פירות.

ו) מתני', שם. כתב הרא"ש (סימן א'), דבנכסים שאינם ידועים אין לבעל אפילו פירות. אבל **הרמב"ן** כתב, דפירות וודאי דיש לו, אלא שאם מכרה ונתנה קיים. **והאבי עזרי** (פכ"ב מאישות הט"ז) הוכיח מדברי הרמב"ן מה שכתב לעיל (אות ב). דאף שהבעל אוכל פירות, מכל מקום מעיקר הדין יכולה האשה למכור, ומכירתה תבטל את זכותו, אלא שתיקנו שלא תוכל לעשות כן, ובנכסים שאינם ידועים לא תקנו.

ז) גמ', איבעי להו ר' יהודה אלכתחילה או אדיעבד. מבואר, דאיכא למימר דר' יהודה סבר דאפילו בעודה ארוסה מכרה בטל בדיעבד. והקשה **האבי עזרי** (המובא באות הקודמת), הא בעודה ארוסה אינו אוכל פירות, דאכילתו מנישואין. ואמאי סובר רבי יהודה דמכרה בטל. ותירץ, על פי מה שנתבאר (באות ב), דאין מכרה בטל משום זכות אכילת פירות שיש לו. אלא שהיא תקנה בפני עצמה, שלא תוכל האשה למכור, דהיא משועבדת לו לקיום זכותו בקרקעה. ואם כן יש לומר, דכמו כן משועבדת היא לו בעודה ארוסה, לקיום הזכות שיש לו בה בנישואין, דהא משועבדת היא להינשא לו.

ח) תוס' ד"ה האשה, בסוה"ד, לאשמועינן דאפילו הכי אם מכרה ונתנה קיים. הקשה **הרא"מ הורוויץ**, היאך סלקא דעתין למימר, דבנפלו לה לאחר שנתארסה מכרה בטל. הא האירוסין לא מבטלי מכירתה אלא הנישואין בלבד. דהא בלא נישאת מכרה קיים, ואם כן מאי נפקא מינה אם נפלו קודם אירוסין או אחריהם.

דף עח ע"ב

ט) גמ', לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה. הקשה **המהר"ם שיף**, דהוה ליה למימר טפי דהבעל אוכל פירות, דמשום הכי סברא הוא שלא תוכל למכור. והניח בקושיא.

י) תוס' ד"ה לא כר"י וכו', בתוה"ד, והא דמשמע לקמן בהכותב וכו', היינו כאמרו לפני ר"ג. **והר"ן** (מא. מדפי הרי"ף) תירץ, דמהא שמעינן דאפשר להסתלק בעודה ארוסה גם מנכסים שנפלו אחר שנישאת. אמנם הקשה דלא משמע כן מהא דאיתא **בירושלמי** (פ"ט ה"א), דאם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך, ונפלו לה לאחר מיכן, לא מהני. דאין אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. וכתב, **דהרמב"ן** תירץ, דכוונת הירושלמי, דכתב לה לאחר שנישאת, ונסתפק האם אפשר לסלק עצמו מנכסים שעתידים ליפול, כשם שמהני סילוק בעודה ארוסה. והשיבו דלא מהני, דלאחר נישואין ידו כידה אף במה שעתיד ליפול לה, ולא מהני לשון סילוק. ותמה **המשנה למלך** (פכ"ג מאישות ה"א בתחילת דבריו), הא בירושלמי לא השיבו דידו כידה, אלא שאין אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. וביאר **בקובץ שיעורים** (אות רצח-ט), דיסוד הספק אי מצי להסתלק לאחר שנישאת, הוא: האם מסתלק מהזכות דתיקנו לו רבנן, עקב היותו בעלה, ומזכות זו לא מצי להסתלק לאחר הנישואין, דהא כבר זכה בה. או דנימא דהסילוק מהזכות שיש לו בנכסים. דמצי להסתלק שפיר אף אחר הנישואין דהא עדיין לא נפלו לה. והשיבו דאי אפשר להסתלק מהנכסים, דאין אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו, דהסילוק הוא מזכותו כבעל, והרי כבר זכה בו, דידו כידה.

יא) גמ', באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מילוג בחיי בעלה וכו'. כתבו **הש"ך** (סימן ק"ג סק"כ) **והבית שמואל** (אה"ע סימן צ"א סק"ו), דאפילו בחיי האשה הבעל מוציא מיד הלקוחות, דהא מה שמוציא לאחר שמתה היינו משום דשויוהו לוקח למפרע. **והקצות החושן** (סימן קג סק"ט) כתב, דהא דשויוהו בתקנת אושא כלוקח מתחילה, לא אמרו שהגוף שלו. אלא דמחיים אין לו אלא פירות, אלא דהאלימו כח הבעל, שהקנין פירות שיש לו מעכב את מכירת האשה מלחול. וכדאיתא **בבבא קמא** (פח:), גבי הכותב לבנו גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, ומכר הבן, ומת קודם לאביו. דלדעת ר' יוחנן מכרו בטל. ומשום דקנין פירות שיש לאב אלים כקנין הגוף לבטל מכירת הבן. והכא נמי אלים כח קנין פירות דבעל לבטל מכירת האשה. אבל הקשה **מתוס' לעיל** (נ.) **ד"ה הבעל מוציא,** שכתבו בחד תירוצא דתקנת אושא מהני בגוונא שהבעל הסתלק מהפירות, אלמא דגם היכא שאין לו פירות מכל מקום מכרה בטל, וחזינן שאין הגדר בתקנה שהאלימו לכח הבעל, אלא דנתנו לו בעלות בגוף הקרקע. [ועיין לעיל אות ב]

יב) גמ', מתניתין, בחייה ולפירות תקנת אושא וכו'. הקשה **ההפלאה,** דלפי זה היאך נבאר סיפא דמתניתין, דנכסים שאינם ידועים לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים. הא בנכסים שאינם ידועים בלאו הכי אין לו פירות, ואם כן לענין מה אמרו לא תמכור. והוכיח מזה **כהרמב"ן** (הובא לעיל אות ו), שכתב דבנכסים שאינם ידועים נמי יש לבעל פירות, ואם כן שפיר קאמרי דלא תמכור. **והחזון איש** (ע"ו סק"ד) נמי הקשה כן, ותירץ, דכוונת מתניתין "לא תמכור" היינו שחייבת להודיע לו, ואם לא הודיעה לו ומכרה, ואחר כך נודע לו, מכרה קיים.

יג) גמ', שאינן ידועים מטלטלין. הקשה **האבני מילואים** (סימן פ"ד סק"א), הא איתא במתניתין **לקמן** (עט.), דנפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. והרי כסף הוא מטלטלין ואמאי יש לו בזה זכות פירות, הא הוי נכסים שאינן ידועים. וכתב, דיש להוכיח מכאן כדעת **הרמב"ן** (לקמן עט. המובא לעיל אות ו), דבנכסים שאינם ידועים נמי הבעל אוכל פירות. ובסוגיין איירינן דווקא לענין אם מכרה ונתנה קיים.

יד) גמ', שנפלו לה נכסים במדינת הים. כתב **הרא"ש** (סימן א'), דאם נודעו לבעל הנכסים קודם שמכרתן מכרה בטל, דלא גרע ממתנה שנתנו לה ואחר כך נודע לבעל דהוא אוכל פירות, ואם כן הוא הדין דמכרה בטל. אמנם גם במתנה יש להסתפק שמא מכרה קיים גם אחר שנודע לו. [ועיין לעיל אות ה']

טו) רש"י ד"ה דבעיא דתברחינהו לנכסה, בתוה"ד, והודיעה לעדים שאין מתנה זו מתנה. והקשו **התוס' ד"ה כתבתינהו,** דא"כ אמאי פליגי רב ענן וכו', ולכך פירשו שלא אמרה כלום אלא היה גלוי מלתא. **והרא"ש** (סימן ב') הקשה להיפך, דהיאך נאמנים העדים שכך אמרה להם, הא לא אתי על פה ומרע לשטרא. **ובהגהות אשר"י** כתב בשם **מהרי"ח דר"י** תירץ, דהיכן שאמרה כן בשעת כתיבת השטר, לא אמרינן דהווי על פה שלא מרע לשטרא. (ועיין שם מה שהקשה עוד). ותוס' פירשו דאיירינן בגוונא שהיה גילוי דעת. והרא"ש כתב שלא היה גלוי דעת, אלא שגלוי לכל שאשה זו עומדת להנשא, ואמדינן דעתה דלהבריח מבעלה נתכוונה. וכן כתב **הר"ן** (לז: מדפי הרי"ף) בשם **הר"י מיגאש.**

דף עט ע"א

א) גמ', עד שתכתוב לו מהיום ולכשארצה. פירש **רש"י בד"ה עד**

הדף היומי
מסכת כתובות דף עט
ג אייר התשע"ה

שתכתוב, דנותנת לו מהשתא על תנאי שתרצה, ולכשתרצה חל המתנה למפרע. וכתב **הר"ן** (לז: מדפי הרי"ף), דהמתנה חל אפילו על מטלטלין, אף על פי שעתה אינם ברשות המקבל, משום דעביד בהו קנין בשעת הקבלה, ונתברר עתה שחל קנינו מאז. והביא **דרבינו חננאל** פירש, דמקנה לו הקרקע מעכשיו עד שתרצה לחזור בה, והוי קנין לזמן, ולכך כשחוזרת פקע קנינו.

ב) גמ', שם. כתב **הטור** (סימן צ'), דבכתבה מהיום ולכשארצה יכול המקבל לאכול פירות. **והבית יוסף** (שם) ביאר דידעינן דזו כוונתה, משום דהרי רצונה להבריח הקרקע מבעלה, ואם הפירות לא יהיו שייכים למקבל המתנה, יהיו שייכים לבעל, למכרם וליקח בהם קרקע, ולאכול ממנה הפירות. עוד הוכיח, דזו אמנם כוונתה. דאי לאו הכי, מי ירצה לקבל מתנה זו ולשמור על הקרקע, אם אין לו שום רווח.

ג) גמ', הא בכולה הא במקצתה. כתב **הטור** (סימן צ), דהא דאמרינן דבמקצתה קנה, היינו דווקא אם שיירה לעצמה כדי פרנסתה. וביאר **הפרישה** (שם ס"ק כ"ו), דהיינו פרנסת י"ב חודש, ואם שיירה לעצמה פחות אין מתנתה מתנה. ולפי זה צריך לומר, דלשון הגמ' "בכולה" לאו דווקא. [ולכאורה מלשון **רש"י ד"ה הא בכולה**, משמע לא כן. דכתב, "דלא שיירה מידי לנפשה". ומשמע, דאם שיירה לעצמה אפילו כל דהו, מתנתה מתנה. (י.צ.ב.)]

ד) תוס' ד"ה אילני וגופני, בתוה"ד, וקשה דאמרינן בהחובל וכו'. **הריטב"א** הביא שיש מתרצים, דמקומות מקומות יש. יש מקומות דעדיף גופני, ויש מקומות דדיקלי עדיפי. **ובתוס' הרא"ש** תירץ, דיש לחלק בין "דיקלי", דהם דקלים גדולים ונושאים פירות הרבה, ולכך יש בהם הנאה טפי מגופני. לבין "תאלי", דהם דקלים קטנים, ועד שיגדלו אין מהם הנאה, ומזיקים את הגפנים.

ה) בא"ד, וי"ל דדיקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום, וכו'. **התוס' בב"ק** (צב.) **ד"ה למחר** הוסיפו לבאר, דאין הבעל חפץ להוציא הוצאות על נכסי אשתו.

ו) תוס' ד"ה כללא דמילתא, בתוה"ד, וא"כ קשיא דרבי מאיר אדר"מ, וכו', וגפרית וצריף לא גריעי מפירות המחוברין. כתב **המהרש"א,** דבלאו האי סברא דגפרית וצריף לא גריעי מפירות, הוה מצי לאקשויי, דסברותיהם של רבי מאיר וחכמים הפוכות. דבפירות שנפלו לה, לרבי מאיר אין לבעל זכות בהם אלא לקנות קרקע בדמיהם, ולאכול פירות. ובגפרית וצריף סובר דהוו כפירות, והבעל אוכלן. ורבנן סברי להיפך, דבפירות שנפלו לה יש לבעל זכות בהם, ואוכלן, וגפרית וצריף שמין, וילקח בהן קרקע.

דף עט ע"ב

ז) גמ', וחנניה בן אחי יאשיה אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג. כתב **הרא"ש** (סימן ו') בשם **הבה"ג,** דהא דלחנניה הולד לבעל היינו, דלכתחילה שרי ליה לשחוט הולד, אבל אם עדיין לא שחטו ומתה האם, הולד של האשה תחת אימו. **והקרבן נתנאל** (אות ש) נסתפק, מה הדין בולד ולד, האם גם הוא נעשה של האשה אם מתה זקנתו.

ח) תוס' ד"ה פירא דפירא וכו', דווקא במידי דאתי מעלמא וכו' כדתנן בהכותב וכו'. **הרי"ף** (לח. מדפי הרי"ף) ביאר, דהכא כיון דיש ולד דהוא הפרי ושייך לבעל, לא תקנו לו נמי פירי פירותיו. אבל התם מיירי שקנה קרקע בדמי הפירות, ואין לו בהם מאומה, אם לא יזכה בפירי פירות. הלכך תיקנו שיטול פירי פירות, תחת הפירות. **והר"ן** (שם) חילק בין פירות המצויים לשאינן מצויין, דפירות המצויין כגון פירות קרקע, ולדות ומעשי ידי העבד, תקינו ליה רבנן. אבל פירות שאינם מצויים כגון כפל לא תיקנו ליה רבנן. ומשום הכי, אף כפל של בהמת מלוג משלם לה.

ט) רש"י ד"ה אוכל והולך, דגבי בהמה איכא עורה וכו'. הקשה **הרש"ש,** הא לחנניה, דהלכתא כוותיה, לא חיישינן למיתה והקרן היא הבהמה עצמה. ומה שאמרה הגמ' לחלק בין פירות לקרן משום דאיכא עורה, היינו לרבנן דחיישי למיתה. ואם כן הוה ליה לרש"י לומר דטעמא דאוכל והולך, משום דלא חיישינן למיתה, והבהמה עצמה היא הקרן. ותירץ, דלמסקנא דטעמא דרבנן משום דאיכא עורה. יש לומר, דלענין ולד בהמת מלוג, לחנניא נמי טעמא משום עורה, ולא משום דלא חייש למיתה. ואף על גב דבולד שפחת מלוג דליכא עור, על כרחך טעמא דחנניה משום דלא חייש למיתה, מכל מקום יש לומר דבולד שפחה הוא דלא חיישינן למיתה, משום דאדם אית ליה מזלא. אבל בהמה דלית לה מזלא כדאיתא **בשבת** (נג:), יתכן דגם לחנניה חיישינן למיתה, ואם כן יסבור לטעמא דעורה. אמנם **הרא"ש** (בסוף סימן ו') כתב להדיא, דטעמא דחנניה גם בבהמה דלא חייש למיתה.

י) גמ', מחוברים בשעת יציאה איכא בינייהו. הרי"ף (לח. מדפי הרי"ף) פסק כר' שמעון, דהרי הם שלה. וכן פסק **הרמב"ם** (פכ"ב מהלכות אישות הכ"ד). **והר"ן** (לח: מדפי הרי"ף) תמה, הא יחיד ורבים הלכה כרבים. והביא **דהבה"ג** גרס, דלא נחלקו בזה כלל רבי שמעון ורבנן, דגריס "מחוברים בשעת יציאה אתי לאשמועינן". והביא **דהנגיד והרא"ה** פסקו כרבנן דמחוברים בשעת יציאה, שלו.

יא) מתני' נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו. ביאר **הירושלמי** (פירקין ה"ו), דזקנים היינו שאינם עושים כדי מה שמוציאים במזונותיהם. והקשה **הריטב"א,** אם כן למי ימכרו, הא אין להם ערך. ותירץ, דמיירי שאינם בעלי מלאכה, אבל מחמת חשיבותם הם רצויים לשימוש לפני גדולים במלאכות קלות דלא חזו לעניים, אלא לעשירים. [לכאורה דברי הירושלמי צרכים עיון, דמשמע דאם השבח וההוצאה שוין אינו יכול לכפותה למכור. ואמאי, הא אין לו מהם דבר. (י.צ.ב.)].

יב) מתני', נפלו לה זיתים וגפנים זקנים. ביאר **הריטב"א** דלפי **הירושלמי** (הובא באות הקודמת), זקנים דהכא, איירינן נמי בגוונא שההוצאה עליהם יתירה על השבח.

יג) מתני', ישבע כמה הוציא ויטול. כתב **רבינו חננאל** (הובא **בר"ן,** לח: מדפי הרי"ף), דשמעינן מהכא דכל העושה לחבירו מידי ברשות, והתובע יודע והנתבע לא יודע, נשבע התובע ונוטל. והובאו דבריו **ברמ"א** (**חו"מ** סימן צ"א ס"ג). **והסמ"ע** (שם) כתב, דהיינו דווקא בגוונא

שעצם החיוב ברור אלא דלא ידעינן כמה. **והש"ך** (ס"ק כ"ג) כתב, דהיינו דווקא ביורד לשדה חבירו ברשות, ומשום דכיון שהורידו הימניה בשבועה. [ולכאורה דברי הש"ך צרכים עיון, דהכא לא מיירי ביורד ברשות, אלא בבעל שירד לשדה אשתו על פי תקנת חז"ל, ואם כן ליכא לטעמא דהימניה בשבועה, ואף על פי כן מהניא שבועתו. (י.צ.ב.) ויש לומר, דמכל מקום כיון שירד בהסכמה שפיר נאמן. ומשום דבעצם מה שיודע שיורד, ומקבל הדבר. הוא מוחל הטענה של יהיה נאמן, וממילא נאמן.].

דף פ' ע"א

א) גמ', המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי. כתב **הרשב"א,** דאיכא למימר שלא תיקנו להחמיר עליו, אלא להקל עליו. דהיינו שאם הוציא הרבה ואכל קימעא יקבל שכרו משלם. אבל היכא דהוציא קימעא ואכל הרבה לא נאמר שנדוננו כיורד לנכסי אחר, ויקבל רק כפי מצה שהשביח, אלא מה שאכל אכל.

ב) רש"י ד"ה כי היכי דלא ליפסדינהו, בסוה"ד, ואם תמאן הרי "אטול שבח לפי עמלי". **הר"ן** (לח. מדפי הרי"ף) דייק מלשונו, דאף בשדה שאינה עשויה ליטע שמין לו כאריס, ולא אמרינן דהוי דינו כיורד שלא ברשות שנוטל רק היציאה. וכן דקדק נמי מלשון **הרי"ף** (שם) שכתב "כמוציא על נכסי אחר ברשות דמי", והיינו דבכל גוונא הוי כמוציא על נכסי אחר ברשות.

ג) גמ', אם כן הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול. הקשה **הרשב"א,** הא אין לבעל ליטול אלא הוצאה שיעור שבח וכדלקמיה בסוגיין, ואם כן מה יטול כאן, הא ליכא שבח כלל. ותירץ, דנוטל האי שבחא דאיכא במאי שהביאם להכא. וכן כתב **הרא"ש** (סימן ח'), דשמין כמה שוין המעות עתה כשהם כאן, יותר ממה שהיו שוים בהיותם בי חוזאי.

ד) גמ', שאם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח. הקשה **הר"ן** (לח: מדפי הרי"ף), אם היתה שדה העשויה ליטע, אמאי לא יטול כיורד ברשות דהיינו כל מה שראוי להוציא על שדה זו, ואמאי נוטל רק שיעור שבח. ותירץ, דכיון דהוא אוכל פירות ולא היא, הוה ליה לגבה גם שדה העשויה ליטע כאילו אינה עשויה ליטע.

ה) רש"י ד"ה שהוריד אריסין, בנכסי אשתו ליטול מחצה או שליש ועמד וגירשה משאכל קימעא. **הרמב"ם** (פ"י מגזלה ואבדה הי"ב) כתב, דבעל שהוריד אריסין בנכסי אשתו וגירשה לפני שאכל כלום, שמין להם וידם על התחתונה. וכתב **הר"ן** (לח. מדפי הרי"ף), שאין מקור דין זה מסוגיין. [דהיינו דהר"ן פירש דהכא מיירי בגוונא שאכל קימעא, וכפירוש רש"י בכוונת דברי הגמ' "דאיסתלק ליה בעל אסתלקו להו אינהו", דמהאי טעמא אין להם אפילו הוצאה. אבל **בהגהות הב"ח** (שם אות ח') כתב, דהרמב"ם פירש סוגיין בגוונא שהבעל לא אכל פירות. ומספקינן אי שמין לאריסין כדין יורד ברשות או כדין יורד שלא ברשות, ועלה מקשינן, מהיכי תיתי שנדונם כיורד ברשות הא ירדו שלא ברשות האשה. ומתרצת הגמ', דהתם ליכא מאן דטרח. דהיינו, דבעלמא ביורד לשדה חבירו אין מי שטורח בקרקע חוץ מבעל השדה, ולכך טוען בעל השדה, דלא הייתי מוריד אריסין אלא טורח בעצמי לשכור פועלים לעבדה. אבל הכא שהבעל טורח על נכסי האשה, איכא למימר דאם לא היה הוא טורח להוריד אריסין האשה גופא היתה עושה כן, ונמצא דסתם ארעא דידה לאריסא קיימא, ולכך יש לומר דנוטל כאריס.

ו) גמ', בעל שמכר קרקע לפירות מהו. כתב **הריטב"א** בשם התוס', דבגוונא שהבעל מוכר הפירות עצמם מהני מכירתו. אלא דבמכר קרקע לפירות לא מהני, משום דבמוכר קרקע לפירות ליכא רווח ביתא, אבל במוכר הפירות עצמם וודאי איכא ריוח ביתא משום שהכסף מצוי בידו תחת הפירות. והוכיח כן מהא דלקמן (עמוד ב'), לא אמרו נפקא מינה בין הטעם של רווח ביתא, לטעם של שמא תכסיף, בגוונא שמוכר הפירות, דלטעמא דשמא תכסיף המכירה מהני, ולטעמא דרווח ביתא לא מהני.

דף פ' ע"ב

ז) גמ', ולא היא משום רווח ביתא והא קא רווח. פירש **רש"י בד"ה והא קא רווח,** דאף עתה היא עושה צרכי הבית. ומשמע מפירושו דקאי על השפחה, שאף אחר שמסרה לשניה עדיין היא עושה צרכי הבית, ויש רווח ביתא. וכן פירש **הריטב"א,** והוכיח מכאן, דשרי לבעל להשרות שתי נשיו באותו בית, ואין לראשונה זכות לטעון שתצא השניה מביתה. דאם יש לה זכות לכך, היאך אמרינן דאיכא ריוח ביתא, הא כשתצא האשה השניה מהבית ליכא ריוח ביתא. אבל **הרי"ף** (לט. מדפי הרי"ף) פירש, דהכא איכא ריוח ביתא משום שנשארה שפחה אחת ברשותה. ולפי זה שרי אפילו למוכרה לאחר. ולפי זה נמי אין ראיה למה שכתב הריטב"א, דיתכן דיכולה לטעון שתגור בבית אחר.

ח) רש"י ד"ה וב"ה אומרים וכו', דצאן ברזל ובב"ב בפרק מי שמת מפרש וכו'. **המהרש"א** דקדק, דרש"י לא הזכיר הכא המאן דאמר התם, דבחזקתן היינו בחזקת שניהם, ויחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב.

ט) תוס' ד"ה נכסים בחזקתם, בתוה"ד, ואין נראה לרבינו תם וכו', דהיבם כבר היה מוחזק וכו'. כתב **הפני יהושע,** דהתוס' הכא אזלי לשינויא דאביי **ביבמות** (לח:), דמוקים לסיפא דמתניתין דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל, ובהא משכחת שפיר נכסי צאן ברזל דומיא דנכסי מלוג. אבל לרבא דמוקי דנפלו לה כשהיא תחתיו דיבם, לא משכחת לה נכסי צאן ברזל בכהאי גוונא. ואפשר דהתוס' סברי דהלכה כאביי.

י) בא"ד, משמע דנכסי צאן ברזל בחזקת הבעל קיימי טפי. הקשה **המהרש"א,** דהוה מצי לדקדק מהאי סוגיא דיבמות גופא, דהגמ' מוכיחה משום דכתובה שבקה מדלא קתני יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל, אלמא דיורשי האב הם מוחזקים טפי לענין נכסי מלוג, ויורשי הבעל מוחזקין טפי לענין נכסי צאן ברזל.

יא) גמ', יורשי הבעל קברי לה וכו' או יורשי האב קברי לה וכו'. כתב **השיטה מקובצת,** דעד כאן לא איבעיא לן אלא היכא שיש לה שני יורשים, אבל היכא דליכא נכסי מלוג כלל, יורשי הבעל קוברים אותה, אף על גב דיורשי האב ראויים לירש הנכסי מלוג. ומשום דיורשי הבעל

הדף היומי
מסכת כתובות דף פ – דף פא
ד אייר – ה אייר התשע"ה

ירתי על כל פנים מנה מאתיים. אבל בנדוניה אין הדין כן, דיורשי הבעל קברי לה אפילו בגוונא שלא הכניסה נדוניא, כיון שראויים על כל פנים לירש הנדוניא.

יב) תוס' ד"ה יורשי הבעל, בתוה"ד, והא אמרינן בפרק נערה דקבורתה תחת נדונייתה. ביאר **המהר"ם שי"ף**, דלרבינו תם לא קשיא, דהא לכולי עלמא נדוניא ליורשי הבעל, ואף בית הלל מודו בזה.

יג) בא"ד, שם. בעיקר קושיית התוס' הקשה **הפני יהושע,** מאי קשיא, הא מבואר בגמ' **לעיל** (מג.) דלא תיקנו לארוסה קבורה, משום דאין לה מנה מאתיים, משום דלא קרינן בה לכשתנשאי לאחר וכו'. ואם כן הכא דמיירי שנפלה לפני יבם, ויבם כאחר דמי, כדמסקינן. שפיר אית לה מנה מאתיים וממילא מגיע לה קבורה תחת כתובה. וכתב, דאפשר דלזה נתכוונו בתירוצם אבל אין הלשון משמע כן.

יד) בא"ד, ויש לומר דשומרת יבם היתה ראויה ליטול וכו'. **והריטב"א** תירץ, דנשואה יורשי הבעל קברי לה אף בגוונא דליכא כלל נדוניא, משום דרוב נשים יש להן נדוניא, ולא פלוג רבנן.

טו) תוס' ד"ה או דלמא, בסוה"ד, ולפירוש הקונטרס נמי מנה ומאתיים וכו'. **הפני יהושע** ביאר כונתם, דלכאורה מכח קושיתם משמע, דלא הוי שמיע ליה לבעל האיבעיא, האי ברייתא, דקבורתה תחת כתובתה. ואם כן כל שכן דלא ידע מסקנא דלעיל דנדוניתא תחת כתובתה, ואם כן אין צריך להא דפירשו דמנה ומאתים כנדוניא. לכך חזרו לפרש לתירוצם דמנה ומאתים כנדוניא.

דף פא ע"א

א) תוס' ד"ה איזוהי, בתוה"ד, דהא קתני מנכסי יתומים. הקשה **המהרש"ל,** אמאי לא דייקי מדתני דאין יורשי הבעל חייבים בקבורתה, דאי מיירי בשומרת יבם, הא אדרבה יורשי הבעל חייבים בקבורתה. ותירצו **המהר"ם שי"ף** (כאן) **והמהרש"א** (פ:), דאי מהא, הוי מקשינן דתפשוט איפכא, דיורשי האשה חייבים בקבורתה. **והרש"ש** תירץ, דעיקר כונת התוס' הוא דלא נפשוט מהכא דמעשי ידי יבמה ליבם, כדאיתא **בתוס' לקמן** (קז:) **ד"ה וברח.** ומרישא דתני אין חייבין בקבורתה, אי אפשר לדייק, דיש לומר דאיירא בסתם יורשים, וסיפא ביבם. הלכך דייקו מסיפא.

ב) בא"ד, שם. כתב **הרש"ש,** דאף על גב דשאר יורשים דלאו יוצאי יריכו, הוו בכלל נכסי יתומים. מכל מקום על כרחך אין הכונה ליבם, דשומרת יבם אין לה מזונות אחר ג' חדשים **כדלקמן** (קז:).

ג) תוס' ד"ה ולימא אח, בתוה"ד, וצריך לפרש וכו'. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ה והריב"ש,** דהכי פירושו: ולימא אח אני יורש, דהרי הוא כאילו אחי יורש אותה ואני יורש את אחי, ומכח אחי איני חייב לקוברה, דהא אינו חייב בקבורתה אלא כשמתה בחייו, והכא מיד שמת אחי נפטר משיעבוד הכתובה.

ד) בא"ד, כדאמר באלו נערות. הקשה **בחידושי הגרע"א,** הא לא דמיא, דשאני התם דכבר השתמשו בפרה. אבל קודם שהשתמשו, יכול המשאיל לומר ליתמי. או שתקבלו אחריות, או תחזירו לי הפרה, כדכתב **הרא"ש בבבא קמא** (פ"י ס"א). ומוכח דתוס' פליגי עליה. וצריך עיון, **שהבית יוסף** (סימן שמא) סתם כדבריו, ולא הביא, דאיכא דפליגי.

ה) בא"ד, שם. הקשה **הפני יהושע,** הא התם אמר לחד לישנא אליבא דרבא גופיה דאם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבים, והכא הרי הניח להם אחריות. ותירץ, דשאני הכא דחיוב קבורתה הוא מתקנת תנאי כתובה, ולגבי יבם לא שייך תקנה. מה שאין כן גבי הניח להם אביהם דממילא אשתעבדו נכסי אבוהון. וכן תירץ **הבית יעקב,** וביאר, דהוכחת התוס', דכי היכי דהתם טעמא דפטורים, משום דקנין השאלה חל קודם חיוב האונסים. הוא הדין הכא, תקנת ירושתה נתקן קודם, ותחת הירושה תקנו קבורה. אבל מכל מקום לא דמו לגמרי, דהתם אם הניח אחריות נכסים, שיעבד נכסיו וחייבים. אבל הכא החיוב לשעבד נכסיו חל על גופו ולא על היורשים.

ו) תוס' ד"ה משום דבאין עליו, בסוה"ד, ואם אינו קובר דלא חשיב כאילו הבעל חי וכו'. הקשה **המהרש"א,** אם כן, אמאי הדר פריך, "ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים". הא לא חשיב מחיים. ותירץ **הקרני ראם,** דקושית הגמרא קאי אאם אחיו יורש, דאמרינן דהא דרוצה ליפטר מלקוברה בטענה דיורש אחיו, דכונתו דנחשיב כאילו אחיו קיים, היינו דוקא אי ניתנה כתובה ליגבות מחיים. ומשום הכי אין לפרש כונתו דאין יורש ממנה כלום, דהא יורש מנה ומאתים שלה. אבל אי לא נתנה כתובה ליגבות מחיים, דלמא כונתו בפשיטות דאינו יורש ממנה כלל, דיורש ישירות מאחיו, ובחיי אחיו לא היה נחשב דמעורב בנכסיו ממון שלה.

ז) רש"י ד"ה לגבות מחיים, כל זמן שהבעל חי וכו'. הקשה **הריטב"א, הא** גבי אחיו נמי לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, ואפילו הכי חייב לקוברה בלא נדוניא. ותירץ, דלגבי בעל עשאוה חכמים כאילו יורש ממנה עיקר כתובה. אבל גבי ביבם כשמת הבעל תחילה, זכה היבם בנכסים קודם שנתחייב הבעל בקבורתה. ובשעה שמתה לא חשיב דירית מינה, דהא כבר נפטר מקבורתה במיתת הבעל.

ח) רש"י ד"ה והא בעינן, אלעיל פריך וכו'. הקשה **ההפלאה,** מה הוסיף להקשות, הא תירץ לעיל דלבית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. ותירץ, דמקשה להלכתא דקיימא לן דיורשי הבעל חייבים בקבורתה, כסתם מתניתין **דלקמן** (צה:). הא כיון דקיימא לן שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. לימא אחי אני יורש.

ט) גמ', אם ישראל הוא מגרש בגט. הקשה **הפני יהושע,** דאף כשמגרשה הא אין יכול להחזירה אלא לרצונה ובעי לפייסה, ואם כן אפוכי מטרתא למה לי שיפייסה עכשיו. ותירץ, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם, כי היכי דאמרו דאם מכרן בטל. משום דמסתמא לא סמכא דעתה כי אם אנכסי בעלה הראשון, ובקושי התירו על ידי פיוס דשמא אינה מתרצית בלב שלם, אלא דאינה מעיזה. אבל אי שמגרשה ומחזירה, הרי ניסת לדעת ובודאי נתפייסה. מיהו למסקנא **לקמן** (בעמוד ב') דטעמא משום איבה, בלאו הכי אתי שפיר. דאפילו בעושה סעודה ומפייס, איכא איבה. כפירוש **רש"י** (שם) **בד"ה משום** לענין המייחד לה כתובה.

י) רש"י ד"ה מגרשה בגט, ומגבה את כתובתה וכו'. **ובשיטה מקובצת** ביאר בשם **תלמידי רבינו יונה,** דמשכחת לה שיוכל למכור אפילו אחר החזרה, ואפילו לא פרע לה הכתובה. וכגון שהחזירה על תנאי שיוכל למכור. וכן איתא **בתוספתא** (פ"ט ה"א), "כונס ומגרש, ושוברת לו כתובתה", דהיינו שכותבת לו שובר על הכתובה.

יא) תוס' ד"ה הרוצה שימכור, בתוה"ד, וי"ל דמפסדת וכו'. **והר"ן** (מ: מדפי הרי"ף) תירץ, דנפקא מיניה לענין נדוניה, דאפילו ליכא נכסים מראשון, אין לה על השני אלא עיקר כתובה, ואף שהוציא משל אחיו נכסים שהיו מספיקים לנדוניתה. **והתוס' ביבמות** (לט.) **ד"ה אשה** תירצו, דנפקא מינה אם יגרשנה ואחר כך ישתדפו נכסי הראשון, לא תוכל לגבות משני. וכתב **הבית שמואל** (סימן קס"ח סק"ב), דמשמע מתוס' דאם נשתדפו בעודה תחתיו יש לה משני. **ולקמן** (פב:) אות יד, הובאו דאיכא דפליגי על הר"ן והתוס'.

דף פא ע"ב

יב) גמ', ואי סלקא דעתך נתנה כתובה לגבות מחיים וכו'. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **הרשב"א והרא"ה,** נימא דאף אי לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, יכול לפרוע לה אם ירצה, מאי שנא מלווה שרשאי לפרוע תוך זמנו. ותירצו, דלא דמי, דגבי לווה הזמן הוא לטובתו, ועל כן אם אמר איני רוצה בו רשאי. אבל גבי כתובה הזמן אף לתועלת האשה, כיון שאינה רוצה שיהיו המעות בידה, כדי שלא יטלם הבעל. ועוד, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ובשם **הריב"ש** תירץ, דהכא אינו חוב בהלואה, דהא לרבי מאיר דקיימא לן כותיה אסור לאדם שישהה אשתו בלא כתובה. הלכך הא דמייחד לה הכא מטלטלין, היינו בתורת משכון. ופשיטא דאף הלוה אינו יכול להתפיס למלוה משכון בעל כרחו. וכן תירץ **הגרע"א בחידושיו. והר"ן** (מ. מדפי הרי"ף) הביא, דתוס' הוכיחו מהכא דאף בלוה אינו יכול לכוף המלוה ליפרע תוך זמנו. והקשה **הפני יהושע,** דאם כן הא דמסקינן "דאי לא תימא הכי סיפא וכו'", מאי מייתי ראיה דמתניתין עצה טובה קא משמע לן, הא שאני מתניתין דהוי בתוך זמנו, מה שאין כן ביבם דהוי כלאחר זמנו, ולהכי פריך מסומכוס ולא ממתניתין. אלא ודאי דלוה יכול לפרוע תוך זמנו, והכא טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

יג) רש"י ד"ה ולטעמיך, דאמרת טעמא משום דלא נתנה וכו'. **ובתוס' ד"ה ולטעמיך,** לא סגי להו בפירוש רש"י ופירשו, דלא אסקת אדעתך טעמא דאיבה. וביאר **הפני יהושע** דהוקשה להם, דהיכא דמקשינן בלשון "ולטעמיך", היינו דאף לטעמא דמקשה קשה. והכא המקשה רבא סבר דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, ומה קשיא עליו ממתניתין.

יד) גמ', דאי לא תימא הכי סיפא דקתני. הקשה **בחידושי הגרע"א,** דלמא לעולם לא נתנה לגבות מחיים. וסיפא אין האיסור משום מכירה, אלא משום דבעי לסלק אותה משיעבודה על כל נכסיו שלא תוכל לטרוף אותם. אבל לייחד הכתובה, והשיעבוד ישאר על כל נכסיו רשאי. ועיין באות הבאה.

טו) תוס' ד"ה אלא עצה טובה, בתוה"ד, וזה אינו אלא לרבי מאיר. תירץ **המגיני שלמה,** דהנה **רש"י בד"ה עצה טובה** כתב, ונמצאת שלא בכתובה וצריך לכתוב לה כתובה אחרת. משמע דפירש מתניתין "לא יאמר לה וכו'" היינו שתמחול האחריות לגמרי. (כהגרע"א המובא באות הקודמת), ולא תסמוך כי אם על המטלטלין. דאין לפרש דנכסיו משועבדים עדיין, דאם כן אמאי נמצאת שלא בכתובה, ואפילו לרבי מאיר אין כאן איסור. וכיון שכן מצינו למימר דגם רבנן מודו בהא, דלא פליגי ארבי מאיר אלא משום דאפילו בלא כתובה גביא מתנאי בית דין. וכן משמע מדאיתא **לעיל** (נז.) וחכמים אמרו משהה אדם אשתו ב' וג' שנים בלא כתובה, משמע דלעולם אסור. אמנם **התוס' רי"ד לקמן** (פא: בסוף פירקין) כתב, דלר' מאיר אף אם ישעבד לה כל נכסיו אם ייחד לה מטלטלין תהיה קלה בעיניו להוציאה. [ומשום דיכול לתת לה המטלטלין המיוחדין לכך.]

טז) גמ', אף על גב דזבין לא הוי זבניה זביני. כתב **הגליון מהרש"א** בשם **הגהת מרדכי בשבועות,** דטעמא דלא הוי זביני משום דכל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. וכן כתב **הסמ"ע** (חושן משפט סימן ר"ח סק"ג), דאף בדרבנן אי עביד לא מהני. [וכן משמעות **תוס' יבמות** (נב.) **ד"ה אם בעל,** ואולי גם משמעות רש"י שם כן]. וציין **לשו"ת הגרע"א** (סימן קכ"ט) שהסיק מהא דאף אביי לקח חלק בסוגיא זו (להלן), ואיהו סבר **בתמורה** (ה.) דאי עביד מהני, אם כן על כרחך טעמא דר' יוסף משום שהפקיעו חכמים זכותו למכור.

יז) רש"י ד"ה אף על גב, בתוה"ד, וקנו מידו. הקשה **הריטב"א,** דאי תנאה הוי, ולא פליג מהשתא. אף על גב דקנו מידו מאי הוי, קנין דברים בעלמא הוא, כדאיתא **בבבא בתרא** (ג.). ולא משמע דאיירי דקנו מידו ברוחות. **ועוד, דלקמן** (פב.) אמרינן מסתפינא דעבדת לי כפומבדיתאה רמאה, ופירש **רש"י בד"ה פומבדיתא** שחזר בו, ואי קנו מידו היכי מצי הדר ביה. [ועיין מה שכתבנו שם אות ז]. לכך פירש, דלא קנו מידו אלא שהבטיחו בדברים ואחר כך חזר בו.

יח) בא"ד, שם. הקשה **הר"ן** (מ: מדפי הרי"ף), מאי מהני קנין, הא הוי דבר שלא בא לעולם, דקודם היבום אינו זוכה בנכסים. ותירצו **הקצות החושן** (סימן רע"ח סק"ג) **ובחידושי הגרע"א,** דלא היה ליבם אלא אח אחד, ובלא יבום יש לו החצי מדין יורש. ובזה אתי שפיר הא דמסקינן **לקמן** (פב.) במעשה דמתא מחסיא דלא קנה משום דלאו בידו, דקשה דמאי שנא מהכא, דאי לאו דרב יוסף הוי מהני. ואי כדבריהם אתי שפיר, דהתם איירי שהיו עוד אחים. [ועיין שם מה שכתבנו באות ז]. **והר"ן** (מ. מדפי הרי"ף) פירש, דלא מהני מדין קנין אלא מדין סילוק **כדלקמן** (פג.), דקודם יבום דמי לנחלה הבאה לאדם ממקום אחר, דאדם מתנה שלא ירשנה. וכתב **הגידולי שמואל,** דרש"י והר"ן פליגי בתרתי, דלרש"י דווקא קנין מהני ולא סילוק, ולר"ן דווקא סילוק ולא קנין.

יט) גמ', והתנן בית שמאי אומרים. הקשה **הגידולי שמואל,** מה הקשה מאשה, הא כתב **המשנה למלך** (פ"ו מזכיה ומתנה), דהא דלא תמכור לבית הלל אין האיסור על האשה המוכרת, אלא על הלוקח בלבד. אבל גבי יבם הא תניא, הרי שהיה נושה באחיו ומת וכו', ומשמע דהאיסור

על היבם להפקיע השיעבוד. ומשום הכי שאני אשה מיבם. והיינו משום דאין טעמו של ר' יוסף משום כל מאן דאמר רחמנא לא מהני. וכמו שהסיק **הגרע"א** בתשובה עיין לעיל אות טז.

כ) תוס' ד"ה לא יאמר, בסוה"ד, אי נמי כרבי מאיר כדאמרינן לקמן (פו.). אמנם עיין שם אות ב', דיש אומרים, דכשמוחל לעצמו אין חייב משום גרמי, והתוס' הכא לשיטתם דלא תירצו כן התם.

כא) תוס' ד"ה רבי מאיר, בתוה"ד, דאם כן אפילו לית לן דרבי נתן. הקשה **המהרש"א,** מה הראיה מקרקע, דלמא בקרקע נמי גביא מדרבי נתן, כדמשמע **ברא"ש** (סימן י"ג), דכתב, דהשתא דתקינו דגבי כתובה ממטלטלין, שפיר עבדינן כהאי ברייתא דמטלטלין כקרקע, כרבי נתן. ותירץ **הקרני ראם,** דתוס' סברו דהא דבעינן לדרבי נתן בגביית קרקע היינו משום דהשטר נחשב כמטלטלין, ואפילו לגבות קרקע בעינן שטר, ולכך צריך לדרבי נתן. אבל לרבי מאיר דסבירא ליה דמטלטלי משתעבדי לכתובה אין צריך לדרבי נתן. **וההפלאה** תירץ, דלכאורה קשה אמאי קאמר דאינה משנה, הא קיימא לן דמלוה הוי ראוי, ובמלוה שעמו פליגי **בבבא בתרא** (קכו.). ואפשר דסבירא ליה לתנא דהאי מתניתא, דאפילו מלוה שעמו הוי ראוי. ולהכי לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי, דלא זכה ביה כיון דהווי ראוי, ויבם אינו נוטל בראוי, והוי ליורשים האחרים, ומשתעבדי לכתובה. כדכתבו **התוס' לקמן** (פב.) **בד"ה לא אשכחן,** דהיכי דאין היורשים מוחזקים, משתעבדי לכתובה בלא דינא דרבי נתן. אלא על כרחך לא אמר רבי מאיר אלא במטלטלי דיבם, והכא הוי מטלטלי דיתמי. ומה שכתבו תוס' לקמן שאני, דהתם ליכא יבם ולא יהא לה מקום לגבות אי לאו ממטלטלין אלו. וממילא מיושבת קושית המהרש"א, דביורשים אחרים אין צריך לדרבי נתן.

דף פב ע"א

א) גמ', מנין שמוציאין מזה ונתנים לזה. כתב **הקצות החושן** (סימן פ"ו סק"א) דמה שגובה המלוה בתורת שעבוד אפילו אי משעבד לו הלוה בפירוש, לא הוי אלא כמו שאר נכסים המשועבדים דמצי הלוה לסלוקי בזוזי, ומכאן ולהבא הוא גובה. אבל בתורת "שעבודא דר' נתן", הרי הוא כאלו המלוה של הלוה הלוה לו, והמלוה הראשון יכול למכור, דשלו ממש. ואף על גב דזבון מלוה, לא מהני. והא דאיתא **בפסחים** (לא.) דמכאן ולהבא הוא גובה. היינו היכא דבא בתורת שעבוד, אבל ב"שעבודא דר' נתן" התורה אמרה "ונתן לאשר אשם לו" והוא המלוה האמיתי, דהוא ממש שלו. וכן כתב בסימן פ"ה סק"ו, וכן כתב **הנתיבות** שם. ועיין באות הבאה.

ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת, וכן כתב **הריטב"א,** דמשמע דלתנא דפליג עליה דרבי נתן, אין המלוה גובה חובו מבעלי חובות דלוה שלו. והקשה, אמאי, מי עדיף מנכסים משועבדים שהמלוה טורף מן הקרקעות, וגם מן המטלטלין אם שעבדן לו באגב. ותירץ, דמה שגובה כל ששעבד לו בעל חובו, בין מקרקעי בין מטלטלי אגב מקרקעי, שקנה ושיקנה. היינו מדין טורף, ובשבועה. שהרי נשתעבדו לו אותן שחזר והלוה לזה. אבל לרבי נתן, בלא ששיעבד לו, נמי גובה ממנו בעל כרחו. דהא הלוה מן הלוה ממנו גופיה אשתעבד ליה מדאורייתא. וכאילו גובה מן הלוה שלו. ולא עוד אלא שגובה ממנו שלא בשבועה אם הוא מלוה בשטר. מיהו מיתומים אינו גובה אלא לר' מאיר .

ג) גמ', לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה. הקשה **הראב"ד,** אמאי פסק **הרי"ף** (מ. מדפי הרי"ף) הלכתא כהאי ברייתא, הא אמרינן דאינה משנה, ואי משום דתיקנו הגאונים דכתובה גבי ממטלטלין, מי עדיפא מרבי מאיר דסבר כן, ואף על פי כן אמרינן דלא עבדינן כתרי חומרי. ותירץ **הרא"ש** (סימן יג), דהא דחשיב להאי ברייתא משבשתא, היינו לפי שודאי מעצמו שנאה, דאף אי רבי מאיר ורבי נתן לא פליגי, מודו תרוויהו דלא נחמיר כשניהם בכתובה. מיהו בקרקע דליכא אלא חד חומרא, עבדינן כהאי בריתא, והשתא דתיקנו הגאונים דכתובה גבי ממטלטלין הוי מטלטלין כקרקע ואין כאן אלא חד חומרא. **והריטב"א** תירץ, דלא אמרה הגמרא אלא דלא אשכחן תנא דמחמיר, ואנן דקיימא לן כרבי נתן וקיימא לן דכתובה גבי ממטלטלין שפיר נחמיר תרי חומרי.

ד) תוס' ד"ה לא אשכחן, ואם תאמר וכו'. כתב **הפני יהושע,** דיש לחלק דהתם אין לנו להפסידה כתובתה בשביל תרי חומרי, מה שאין כן הכא לא מפסדא מידי, דיש לה לגבות משאר נכסים. אלא דתוס' לא ניחא להו לפרש כן, משום דכתבו **בד"ה והתלושין,** דלרבי עקיבא חמיר טפי תפיסה כדי לגבות, מתפיסה לשיעבוד. ואף על גב דבתפיסה כדי לגבות תפסיד כתובתה ולא תגבה, ובתפיסה לשיעבוד לא תפסיד. ואם כן הוי סברא הפוכה מהכא. [ועיין לקמן אות יב, דהבית שמואל כתב, דאף הכא איירינן בגוונא דאין לו נכסים אחרים. (י.ז.ו.)].

ה) בא"ד, בתוה"ד, יש לומר וכו'. **ההפלאה** ביאר, דסברי כהפוסקים **בחושן משפט** (סימן פ"ו בש"ך שם). דעיקר רבותא דרבי נתן בגוונא דאיכא פסידא ללוה שני, אבל היכא דליכא פסידא, לכולי עלמא משועבד לראשון מקרא ד"ונתן לאשר אשם לו". וזו כונת התוס' דדוקא ביבם, שהוא עצמו הלוה, ואית ליה פסידא בדינא דרבי נתן, ולהכי חשיב תרי חומרי. מה שאין כן התם דהוו לוים אחרים, ליכא תרי חומרי בהא דרבי נתן.

ו) גמ', הכא לאו בידו. הקשה **בחידושי הגרע"א,** אמאי אינו בידו, הא בידו ליבם ולזכות בנכסים כדכתבו **התוס' בנזיר** (יב.) **ד"ה מ"ט.**

ז) רש"י ד"ה פומבדיתא, שאחר כך חזר בו. כתב **המהר"ם שי"ף,** דמסתבר לגרוס שאחר כך יחזור בו, ולפי זה לעיל לא חזר בו ולא כפירוש **התוס' ד"ה פומבדיתאה. והשיטה מקובצת** הביא **מרש"י במהדורא קמא,** דחזר בו ותבעו לדין ופסק רב יוסף דפטור.

ח) רש"י ד"ה הכא לאו בידו, בתוה"ד, דקיימא לן כרב יוסף. הקשה **בחידושי הגרע"א** (פא:), אי מטעמא דרב יוסף אתינן עלה, מאי טעמא בעי להא דלאו בידו. לכך פירש, דאיירי דהיה ליבם הרבה אחים, ורוצה להקנות לאותו שרוצה לפוסלה. ואין בידו להקנות פלגא, משום דקודם יבום הוי דבר שלא בא לעולם. ועיין לעיל פא: אות יח. וכתב, דאפשר דהוקשה לרש"י דאף על גב דאיכא עוד אחים הוי בידו, מכל מקום כיון דכל רצונו של אותו אח הוא לזכות בנכסים, הרי דבידו להקנות לו חלקו עכשיו בירושה, דאז לא יפסיד כלום ביבומו. **וההפלאה** הקשה,

אמאי חשיב דבר שלא בא לעולם, הא לאחר שייבם קונה למפרע. והוי כקונה דבר על תנאי ומכרו, דלאחר שנתקיים התנאי חל הקנין למפרע, וממילא חל המכר.

ט) תוס' ד"ה הא דאמר מעכשיו, בסוה"ד, ויש לומר דר' יוחנן לטעמיה. **והריטב"א** כתב, דלאו דוקא נקט באגם, דהוא הדין עומדת ברשות הרבים. ונקט אגם, משום דהדרך להעמיד שם בהמות, תדע, דלא בעי משיכה חדשה אחר ל'.

י) רש"י ד"ה תני שלה, ולא פליגי רבנן עליה וכו'. הקשה **המהרש"א,** אם כן אמאי שינו לשונם מרבי מאיר, דרבי מאיר אמר שמין אותן וכו' והמותר ילקח בהם קרקע. וחכמים אומרים שהם שלה. ועוד, אמאי הזכירו פירות מחוברין. לכך פירש, דבמחוברים נמי פליגי, דלרבי מאיר שמין אותן, והגדלין ונגמרין אחר שמת, שייכי ליבם ואין שיעבודה עליו. אבל לרבנן הכל שלה דאשתעבד לה מחיים דבעל. **וההפלאה** תירץ, דכוונת רש"י דלא פליגי בדין של מחוברים. מיהו פליגי מאי הוי מחובר, דלרבי מאיר היינו פירות שאין עומדים ליתלש, ולשיטתו **בשבועות** (מג:), דהעומד ליתלש כתלוש. אבל לרבנן דפליגי התם, וסבירא להו דלאו כתלוש, קא משמע לן הכא, דכל המחובר חשיב כמחובר.

יא) תוס' ד"ה ויבמה, וליכא למימר וכו'. **והשיטה מקובצת** (בעמוד ב') כתב, ד"ואימא הכי נמי" אכולה מילתא קאי נמי אהא. **ובחידושי ר"א מגריידיץ** (על המשניות) כתב, דלפי זה לא יוכל לגרשה בעל כרחה, דדי במה שלמידין מתיבת "לאשה" דסגי בגט, וכיון דהגט עומד מפקיע הזיקה, כיון דהפקעתה ליכא בעל כרחה, דהא לא מצאנו שיכופה לחליצה. וכן משמע **מרש"י ביבמות** (קיב.) **ד"ה יכנוסו** דכתב, אם רצו יוציאה בגט דאתא גט ברמיזה, ומפקיע נישואין דידיה וזיקה דאחיו, דהוא ברמיזה. עוד כתב, דאפשר דגט זה לא יוכל להיות על ידי שליח לקבלה או להולכה, כיון דעושה מעשה פטור זיקה, אשר מוטל על היבם והיבמה עצמם וכדין חליצה.

דף פב ע"ב

יב) גמ', בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. הקשה **הקרבן נתנאל** (אות צ'), לפי מה שכתב **הבית שמואל** (סימן קסח סק"ד), אהא דהיה נושה באחיו ומת (**לעיל** פא:), דאם הניח אחיו שיעור כתובה, יכול לומר הואיל ואני יורש החזקתי, דלא שייך דינא דרבי נתן, לימא: דקא משמע לן דכהאי גונא שכתובתה על נכסי בעלה הראשון זוכה בחובו, ומדלא אמרה הגמ' זאת, משמע דבכל גוני מוציאין ממנו.

יג) גמ', מאי טעמא אשה הקנו לו. הרא"ה, והר"ן (מ: מדפי הרי"ף) ביארו, שמשום הכי היתה צריכה ב' כתובות, מן הראשון ומן השני. **והשיטה מקובצת הביא מרש"י במהדורא קמא** דפירש, מאי טעמא כתובתה על בעלה הראשון ולא על השני.

יד) גמ', ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני. כתב **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** דיש אומרים דדוקא בלא הניח האח כדי כתובה, אבל הניח ונפסדו אינה גובה מהשני, אלא שאסור להשרותה בלא כתובה. ויש אומרים, דלא שנא ואפילו נפסדו אחר כך תקינו לה משני, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. וכתב **עוד,** דדוקא עיקר כתובה יש לה משני, ולא התוספת. משום שיכול לומר, אחי היה רוצה ליתן ואני איני רוצה. ואפילו כתובה לית לה אלא כשיעור הראוי לה, דאי נפלה מהנישואין אין לה אלא מנה. וכך נפסק **בשולחן ערוך** (סימן קע"ח ס"י). וכתב **ההפלאה,** דאי הניח הראשון מנה אינה יכולה לומר, דמנה זה יהא בעד מנה שני דבתולה, ויהא לה מהיבם מנה. כיון דאין השני מחויב אלא מנה, והא אית לה. אמנם נסתפק, בגוונא דאין השני רוצה ליבמה, ומיבמה כדי לקיים המצוה, ולגרשה, ובגוונא שאינה ראויה לחליצה כגון אלם וגידם. אם כהאי גוונא נמי תקנו לה משני בדלית לה מראשון. ועיין לעיל פא. אות יא.

טו) גמ', שם. רש"י ביבמות (לט.) **ד"ה אי לית לה,** ביאר, כגון דלית ליה נכסים. **והרמב"ם** (פכ"ב מאישות הי"ד) כתב, כגון דלא כתב לה כתובה, או מחלה לו. וכתב **הב"ח** (סימן קס"ח) **דהטור** פסק כב' הפירושים דסבר דשניהם אמת.

טז) תוס' ד"ה התם הוא, בתוה"ד, וקשה לרשב"א וכו'. ותירץ **בחידושי הגרע"א,** דלעיל שאני, דמיחד בשעת נישואין ולא נכנסו לשיעבוד, מה שאין כן הכא, דמיירי לאחר הנישואין דכבר נשתעבדו לה, ואין יכול לסלק השיעבוד מהם. **והבית יעקב** תירץ, דהכא איירינן בגוונא דקיבל על עצמו אחריות. מיהו הוה אמינא, דדוקא ביבמתו לא סגי בהכי, כיון דהיחוד הוא כדי שיוכל למכור שאר נכסים, ולא סמכא דעתא אמטלטלים שייחד, כיון שחוששת שיאבדו, ולא יהא לה ממה לגבות דימכור נכסי המת, ולא תחזור אנכסי יבם דלא כתב דקנאי. מה שאין כן באשתו, דכתב לה דקנאי תחזור אבני חורין שלו.

יז) תוס' ד"ה אבל יבמתו, בסוה"ד, ויש לומר וכו'. ביאר **התוס' הרא"ש,** דהוה אמינא דדוקא יבמה דקודם שגירשה נמי לא הוי לה כתובה מיניה ומעולם לא שיעבד לה נכסיו, לפיכך דין הוא דעל דעת הכתובה הראשונה החזירה. אבל אשתו שכבר השתעבד לה אימא מסתמא ישעבד לה שנית. וכתב **התוס' יו"ט,** דיהא לה ב' כתובות.

יח) רש"י ד"ה קא משמע לן, בתוה"ד, אבל מהך משנה יתירא. הקשה **המלאכת שלמה,** אם כן כי פריך לעיל (פא:) בגמרא "ולטעמיך ולותבה ממתניתין", ומשני ד"מתניתין עצה טובה קא משמע לן דאי לא תימא הכי סיפא דקתני' וכו'", קשה, דהא סיפא על כרחך אתי לאשמועינן כדר' אבא, כדאמר הכא. ותירץ, דכיון דלא תני בהדיא במתניתין לא שייך למיפרך.

יט) רש"י ד"ה היו כותבים, ולא היו משעבדים נכסיהם. וכתב **השיטה מקובצת** בשם **רש"י במהדורא קמא,** דהא דתנן **לעיל** (נא.) לא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתה חייב, שהוא תנאי בית דין. היינו אחר תקנת שמעון בן שטח.

כ) בא"ד, שם. הקשה **התוס' הרא"ש,** תגבה ממקרקעי, ומנא לן שבתחילה היו משעבדים מטלטלי ולא מקרקעי. ועוד, אי בראשונה היו משעבדין מטלטלין, אמאי תקנו לבסוף להיפך, שלא יהו משתעבדין אלא ממקרקעי. לכך פירש כתוס', דאף בתחילה היו מיחדים. וכתב **השיטה מקובצת,** דלרש"י ניחא הא דתני בראשונה היו כותבים,

דמשמע דלא היה אלא כתיבה. דלתוס' היו אף מיחדים. ולתוס' ניחא הא דלא היו גובים ממקרקעי כדלעיל. וניחא נמי הא דתני התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה, דמשמע דלא הוצרכו לתקן היחוד, כיון דמתחילה היו מיחדין.

כא) רש"י ד"ה עביט, למימי רגלים. **הריטב"א** כתב, דלא גרסינן ליה. דאי אפשר לומר, דמנה ומאתים עדיפי מעביט של מי רגלים.

פרק הכותב לאשתו

דף פג ע"א

א) מתני', דין ודברים אין לי בנכסיך. כתב **התוס' יום טוב,** דבלשון "דין אין לי" בלחוד הוי סגי, דהא מסלק עצמו שלא יהא לו דין על אלו הנכסים, ולא נקט "ודברים" אלא לשופרא בעלמא דכך דרך בני אדם לומר שאפילו בדברים לאוקמי בדינא ודיינא מסלק עצמו. **ובתוס' חדשים** כתבו, דלשון "דין אין לי" משמע, דלא רוצה לתובעה לדין בשביל הנכסים, אם לא תתן לו מדעתה, אבל לא סילק עצמו מעיקר הנכסים. לכך צריך לכתוב גם "ודברים".

ב) מתני', שאם מכרה ונתנה קיים. הקשה **הר"ן** (מא. בדפי הרי"ף), הא בלאו תנאה נמי דינא הכי, כדתנן **לעיל** (עח.) עד שלא ניסת ונישאת, אם מכרה ונתנה קיים. ותירץ, דהכא אשמועינן דהאי תנאי מהני אפילו לנכסים שנפלו לה אחר שנישאת. **והטור** (סימן צב) כתב בשם **ר"י,** דאין תנאי מועיל אנכסים שנפלו לה משניסת. וכתב **התוס' יו"ט,** דיתרץ, דבעי תנאה, כי היכי דתמכור אף לכתחילה. והא דהקשו **התוס'** (בעמוד ב') **ד"ה רב אשי,** מדנקט לשון בדיעבד, יש לומר דאיידי פירקין דלעיל דתני הכי נקט הכי. והקשו **התוס' הגרע"א והמהרי"ח,** דהא זה הוא עיקר החילוק בין מתניתין דהכא, לפירקין דלעיל, והיכי אמרינן דבשביל איידי יאמר לשון אחד. וכתב **המהרי"ח,** דלר"י בלאו הכי לא קשה, דכבר תירץ **בתוס' לעיל** (עח:) **ד"ה לא,** דמתניתין דהכא סברה, כדאמרו לו דאין מכרה קיים.

ג) רש"י ד"ה תני רבי חייא, דאשמועינן דבאמירה בעלמא סגי. ומקשינן, וכי כתב לה וכו', והתני האומר והוא הדין הכותב. והקשה **הרא"ה,** כיון דבמתניתא דקא מותיב תני האומר, ולא אתי עלה אלא מסברא דאין הפרש בין כותב לאומר. הוי ליה לפרושי בגמרא להדיא. לכך פירש, דרבי חייא תני האומר, לאלומי קושיא דמקשה בתר הכי. דאי לאו הכי הוה מפרשינן מתניתין בשקנו מידו, כדאשכחן **בבבא בתרא** (קלא:) דקרי לקניה כתיבה. והשתא דתני האומר שמעינן דאיירי בלא קנין, וכיון דליכא קנין, ודאי דאין חילוק בין כתיבה לאמירה.

ד) רש"י ד"ה ממקום אחר, בתוה"ד, אלא על ידי מעשיו. **והר"ן** (מא. מדפי הרי"ף) ביאר, משום דבשעה שמסתלק אינו ראוי ליורשה. מה שאין כן ירושת אביו, דבכל שעה ראוי ליורשו וכאלו זכה בה. וירושת אשתו לאחר שנישאת הויא כירושת אביו, אף דאינה אלא תקנת חכמים.

ה) תוס' ד"ה ואין לי עסק, בתוה"ד, ונראה לרשב"א וכו'. **והתוס' הרא"ש** רצה לתרץ, דהכא מיירי דאומר ג' הלשונות יחד, הלכך דין ודברים מגרע לשון אין לי עסק בך וכו'. אבל אין לי עסק, או ידי מסולקות לחודא לישנא מעליא הוו. אמנם הקשה, **דבירושלמי** (פ"ט ה"א) לא משמע כן, דתני, ידי מסולקות ממנה, רגלי מסולקות הימנה, לא אמר כלום. ולא קתני "דין ודברים אין לו". לכך תירץ, דגבי עבד שאני, דאם הוא גדול זוכה בעצמו, ובקטן זכו בו שמים. מה שלא שייך גבי שדה. והקשה, מדבעי **בגיטין** (פה:), אמר לאשה הרי את לעצמך מהו, ופשיט, מעבד בקל וחומר, מה עבד דגופו קנוי מהני, אשה דאין גופה קנוי לא כל שכן. ומאי קל וחומר הוא זה, הא שאני עבד שבקל זוכין בו שמים להתחייב במצוות, מה שאין כן באשה. לכך פירש כתוס'.

ו) תוס' ד"ה כדרב כהנא, בתוה"ד, ויש לומר וכו' דבלשון טוב אפילו באת לו כבר. הקשה **הפני יהושע,** הא בירושת אביו אפילו לשון מתנה לא מהני. ותירץ **הבית יעקב,** דכונת התוס' בלשון טוב היינו בקנין אודיתא, ומהני אף בירושה.

ז) בא"ד, ואף על גב דר' ינאי וכו'. תירץ **ההפלאה,** דאף על גב דסבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הני מילי בעבידי דאתו, אבל בלא עבידי דאתו לא, והכא מועיל הסילוק לדעת **הרמב"ם** (פכ"ג מאישות ה"ד) **והר"ן** (מא. מדפי הרי"ף), אף לנכסים שנפלו לו אחר כך. **והרא"ש** (סימן א) כתב, דלמאי דמשני בכותב לה ועודה ארוסה אף לתוס' בעינן לשנויי הכי, דלא שייך תירוץ **התוס' לעיל** (עח:) **ד"ה לא כרב יהודה,** דמתניתין כאמרו לו דבעודה ארוסה לכולי עלמא מוכרת. [ועיין לעיל אות ב'.]. עוד תירץ, דאף למאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אין הקנין חל אלא אחר שבא לעולם, כדאיתא **בבבא מציעא** (סו:), דעד שבא לעולם יכול לחזור בו, והכא נמי לא חלה המחילה אלא אחר שבא לידו, וכיון דבא לידו בעי לישנא מעליא.

ח) גמ', מגופה של קרקע קנו. כתב **הריטב"א,** דדוקא שאמר תחילה דין ודברים אין לי על שדה זו, ואחר כך קנו מידו סתם. משום דאמרינן שבא לקיים דבריו של קנין מגופה של קרקע. אבל קנו מידו שלא יהא לו דין ודברים על שדה זו, קנין דברים בעלמא הוא ולא מקני.

ט) רש"י ד"ה קנו מידו מהו, אברייתא דהאומר וכו'. ביאר **הפני יהושע,** דלא רצה לפרש כתוס' דקאי אנשואה, וקנו מידו שאני. משום דהוקשה לו, אמאי דחקינן לאוקמי מתניתין בכותב ועודה ארוסה, ואיצטריך לאתויי דרב כהנא ודרבא. ולא מוקי בפשיטות בנשואה, וקנו מידה. כדמוקמינן **לקמן** (צה.) מתניתין דכתבה ללוקח. וברייתא דתני האומר נמי אתי שפיר, דסגי באמירה דסתם קנין לכתיבה עומד. אלא על כרחך דלא מהני קנין בנשואה, משום דידו עדיפא מידה, והוי כאומר לאחד מהשוק, דין ודברים אין לי. דלא מהני. ועוד הוקשה לרש"י, דלא שייך בנשואה לישנא דמגופה של קרקע קנו מידו, דהא בלאו הכי הגוף שלה, ועיקר הקנאתו אינו אלא סילוק ערעורו, והוי כקנין דברים.

י) תוס' ד"ה קנו מידו, בתוה"ד, והלא לכולי עלמא מפקר לה. **התוס' הרא"ש** תירץ, דכיון דאומר לחבירו שהוא שותף עמו, מוכח דלדידיה הוא מקנה. וכתב **בהגהות אשר"י** (סימן א') דלתוס' שותף האומר לחבירו דין ודברים אין לי לא מהני. והקשה **הפני יהושע, דבבבא בתרא**

(מג.) מסיק דבקנו מידו מהני. ותירץ **המגיני שלמה,** דשאני התם דאמר אין לי עמך. **והפני יהושע** תירץ, דלמסקנא דהתם דאיירי בקנו מידו, הדר ביה מאוקימתא קמייתא דאמר ליה דין ודברים, ואיירי בקנו בלשון המועיל. **ובנימוקי הגרי"ב** כתב, דודאי אף לתוס' מהני בשותף אי קנו מידו, אלא דלא משמע לתוס' לאוקמי הכא בשותף.

יא) בא"ד, ונראה לר"י דאנשואה קאי. **והרי"ף** (מא: מדפי הרי"ף) **והרמב"ם** (פכ"ג מאישות ה"ב) פירשו הבעיא בארוסה, דבעי אי קנו מידו אי סליק נפשיה מכל מילי. ופסקו דמהני, ואפילו ערער על קנינו. **והראב"ד** השיג עליהם, דזה הבל ורעות רוח.

בא"ד, שם. כתב **הפני יהושע,** דלפי זה צריך לומר, דהא דלא מוקי מתניתין בנשואה, היינו משום דאם כן תקשה הא דתני ר' חייא האומר וכו', מאי קא משמע לן, פשיטא דסתם קנין לכתיבה עומד. ועוד, משום בבא דירושה, דלענין ירושה לא מהני קנין דהוי כשדה אבותיו, דלא מהני בה קנין לכמה פוסקים.

דף פג ע"ב

יב) גמ', ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך. הקשה **השיטה מקובצת,** דבכל מקום פריך איפכא, דלא מהני ולא מידי. ומאי שנא הכא דפריך דמהני לכל מילי. ותירץ, דאי הוי מפרשינן דמתניתין לאו דוקא נקט דכתב לה דין ודברים. אלא איירא דכתב לה לשון המועיל. ולא נחית תנא לאשמועינן באיזה לשון, אלא לאשמועינן פלוגתא דר' יהודה ודר' שמעון בן גמליאל, והלכך איכא למימר דכתב לשון מתנה. הוי אתי שפיר דיד בעל השטר על התחתונה, דלא נתן אלא זכות מכירה. אבל השתא דאמרינן דבלשון זה כתב לה, ומהני מדין סילוק. הקשה, דאית לן למימר מכל מילי סליק נפשיה. ומשני דידו על העליונה. ואף על גב דהיא מחוזקת, מכל מקום מקרי הבעל מוחזק דזכו לו חכמים. וכתב דמדויק כן **ברש"י ד"ה ותימא ליה** דכתב כיון דאוקמת. **ובד"ה יד בעל השטר** כתב, דהבעל בא בתקנת חכמים. וכתב **הפני יהושע,** דמשום הכי פליג רב אשי ולא אמר יד בעל השטר על העליונה, דכיון דכותב לה בעודה ארוסה, עדיין אינו מוחזק וחשיב השטר כשובר, ויד בעל השובר על העליונה.

יג) גמ', יד בעל השטר על העליונה. הקשה בהגהות **רצ"ה קלישר** (על המשניות), אם כן מאי טעמא **דהר"ן** (הובא לעיל אות ז) דכתב, דסילק נפשו אף ממה שנפלו לה לאחר נישואין. הא ידה על התחתונה, ונימא דרק מנכסים שיש לה סילק עצמו. ותירץ, דאיירינן בגוונא שאין לה עתה נכסים.

יד) רש"י ד"ה ואימא מפירי, בסוה"ד, יהא מכרה בטל. **הרשב"א** כתב, דאינו בטל עד אחר מיתה. והקשה, הא תקנת אושא בתר משנתינו נתקנה, כדאמר **לעיל** (עח:) "לימא תנינא לתקנת אושא". והיכי מפיק מהלקוחות משום זכות ירושה דאחית ליה מתקנת אושא. ותירץ **השיטה מקובצת** בשם **הראב"ד,** דאפשר דתקנת אושא כבר נתקנה אלא דאינה מפורשת במשנתינו. **והתוס' הרא"ש** תירץ, דהכא אף קודם תקנת אושא מצי להוציא, משום דניחא ליה שיהא הקרקע בידה שתורישנו לבניו, וגם יהיו לו פירות מידי שנה, כדי שלא יצטרך לקנות לה. **וההפלאה** תירץ, דקושית הגמרא למאן דאמר קנין פירות כקנין הגוף, דלדידיה אין צריך לתקנת אושא כי אם בכתב לה, כדכתבו **התוס' לעיל** (נ.) **בד"ה הבעל.**

טו) גמ', בנכסיך ולא לאחר. הקשה **המצפה איתן,** דנימא ולא שמכרה, דתו לא מיקרי נכסיך כמו במתה. וכדאיתא **בנדרים** (מו.), גבי קונם ביתך, מת או מכרו לאחר מותר. ותירץ, דמכל מקום מקרי טפי נכסיך מבמתה, דאפשר שתחזור ותלקחם ויהיו נכסיה כמקודם.

טז) תוס' ד"ה רב אשי, בתוה"ד, לכתחילה נמי תמכור. תירץ **המגיני שלמה,** דלכתחילה לא תמכור בלאו הא דיד בעל השטר על התחתונה, דהא איירינן דסילק עצמו בעודה ארוסה מנכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה, כדכתבו **התוס' לעיל** (עח:) **בד"ה לא.** וכיון דכבר נפלו לה, זכה בהם ואינה מוכרת לכתחילה לבית הלל **דלעיל** (עח.).

יז) תוס' ד"ה פירי פירות, בתוה"ד, אבל אין לפרש וכו'. כתב **המהרש"א, דרש"י בד"ה הא קא משמע לן** תירץ זאת, דכתב, ובפירי פירותיהן היינו עד עולם. ורצה לומר, דלאו כאילו כתב עד עולם, משום דעד עולם לחוד לא מהני. אלא, דכונתו עד עולם וכן פירש **הר"ן** את דבריו. **והשיטה מקובצת** כתב, דאפשר דרש"י בא לתרץ קושיא אחרת, דקשיא ליה, אמאי לא משני כדלקמיה, דקא משמע לן, דאף על גב דכתב עד עולם, אי כתב פירי פירות אין אי לא לא. ותירץ, דהך שינויא עדיפא ליה, משום דתני עד עולם לבסוף. והכי קאמר, עד שיכתוב ובפירי פירותיהן דהיינו עד עולם. והקשו **השיטה מקובצת והמהרש"א** לפירוש רש"י, אמאי לא קאמר נמי עד עולם למה לי, הא קא משמע לן אף על גב דכתב עד עולם, אי כתב לה פירי פירות אין, אי לא לא. כדאמר בסמוך גבי אם תמצי לומר עד עולם דוקא כו'. עוד הקשו, אמאי לא מספקא ליה נמי אי תרוייהו לאו דוקא. וקושיא זו תירץ המהרש"א, דאי תרוייהו לאו דוקא הווי ליה למתני במתניתין או עד עולם. והקשה **הרש"ש, דבנדרים** (נב:) מספקא ליה אי תרוויהו דוקא. וביאר שם **הר"ן ד"ה תא שמע,** דלהאי גיסא מתניתין או או קתני. ולכך כתב, דאין הכי נמי והוי מצי למיבעי הכי.

יח) תוס' ד"ה הוה אמינא, בתוה"ד, וקשה לר"י דמה לי ראשונה מה לי שניה. ועוד דאפילו וכו'. ותירץ **השיטה מקובצת,** דשאני שנה שניה דהפירות אינם בעין. **ובשם הריב"ש** תירץ קושיא ב', דאף על גב דבלאו עד עולם לא אכיל להו, אורחא דאינשי לפרושי, ולא לרבויי פירי פירות אתא.

יט) גמ', אלא בדשיירא. כתב **הרא"ש** (סימן א), דמדקאמר בדשיירא, משמע דהדבר תלוי ברצונה, ואין הבעל יכול לכופה ליקח בהם קרקע. **והרמב"ם** (פכ"ג מאישות ה"ג) כתב, דילקח בהן קרקע, משמע דבעל כרחה. וכתבו **הרא"ש והכסף משנה,** דצריך לומר דפסק **כתוספתא** (פ"ט ה"ג) דאיתא התם הכי. וכתב **החזון יחזקאל** (שם) דמוכח מהרא"ש, דאם נפלו לה נכסים אחר כך, הבעל אוכל פירות, ואפילו לשיטת **התוס'** (בעמוד א') **בד"ה כדרב כהנא,** דסילוק מהני אף אי לא באו לעולם, הכא יאכל פירות. והוא מהא דהיכא דקנתה קרקע הוי להרא"ש כנפלו

הדף היומי
מסכת כתובות דף פד
ח אייר התשע"ה

לה נכסים, דהא אינו כופה אותה לקנות, ואף על פי כן הבעל אוכל פירות.

דף פד ע"א

א) תוס' ד"ה וסבר רב, בתוה"ד, דהכא נמי לא ידע דמחיל. הקשה **השיטה מקובצת בשם הריב"ש,** הא הכא יודע הוא הזכות שיש לו בנכסיה, ומוחל. מה שאין כן התם, דסבר שיבדוק שלא יהא בו אונאה. ועוד, אם כן, אמאי הוצרכו לומר בגמרא דירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם. הא אפילו בדבר הרשות נמי תנאו בטל, דהא לא ידע דמחיל. לכך פירש, דסוגיין כאביי, דאמר התם דרב סבר כרבי מאיר, ולא מפליג בין ידע דמחיל ללא ידע. וכן כתב **הריטב"א.**

ב) בא"ד, שם. הקשה **המהרש"א,** אם כן מאי טעמא דר' יהודה במתניתין דמהני תנאי בירושה, הא לא ידע דמחיל. ואף אי סבר דירושה דרבנן, הא סבר **לעיל** (נו.) דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ותירץ, דנכסי מלוג לא שכיחי ולא עשו חיזוק, ומתניתין איירי בנכסי מלוג, ורב איירי בנכסי צאן ברזל. עוד תירץ, דסוגיא דלעיל דלא כרב, דלרב אפשר לומר דסבר ר' יהודה כתובה דאורייתא, ולא מהני מחילה משום דלא ידעה דמחלה, ובדרבנן לא עשו חיזוק כלל. והקשה **ההפלאה,** אם כן רב דסבר דעשו חיזוק דלא כמאן. לכך תירץ, דסיפא דמתניתין לאו ר' יהודה היא, וכן משמע **בתוס'** (פג.) **בד"ה דין ודברים,** דסיפא הוי סתם מתניתין דסבר כר' יהודה. עוד כתב, דאפשר דהוקשה למהרש"א, דאי סיפא לאו לגמרי כר' יהודה, אם כן לא חשיב סתמא כר' יהודה, כיון דלא הוי מצי למיתני דברי ר' יהודה, וכדכתבו **התוס' בביצה** (לא:) **בד"ה ונפחת.**

ג) תוס' ד"ה ורב סבר, בתוה"ד, וקשה לר"י דאם כן רב דלא כחד. תירצו **המגיני שלמה ועוד,** דהא דמפלגינן לעיל בין שכיח ללא שכיח, היינו דוקא למאי דאמרינן דבדאורייתא תנאו קיים, ובדרבנן עשו חיזוק יותר משל תורה. דכיון דהוא סייג דחכמים אין לנו לדמות תקנות זו לזו, ובסברא כל דהו מפלגינן בינייהו. אבל למאי דאמרינן השתא, דעשו חיזוק כשל תורה. תו ליכא לחלק בין שכיח ללא שכיח, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

ד) תוס' ד"ה משום פגם, בתוה"ד, הוי ליה למימר דרבנן. **הרמב"ן** כתב, דאף אי מחזיר קודם היובל, על כרחך יורש מדאורייתא, דאי לאו הכי מה ינכה מהדמים, הא צריך להחזיר ביובל, ומה שוה לו עד היובל, הא אינו יכול לקבור בו מתו.

ה) בא"ד, וצריך לומר וכו'. הקשה **ההפלאה,** אם כן קודם היובל איך יעשו בני משפחה, הא יצטרכו לקבור בקברות אחרים, כדכתב **רש"י בד"ה משום פגם.** ועוד, אם כן ברייתא דמוכר קברו על כרחך איירי קודם היובל, או בזמן שאין היובל נוהג, דאם לא כן, הא בלאו הכי חוזר. ותירץ קושיא ב', דאפשר דברייתא איירי אחר היובל. וקא משמע לן, דבית הקברות חוזר לבני משפחה. עוד כתב, דלולא פירוש התוס' היה מפרש, דאפילו קודם היובל קוברין בני המשפחה בעל כרחו של בעל, משום פגם משפחה, ונותנים לו דמי הקבר. מיהו ביובל חוזר לבעל כדין שדה מקנה, דהשדה שלו מדאורייתא, וצריכים בכל יובל ליתן לו דמים עבור כל הנקברים שם. ואהא תני בברייתא דמנכה להם דמי קבר אשתו, ושפיר הוכיחה הגמרא דאי ירושת הבעל דרבנן, לא היו צריכים ליתן לו.

ו) מתני', ר' טרפון אומר ינתנו לכושל. כתב **הר"ן** (מב. מדפי הרי"ף), דסבר כרבי מאיר דמטלטלי משתעבדי לכתובה. והקשה **בתוס' הגרע"א** (אות פז), הא **הר"ן בנדרים** (סה: ד"ה ומדאמרינן) כתב, דלרבי מאיר עדיפא כתובה מבעל חוב דאפילו מטלטלי דיתמי משתעבדי, [ולא **כתוס' לעיל** (פא:) **בד"ה רבי מאיר**], ולר' טרפון וודאי אינו כן, דאם כן אף אם אינו ביד אחרים תגבה.

ז) רש"י ד"ה שכולן צריכין שבועה. הבא ליפרע מנכסי יתומים. הקשה **בתוס' הגרע"א** (אות פו), הא אמרינן דכיון דהוא ביד אחרים, עדיין לא זכו בהם היתומים ולא מיקרי מטלטלי דיתמי. והכא נמי לענין שבועה, הוי ליה לרש"י למימר, דצריך שבועה משום דנפרעת שלא בפניו.

ח) בא"ד, וכל זמן שלא נשבעו אין להם רשות. כתבו **הר"ן** (מב. מדפי הרי"ף) **והריטב"א,** דלפי זה אי פטרם משבועה בחייו יתנו להם. **ובירושלמי** (פירקין ה"ב) איתא, הגע עצמך שפטרן משבועה, זו תורה וזו אינה תורה. כלומר, דלא בשבועה תליא מילתא אלא בדין גובייגא, שכולם מחוסרים גובייגא. **והפני יהושע** ביאר, דהוקשה לירושלמי דאי פטרן משבועה, יתנו להם מדין מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם. ותירצו, דנהי דאיכא מצוה, מכל מקום אינה תורה אלא מצוה דרבנן. דקיימא לן כיבוד אב משל אב, ולהכי אין כופין היורשים. **וההפלאה** ביאר, דהוקשה לירושלמי דיתנו מדין שיעבוד, ותירצו דשיעבודא דמטלטלין לאו דאורייתא.

ט) רש"י ד"ה לכושל שבראיה, למי ששטרן מאוחר. **והשיטה מקובצת** בשם **רש"י במהדורא קמא** כתב, דהיינו בעל חוב, משום דלאו אורחייהו דאינשי ללוות עד דתהוי להו בית, ומסתמא קדמה כתובת האשה לבעל חוב. **והרי"ף** (מב: מדפי הרי"ף) כתב, דהיינו בעל חוב שאין יכול לגבות חובו אלא בראיה, ועוד, שנתן מעות, מה שאין כן האשה.

י) תוס' ד"ה לכתובת אשה, בתוה"ד, וצריך לחלק. **בהגהות אשר"י** (סוף סימן ב') **ובמרדכי** (סימן ריד) ביארו החילוק, דהא דאינה גובה כתובה מראוי אינו אלא מקולי כתובה, דמעיקר הדין היה אפשר לגבות מראוי, ולכך לא הקילו אלא בראוי גמור. **ובכתבי קהילות יעקב החדשים** (סימן נד) ביאר, דלכאורה יש להקשות, אמאי חשיב חוב ראוי לענין בכור, הא זכה בגוף החוב ועכשיו גובה חלקו. וצריך לומר, על פי מה שכתב **הרשב"א בשו"ת** (ח"ג סימן קל"ז), דשותפין שיש להם שטרי חוב אין יכולים לכוף לחלוק השטרות, משום שהשטר אין גופו ממון. ואם כן ממה נפשך אין הבכור נוטל פי שנים ממלוה, דאי יזכה בגוף החוב בשעת הגביה, הוי שבח, ואין נוטל פי שנים בשבח, ואי לא זכה בגוף החוב הוי ראוי. אבל בכתובת אשה אי זכתה בגוף החוב ודאי זכתה, דליכא חיסרון של שבח, ומדינא דרבי נתן זכתה בגוף החוב, כמו שכתבו **הקצות החושן והנתיבות** (סימן פ"ו אות א') דגוף החיוב נעתק למלוה הראשון. ועיין לעיל דף פב אות א.

דף פד ע"ב

יא) רש"י ד"ה ור"ע תפיסה וכו', לשון שאילה הוא זה. ביאר **הריטב"א** דכוונת רש"י שאין כאן קושיא על ר"ע (כמו שלמד **ר"ת בתוס'**), אלא האם לר"ע מהניא תפיסה, והשיב רבא דמהניא היכא דתפס מחיים.

יב) רש"י ד"ה אמר רב נחמן, בסוה"ד, והכי גמר לה ר' נחמן מרביה. ביאר **השיטה מקובצת**, דהוקשה לרש"י אמאי אמר "והוא שתפס מחיים", לא הוי ליה למימר אלא דהיכא שתפס מחיים מהני. ותירץ, דהכי גמר לה מרביה, וחייב אדם לומר בלשון רבו. **ובחידושי הגרע"א** ביאר **דלרש"י**, הא דמקשינן ורבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל. היינו, אם לא משכחת ענין תפיסה דמהני לר' עקיבא, ונכלל בזה הספק **א.** אם מחיים מהני תפיסה, **ב.** אם דברי ר' עקיבא, דוקא מטעם שכולם צריכים שבועה, והיכא דליכא שבועה כגון דפטרה, או תוך זמנו, מהני תפיסה. **ולתוס'** דהוא קושיא ממתניתין דשומרת יבם, הקשה, אי מוכח ממתניתין דהיכי דלא בעי שבועה כגון התם, דלא הגיע זמנה לגבות עד אחר חליצה מהני תפיסה. ואמר ר' נחמן והוא שתפס, ונקט לשון "והוא" לאורויי דאפילו באין צריכין שבועה לא מהני תפיסה, וכדכתבו **הר"ן והריטב"א** (הובא לעיל אות ח), ולא מהני תפיסה אלא בתפס מחיים, ושומרת יבם הוי כתפיסה מחיים. ועיין לקמן (פה. אות א') דברי **החתם סופר**.

יג) רש"י ד"ה דמנחי היכא, הנך פירות. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות שג), דמשמע דארישא דאיירי במלוה ופקדון לא פריך, דהתם אין יורשין מוחזקים. והקשה מהא דכתב **הרשב"ם בבבא בתרא** (פה.) **בד"ה המופקדים**, דחצר הנפקד קנוי למפקיד, ואם כן היורשים מוחזקים בפיקדון. וצריך לומר דלרשב"ם הקשו אף לרישא.

יד) רש"י ד"ה עשית, בתוה"ד, דיי לנו לקיים הלכה כמותו לכתחילה. הקשה **השיטה מקובצת**, דהא למאי דאמרינן דסבר הלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא מרבו, אי נמי דפליגי אי ר' טרפון היה רבו או לא, סבר ר' יוחנן דאפילו לכתחילה אית לן למיעבד כר' טרפון. ותירץ **השיטה מקובצת בשם רש"י במהדורא קמא**, דמאי דקאמר עשית כשל תורה להני אוקימתות משתנה פירושו. **והריטב"א** תירץ, דהכי קאמר, מר סבר הלכה כר' עקיבא מחבירו אתמר מרבו לא אתמר, הלכך לאו טועה בדבר משנה הוא אלא טועה בשיקול הדעת ואינו חוזר, אבל לכולי עלמא הלכה כר' עקיבא לכתחילה.

טו) תוס' ד"ה שפיר תפיסתוה, בסוה"ד, כיון דכבר תפסוה. הקשה **התוס' הרא"ש**, הא ר' טרפון גופיה לא קאמר אלא בדתפס, שלא בא לרשות היתומים. ואהה קאמר מטין אתמר, דהיינו דאפילו בדיעבד עבדינן כר' עקיבא. ותירץ, דהכא איירי דבאו לדין ונפסק הדין כר' טרפון, הלכך קאמר שפיר תפיסתוה דלא מהדרינן לדינא, וריש לקיש לטעמיה דמהדרינן.

טז) גמ', **אית לך סהדי דתפסיה.** כתבו **הרשב"א והריטב"א והרא"ש** (סימן ג'), דבקרא אינו כעד אחד, משום דבעל דבר הוא דאינו אונס, וחייב לשלם. והקשה **הפני יהושע**, דכיון דבקרא משלם, אין זה תפיסה משל יתומים אלא משל בקרא, ולקתה מדת הדין. ותירץ, דכיון דאלו תפס מחיים היה הבקרא פטור, דמצי איירי בענין שהחוב ידוע בשטר, אם כן מה שמפסיד הבקרא היינו משום הכחשתו לבעל חוב ואיהו דאפסיד אנפשיה.

יז) תוס' דה אית לך סהדי, לא גרסינן דלאחר מיתה. **השיטה מקובצת** בשם **הריב"ש** גרס לה. וביאר, דלא סגי בעדים דתפסיה מיניה, דאכתי נאמן לומר דמחיים תפסיה במיגו דהחזרתיו. והא דלא נקטה הגמרא מיגו דהחזרתיו, משום דחדא מינייהו נקט. אי נמי, איירי בראוהו אצלו, דליכא מיגו דהחזרתיו. ולאו דוקא דמסהדי דלאחר מיתה תפסיה, אלא משום דבעל חוב לא מפסיד אלא בתפיסה דלאחר מיתה, קרי לסהדי דמסהדי דתפסוה, כאילו מסהדי דלאחר מיתה תפסוה.

יח) תוס' ד"ה את תופס לבעל חוב, כאן משמע דאף על גב דעשאו שליח וכו' ולא כמו שפירש הקונטרס וכו'. כתב **השיטה מקובצת**, דרש"י כיון ליישב זאת במה שכתב **בד"ה אמר ליה** זיל תפסה, והשמיט מילת "ניהלי". דהיינו, דהכא מיירי שלא עשאו שליח שיתפוס בעבורו, אלא היה שלוחו ידוע בדברים אחרים, ואמר ליה שיתפסנה, ושוב יאמר לו למאי בעי לה, ולא שיהא במקומו. ולפי שהיה שלוחו בדברים אחרים, בעו למימר דהוי כאמר ליה תפסה ניהלי. וכן כתב **הפני יהושע**. **והב"ח** (חושן משפט סימן קה) תירץ, דדוקא אי כתב הרשאה מהני תפיסת השליח, והכא לא כתב. **והש"ך** (שם סק"א) תירץ, דדוקא אי שכרו מהני תפיסתו, והכא עבד בחינם.

יט) תוס' ד"ה ואמר ר' יוחנן, בתוה"ד, ואם כן ר' יוחנן וכו'. כתב **השיטה מקובצת**, דקושיתם לשיטתם בדיבור הקודם, דלא מהני תפיסה על ידי שליח. אבל לרש"י דמהני לא קשה מידי, דהתם היה שלוחו. [ועיין באות הקודמת, ולכאורה להב"ח דאף לרש"י בעי הרשאה, ולש"ך דבעי שישכרנו קשה אף לרש"י (י.ז.ו.)].

כ) תוס' ד"ה מיגו דיכלי, בתוה"ד, דלא חציפי להכחיש העד. **והריטב"א** כתב, דהוי מחייבינן להו, משום דהוי מחויב שבועה שאין יכול לישבע, דמשלם. **ובשיטה מקובצת** כתב בשם **הריב"ש**, דמשמע דאפילו אי העד היה פטור, מצו למימר סטראי נינהו, במיגו דלהד"ם. והקשה, דהא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. ותירץ, דאתיא כדעת הסוברים דאין עד אחד קם לשבועה אלא בטענת ברי, ואבימי לא היה טוען טענת ברי שלא היה יודע אם נתנה להם. אבל **להרי"ף** (מב: מדפי הרי"ף) דמחייבו שבועה אפילו בטענת שמא, קשה. ותירץ, וכן תירצו **הרא"ה והריטב"א**, דלא דמי לנסכא דר' אבא, דהתם הוי שבועה דאורייתא דמחייבו ממון, אבל הכא אין מחייבו ממון, אלא להחזיר השטר.

דף פה ע"א

א) רש"י ד"ה מחריפותא דנהרא, בתוה"ד, אלא מזה חטפנוה. הקשה **הפני יהושע**, דמשמע דשלוחיה דיימר בר חשו מצאה על שפת הנהר. והקשה, דאם כן מאי אהני להו לרב פפא ולרב הונא שתפסו מהשליח בחריפותא דנהרא, סוף סוף משעת מיתת אביהם זכו בה היורשים, כיון דעמדה בסימטא, ותו לא מהני תפיסה. ותירץ **ההפלאה**, דמשעת מיתה לא היתה הספינה בסימטא. והקשה, אם כן אמאי הוצרכו לומר לשליח

הדף היומי
מסכת כתובות דף פה
ט אייר התשע"ה

את תופס לבעל חוב וכו', הא בלאו הכי לא קני, משום דעמדה ברשות הרבים ומשיכה אין קונה ברשות הרבים. ותירץ, דאמרו לו דאף אם תמשוך לסימטא לא תיקני, דאתה חב לאחרים. **והחתם סופר** תירץ, דלכאורה קשה, אמאי אמר להם דאמר רב נחמן והוא שתפס מחיים, הא רב נחמן לא אמר כן אלא אליבא דרבי עקיבא, ואינהו סברי כרבי טרפון. והוה ליה למימר להו דהא דן דיינא כר' טרפון, ואפיק ריש לקיש עובדא מיניה. וצריך לומר, דרב פפא ורב הונא סברי כר' עקיבא דכך נפסק בימי רבי יוחנן, אך שליחו של יימר בר חשו תפס בחיים סמוך למיתתו, והוליכה מסימטא לחריפות הנהר, ואז מת. וסבירא להו דאף דתפיסתו לא מהני לזכות ליימר, כיון דחב לאחרים. מכל מקום מהני לכל הנושים, שלא ימשול בו כח היורשים, ותפסוה בחריפות הנהר. ואמר להם רבא דאמר רב נחמן, והוא שתפסו מחיים. משמע דלריש לקיש ליכא שום תפיסה לאחר מיתה.

ב) גמ', מיגו דיכולים לומר. כתב **הפני יהושע**, דמדנקט לשון רבים, משמע דבי חוזאי היו רבים. והקשה, דהא כתבו **התוס' לעיל** (יח:) **בד"ה אין נאמנים**, דלא אמרינן מיגו בתרי, ואמאי אמרינן הכא הך מיגו. ותירץ, דדוקא בעדים לא אמרינן מיגו דאין אחד יודע מה בלב חבירו, מה שאין כן בבעלי דין, דמסתמא נועצו יחד באיזה טענה יוכלו לפטור עצמן, וכדכתבו **התוס' בקידושין** (מג:) **ד"ה והשתא.**

ג) גמ', יכולין נמי לומר סטראי נינהו. כתב **הרא"ש** (סימן ד'), דלא מהני טענת סטראי בלא מיגו, דטענה גרועה היא, דיותר ברצון אדם פורע מלוה בשטר ממלוה על פה. **והר"ן** (מב: מדפי הרי"ף) כתב, דמוכח מהכא דאף בלא מיגו יכול לומר במלוה על פה החזקתי, ואפילו יאמר הלוה, דמלוה בשטר הוא פורע. והקשה **בחידושי הגרע"א**, היאך מוכח, דלמא איירי דאמר המלוה בפירוש, אמרת דלסיטראי אתה פורע. ועוד, דלמא אף המלוה מודה דפרע מלוה שבשטר, אלא דנאמן דיש עוד מלוה על ידי מיגו. ותירץ, דהנה כתב **הש"ך** (סימן שפ"ו ס"ק כ"ב), דהיכא דהשליש החזיר השטר ללוה, חייב לשלם מדינא דגרמי. אבל אם החזיר שטר פרוע למלוה פטור. וקשה, אם כן הכא אמאי שליח חייב, מאי גרע מהחזיר השטר למלוה דפטור. וצריך לומר, דהכא טוען הלוה דשלחו למלוה בשטר, ונתן לו בלא שטר, והוי כמזיק בידים. ואם כן ליכא לאוקמי באומר בפירוש דלסיטראי נותן, דאם כן טענת הלוה הוא על שגרם לו לתבוע פעם אחרת בזה שהשטר נשאר בידו, והוי כמסר שטר פרוע למלוה דאינו אלא גרמא.

ד) גמ', שם. התוס' בבבא בתרא (לב.) **בד"ה והלכתא**, הוכיחו מכאן דהיכי דאיכא שטרא אמרינן מיגו להוציא. וכתב **הקצות החושן** (סימן פ"ב ס"ק י'), דכן משמע **בש"ך** (כללי מיגו ס"ק ט"ו) דפסק כן. **והרמב"ן** (שם) פליג אתוס', דהכא המיגו על מה שפרע לו, דהיינו לומר דפרעו על חוב אחר, ואין המיגו על מנה שבשטר. ואף על גב דממילא מהני ליה לגבות המנה שבשטר, לא חשיב מיגו להוציא. **ובתשובות הרשב"א המיוחסות להרמב"ן** (סימן ק') משמע, דאמרינן מיגו להוציא היכי דאיכא שטרא, משום מעליותא דשטר דהוי כגבוי לענין זה.

ה) גמ', בין כך ובין כך משלם. הקשה **הפני יהושע**, דאם כן לא תפס משל בעל חוב אלא משל שליח, והכא ליכא לתרוצי כדתרצינן לעיל (פד: אות יז). וכתב **דהמרדכי** (אות ריז וריח) הקשה כן. ותירץ בשם **הרשב"א**, דהכא נמי איירי דטוענים שהשליח מסר להם על חוב אחר והוי כבקרא לעיל. **והריטב"א** תירץ, דהשליח אפסיד אנפשיה דלא עשה שליחותו כראוי.

ו) תוס' ד"ה אית לך סהדי, בתוה"ד, אלא דעל ידי כך היתה יכולה לדחוק היורשים. **הריטב"א** תירץ, דאין יכולה לזכות בנייר, דנייר דלוה הוא משפרע. ואי לעכובי אבני מלוה שלא יוכלו להראות השטר בבית דין, הא לא מצי עבדה, דכיון דלא זכתה בשיעבודו, חייבת להראותם בבית דין כל זמן שיצטרכו, כדין האומר לחברו שטר יש לי בידך שיש לי בו זכות, שחייב להראותו בבית דין מדין עדות. ואי היתה מחזקת בתורת משכון, יכולה לעכב, דזהו משכונם לכופם לפורעם, אבל השתא דאמרה לקוחים הם בידי לא מצי מעכבה.

ז) גמ', ידענא בה דחשודה. כתב **הריטב"א**, דהיתה שומעת ממנה שנשבעת כל היום לבטלה ולשוא. **והתוס' בשבועות** (מו.) **בד"ה אבל** כתבו, שנשבעת ואינה מקיימת, כגון שלא תאכל ואוכלת, והוכיחו מהכא דמי שעובר אשבועתו נפסל לשבועה.

ח) גמ',שם, ופירש רש"י ד"ה לשבועה אשכנגדה, התובע אותה ישבע ויטול. הקשה **הריטב"א**, כיון דליכא ראיה דהיא חשודה, משום דקים ליה בבת ר' חסדא לית ליה לאפוקי ממונא. לכך פירש בשם רבו, שזו היתה נשבעת ונוטלת, ואפכה רבא אשכנגדה שתהא נשבעת ונפטרת. **והשיטה מקובצת** בשם **ר' יהושע מטראני** תירץ, דכיון דאיחייבא שבועה דאורייתא, שבועה במקום תשלומין עומדת, עד שתשבע ותפטר. וכיון שלא היתה יכולה להשבע, מפני שהיתה חשודה בעיניו ולא היה מניחה להשבע. הויא מחוייבת שבועה ואינה יכול לישבע ומשלם. וכעין זה תירץ **המהרש"א**.

ט) גמ', תיתי ותשבע במאתין וכו' וליתא מדר' נחמן. כתב **הריטב"א**, דדוקא בשקרא דאתי לידי קושטא כגון זה שעתיד להתברר אם נשבעה, לא חיישינן. אבל בשקרא דלא אתי לידי קושטא חיישינן, כדאיתא **בבבא בתרא** (קעב.). **והתוס' לעיל** (כא.) **בד"ה האמר** תירצו, דהתם איירי לענין לכתחילה והכא לענין דיעבד, ובדיעבד אפילו בשקרא דלא אתי לידי קושטא לא חיישינן.

תוס' ד"ה אלמא מיחזי, בסוה"ד, שלא להצריכה עדים. כתב **בחידושי הגרע"א** (כת"י), דאף על גב **דבחושן משפט** (סימן פ"ז סכ"ז) איתא דנאמן לומר נשבעתי, הכא איירי דאמר לה שתשבע בפני עדים, דאי לאו הכי דלמא לא תשבע ותאמר שנשבעה. **וההפלאה** כתב, דסבר **כטור** (שם), דאף דנפטר משבועת התורה, מכל מקום צריך לישבע שבועת היסת. ולדעת **המרדכי** (בבא מציעא סימן רנב) **ורבינו ירוחם** (נתיב ג' ח"ד (יח ע"ב) דפטור אפילו מהיסת, צריך לומר דאיירי דהתרו בה שתשבע בפני עדים, כי היכי דליפרסם מילתא.

דף פה ע"ב

י) תוס' ד"ה חדא דידענא, בסוה"ד, דמילתא דלא שכיחא היא. אמנם

הריטב"א, כתב בשם **הרמב"ן** דטענינן ליתמי אף מילתא דלא שכיחא. **והש"ך** (חושן משפט סימן קח ס"ד) הקשה לשיטתו מהכא. והריטב"א הוסיף להקשות, מי אמר שאינו שכיח הא קרא אשכחן (משלי י"ג ז'), יש מתרושש והון רב, (ועיין באות הבאה) ותירץ, דבאמת הטענה הזו אינה טענה, ועיקר מה שסמכו היא הא דקיהיב סימנא. **וההפלאה** תירץ, דלרב דסבר הולכין בממון אחר הרוב, הא דנאמן בטענת נאנסו אף על גב דלא שכיח, היינו משום דטוען ברי. ואם כן ביתומים דליכא ברי רובא עדיף. ואמוראי דהכא סברי כרב, ואנן קיימא לן כשמואל. ועוד כתב, דהכא אף לשמואל לא טענינן כיון דהמפקיד טוען ברי שהפקיד ומסייע ליה רוב. **והשיטה מקובצת** הביא בשם **תלמידי רבינו יונה**, דלא טענינן דלמא מציאה אשכח, דהוחזק לן בר' מיאשא דאינו אמיד עד יום מותו. ועוד, דהיתומים מודים דאביהם לא היה אמיד.

יא) תוס' ד"ה ועוד הא קיהיב, בתוה"ד, יש לפרש דהנך תרי טעמי אין מועילים זה בלא זה. ביאר **המהרש"א**, דאי מטעמא דלא אמיד, יש לומר דזבנה מיניה. והקשה **בחידושי הגרע"א**, אם כן מה יוסיף הסימן, הא כיון שהיה שלו קודם, מכיר הסימן. לכך פירש, דאי משום טענה דלא אמיד לחודא הווי אמינא, דיש מתרושש והון רב. אמנם מה שנותן הסימן מועיל לומר שלא היה מעולם בחזקתו. והא דמהני טענת לא אמיד היינו דלא נטעון לקוח הוא בידו, דכיון דלא הוי בחזקת אבוהון מעולם, לא טענינן לקוח היכא דלא שכיח, כיון דלא אמיד.

יב) בא"ד, שם. **והריטב"א** הקשה על פירוש התוס', מאי מהני דיהיב סימנא הא לא אשכחן דמהני סימנא להוציא ממון ממוחזק, [ועיין באות הקודמת דברי הגרע"א] דמהני דוקא גבי מציאה, שהתופס בה בא לזכות מדין יאוש, וכי איכא סימן ליכא יאוש. לכך פירש, דלשון "ההוא גברא דאפקיד" משמע דקים לן דכך הווי, ומשום שהיו עידי פיקדון. אלא שלא היו העדים יודעים האם אותם מרגליות, יש בהם אותם סמנים. ולא מצינן למימר לפקוה ולחזינהו, דיכול לומר בכדי לא מפקינא כדאיתא **בבבא בתרא** (מו.). וחיישינן דהני אחריני נינהו שהיו של ר' מיאשא או אחר הפקיד אצלו. ובכהאי גוונא סגי במה דידעינן בר' מיאשא דלא אמיד, ובמה דיהיב סימנא. ולפי זה כתב **הרמב"ן**, דאף אי ר' מיאשא היה קיים, לא היה נאמן לטעון שלי היא. והוסרה קושית **התוס' בד"ה חדא.**

יג) גמ', הרי בא טוביה. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הריב"ש**, דאפילו יש בעיר טוביה אחר יש לנו ליתנם לזה שהוא תובע ראשון, כיון שאין האחר תובעה, ואין לנו לחוש שמא יתבעם. **והרא"ש** (סימן ט') ביאר, דאמרינן, דזה שבא תחילה ודאי ידע משום שהיתה דעתו קרובה אליו ונתנו לו. עוד כתב, **דהריב"ש**, הביא **יש אומרים**, דאפילו יתבעם האחר קודם גמר דין, יתנו לטוביה שבא ראשון. משום דמסתמא כיון שלא פירש, על התובע ראשון נתכוון. עוד הביא **דהר' ישעיה מטראני** פירש, דטוביה אמר לי נדר בחייו שיתן לי נכסיו.

יד) גמ', קרוב ותלמיד חכם. כתב **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה**, דהיינו דוקא בקרוב שאין ראוי ליורשו, אבל קרוב הראוי ליורשו קודם לתלמיד חכם. והא דמייתי קרא ד"טוב שכן קרוב מאח רחוק", לאו דוקא, אלא להוכחה בעלמא הביאו.

טו) גמ', וחזר ומחלו. כתב **המרדכי בסנהדרין** (פ"ב אות תר"פ), דמוכח מהכא דמהני מחילה אשטר בלא קנין. **והסמ"ע** (סימן י"ב ס"ק כ"א) כתב, דלא מהני. וכתב **ההפלאה**, דמהכא ליכא ראיה, דיש לומר דמיירי שמחל בקנין או על ידי שובר. **והש"ך** (סימן ס"ו ס"ק ע"ד) כתב, דשאני הכא דהטעם דלא מהני מחילה אשטר היינו משום דאמרינן דמדלא החזיר השטר אינו מוחל בלב שלם, והכא דמכר השטר ליכא למימר הכי. **והקצות החושן** (סימן י"ב ס"ק א') כתב, דהטעם דלא מהני מחילה אשטר, משום דתפוס בשטר וכל העומד לגבות כגבוי דמי. [וכבר כתב **הכנסת הגדולה** (סימן פ"ב ס"ק נ"ז), דדוקא בספק, פליגי על בית שמאי, ולא הוי כגבוי], אבל הכא דמכר השטר, והמוכר לעולם לא יגבה, לא הוי כגבוי, ולהכי מהני מחילה.

טז) גמ', אבל במכנסת שטר חוב לבעלה. הקשה **בחידושי הגרע"א** (כת"י), אמאי אינה יכולה למחול, הא כיון דההלואה היתה קודם שנשאה, הוי החוב ראוי, ואין הבעל יורשו. והיכא דלא ירש ליכא לתקנת אושא, דבעל כלוקח. ותירץ, דהכא דכיון דהבעל אוכל פירות בחייה מאותה הלואה אינה יכולה למחול. עוד תירץ, דאיירי בנכסי צאן ברזל, דאינו בא מדין ירושה, אלא מדין בעל חוב.

יז) תוס' ד"ה המוכר שטר חוב, בתוה"ד, דלא הוי מכר אלא מדרבנן, וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ו ממכירה הי"ב). וביאר **התומים** (חו"מ ס"ו ס"ק י"ז), דמדאורייתא אינו מכור, לפי שבעל חוב מכאן ולהבא גובה. והקשה, אם כן לאביי הסובר למפרע גובה, המכירה מן התורה, והיכי מצי מחיל. וכן לרבי מאיר דסבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ותירץ **הקצות החושן** (סימן ס"ו ס"ק כ"ו), דאפילו לאביי דאמר למפרע הוא גובה, היינו כשגבאו לבסוף, אבל אם לא גבאו לא שייך למפרע גובה, וכדכתבו **התוס' בפסחים** (לא:) **בד"ה אלא**, וכשמוחל עדיין לא בא לידי גבייה. וכן לרבי מאיר לא מהני אלא אחר שיבוא לידו וכל זמן שלא בא לידו לא נגמרה המכירה.

יח) בא"ד, שם. אמנם **רבינו תם**, הובא **בקצות החושן** (שם) כתב, דמכירה מהני מדאורייתא. אלא לפי שיש ב' שיעבודים על הלוה **א.** שיעבוד הגוף **ב.** שיעבוד נכסים. שיעבוד הגוף ליתא במכירה, לפי שהוא דבר שאין בו ממש. ואינו נמכר אלא שיעבוד הנכסים. ולכך כשמוחל שיעבוד הגוף שלו ממילא נפטר הלוה. **והראב"ד** (ארמב"ם שם) כתב, דמהני, משום דהלוה אומר ללוקח לא נשתעבדתי לך, ולפיכך אם כותב בשטר חוב "משתעבדנא לך ולכך דאתי מחמתך" אינו יכול למחול. וכתב **הקצות החושן** (סימן ס"ו ס"ק כ"ו), דנראה מדבריו דמוכר שטר חוב מוכר אף שיעבוד הגוף, ומצד המלוה המכר קיים, אלא דמצד הלוה יכול למחול. וכן דייק **ברש"י בד"ה מחול**, דכתב דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את. **והר"ח** כתב, וביארו **הרמב"ן**, דיכול למחול משום דאית ליה מיגו דהוי מצי למימר לא פש לי גביה ולא מידי. והקשה עליו, היכי מצי למימר הכי, הא חב לאחרים.

יט) רש"י ד"ה אתו תבעי, בתוה"ד, הבאה לגבות כתובת אמה מאביה. **והשיטה מקובצת** כתב, בשם **תלמידי רבינו יונה**, דאיירי שהבת קיבלה

הדף היומי
מסכת כתובות דף פה – דף פו
ט אייר – י אייר התשע"ה

פירעון הכתובה מאביה, וכיון שקיבלה הוי כאילו מחלה, דמסתמא כשמקבל הפירעון מוחל ללוה, ותבעוה, בטענה דאינו ממש מחילה, דיכולין לומר זה הפירעון שקיבלת שלנו הוא. **ובשם הרז"ה** ביאר דלשון תיזיל ותחלה לאו תיזיל ממש קאמר, אלא לתפארת הלשון. והקשה בשם **הריב"ש**, איך יכולה למחול לעצמה.

דף פו ע"א

א) תוס' ד"ה תיזיל ותיחלה, בתוה"ד, ויש מפרשים דקטנה היתה כמו הפעוטות מתנתן מתנה. הקשה **האבני מילואים** (סימן קי"ב סק"ג), הא כתובה אינה נגבית אלא מן הקרקע, ובקרקע אין מתנתה מתנה עד שתהא בן כ'. ותירץ, לפי דעת **רבינו תם**, דהמוכר שטר חוב המכירה חלה על שיעבוד הנכסים, ולא על שיעבוד הגוף. [עיין לעיל פה: אות יח]. ואם כן הכא דכבר מכרה אמה את שיעבוד הנכסים אין לה לבת אלא שיעבוד הגוף שאין בו משום לתא דקרקעות, ולכך שפיר מחלה.

ב) בא"ד, וקשה לר"י וכו'. **הפני יהושע** תירץ בשם **בעל התרומות,** דלמפרשים דאיירינן בגוונא דמת האב ומחלה לעצמה אתי שפיר דפטורה לגמרי, כיון שאינה מתכוונת להזיק ללוקח. והקשה **הש"ך** (סימן ס"ו ס"ק פ"א), הא כיון דחייב מדינא דגרמי, אין לחלק בין נתכוין להזיק ללא נתכוין, וככל חיובי מזוק. ותירץ הפני יהושע, דלא דמי, דלענין נזיקין, אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד. מה שאין כן בגוונא דידן הא הבת לא מיקריא מזיק כלל, דכיון דנשאר השעבוד אצלה כדין, דהא מוחלת לנפשה, ואין לה ענין עם הלוקח שלקח מאמה, דהיא יורשת מאביה ולא מאמה.

ג) גמ',מעיקרא סבר מבשרך לא תתעלם. כתב **הריטב"א,** דודאי אותה בת עניה היתה, וכיון שהלקוחות לא לקחו אלא בטובת הנאה, נתן לה עצה זו, על דעת שתתן היא ללקוחות מה שנתנו לאמם, ולא יפסידו כלום מקרן שלהם. משום דאי אפשר שרב נחמן יתנן עצה להפסיד ללקוחות שלקחו כדת וכהלכה, משום ומבשרך לא תתעלם.

ד) גמ',לבסוף סבר אדם חשוב שאני. ביאר **בשיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** דאדם חשוב יש לו להתרחק מכל דבר של חשד. אי נמי, כיון שלומדים אחרים ממעשיו, שמא אף אם לא יהיו קרובים לבעלי דינין, ולא שייך למימר בהו ומבשרך לא תתעלם יבואו לעשות כן.

ה) רש"י ד"ה מקרקש ליה, בתוה"ד, לכתוב לו שטר חוב בשמו. הקשה **השיטה מקובצת,** אם כן יפסיד לקוחות מזמן ראשון, דכיון דכותב שטר בשמו צריך לקרוע השטר הראשון שכתוב בשם המוכר. ותירץ, דכנגד זה הרויח מה ששילם למוכר פחות. **וההפלאה** תירץ, דכיון דמזכיר בשטר השני את השטר הראשון שבידו, אינו מוקדם, ואין צריך לקורעו. **והריטב"א** פירש, דכותב לו שטר על שמו, היינו שיתחייב לו בשטר לפרוע מה שכתוב בשטר הראשון, מיהו אם חזר המוכר ומחלו מחול, לענין שלא יטרוף לקוחות בשטר הראשון.

ו) גמ', מאן דלא דאין וכו' מגבי ביה דמי ניירא. פירש רש"י ד"ה מגבי ביה דמי ניירא, כלומר אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך. הקשה **הרא"ש** (סוף סימן י'), איך אפשר לפרש לשון מגבי דהיינו מכר. והלכך פירש, דעיקר מילתא איתמר אשורף שטרותיו של חבירו **בבבא קמא** (צח.) [ואתי לאשמועינן שפטור בדינא דגרמי]. ובשם **חכמי פרובינציא** ביאר, דהיינו דהמוחל חייב לשלם ללוקח דמי הנייר, דכיוון שמחל ההלואה ללוה, הרי הוא כפרוע וצריך להחזירו ללוה, לפי שהלוה כותב ונותן דמי השטר כדתנן **בבבא בתרא** (קסז.). אמנם **הרשב"א** כתב בשם **יש מי שאומר,** דהשטר נגרר אחר גוף החוב וכי היכי דפסידא דגוף החוב חשיב גרמי, הכי נמי פסידא דנייר. וכיון שמחלו לא הפסידו אלא על ידי דיבור והוי גרמי. הלכך ביאר הגמ' דהא דאמרה הגמ' דגבי דמי נירא, היינו היכא דשרף השטר דהווי מזיק בידים. אמנם כתב דלשון הגמ' לא משמע כן. **והקהילות יעקב** (סימן מז) כתב דאליבא דמה שביארו **התוס' בבבא קמא** (ק.) **ד"ה טיהר,** דהיכי דברי הזיקא לכולי עלמא חייב. שפיר יש לומר, דדוקא הפסד החוב לא חשיב ברי היזיקא, דשמא בלאו הכי לא היה הלוה משלם החוב, אבל הנייר הרי ברי היזיקו.

ז) גמ', לבעל חוב מסלקינן ליה זוזי. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** מאי קא משמע לן, פשוט דלבעל חוב מסלקינן בזוזי, דהא אדעתא דזוזי נחית. **וההפלאה** הוסיף להקשות, דפשוט דלכתובת אשה יהבינן קרקע, דקיימא לן דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה. ותירצו **תלמידי רבינו יונה,** דאתי לאשמועין, דאף אם אמר הבעל חוב כשתקנו לי בזוזי למעלתי נתכוונו, ותקנו קרקע לאשה לגריעותא עשו. ועכשיו תנו לי הקרקע ותקח היא המעות, לא נחוש לדבריו אלא האי כדיניה והאי כדיניה. עוד כתבו **דלרש"י ד"ה האי כי דיניה,** דכתב, דאף אנכסי צאן ברזל דינא הכי, אתי נמי שפיר, דזה מה דקא משמע לן. **וההפלאה** תירץ, דהוי סלקא דעתן, דכיון דאם יסלק לבעל חוב בקרקע, לא מציא האשה לגבות הכתובה ממטלטלי. אם נגבה אותו בזוזי, איכא פסידא ליורשים. ועל כן אדרבא יוכלו להגבות לבעל חוב קרקע כדכתבו **התוס' לקמן** (צב.) **בד"ה אי פיקח.** קא משמע לן דלא מיקרי פסידא כיון דבאמת חייבים.

ח) גמ', לבעל חוב יהבינן ליה. הקשה **השיטה מקובצת,** אמאי האריך בלשונו, לימא לא יהבינן לאשה, וממילא משתמע דלבעל חוב יהבינן. ותירץ, דאשמועינן דלבעל חוב יהבינן ולא לשכיר.

ט) רש"י ד"ה האי כדיניה, בתוה"ד, ואי בשביל נכסי צאן ברזל. **והריטב"א** הביא **מהרא"ה,** דאין דין זה אלא בעיקר כתובה ותוספת, אבל בנדוניא כיון דקבלם עליו הרי הם כחוב גמור.

י) גמ', תולה מעותיו בעובד כוכבים. הקשה **הריטב"א,** הא חזקה דכל מה שתחת ידי האדם הרי הוא שלו, ומהכי תיתי להאמינו. ותירץ, דשאלו לגוי ואמר דאינם שלו.

יא) רש"י ד"ה פריעת בעל חוב, בתוה"ד, שיהא הין של צדק. **השיטה מקובצת** הביא דהקשו **הריטב"א ותלמידי רבינו יונה,** הא **בבבא מציעא** (מט.) נפקא לן מהאי קרא, דדברים יש בהם משום מחוסרי אמנה ולא ידבר אחד בפה ואחד בלב, והכא הרי פיו ולבו שוים. לכך פירשו, דנפקא ליה מדכתיב (דברים כד, יא) "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בוֹ יוֹצִיא

אֵלֶיךָ אֶת הַעֲבוֹט הַחוּצָה" דמשמע שעליו להוציא בעל כרחו.

יב) תוס' ד"ה אמר לא ניחא, בתוה"ד, אי נמי יש לומר. **והריטב"א** תירץ, דהכא טעמא בעי, מה טעם כופים אותו.

דף פו ע"ב

יג) רש"י ד"ה מכין אותו, קודם שעבר על העשה. הקשה **בחידושי הגרע"א,** הא גם בלא תעשה, וחזינן שבא לעבור, כופים אותו עד שתצא נפשו שלא יעבור, ואחר שעבר אף במצות עשה אין כופין עד שתצא נפשו, ואם כן אין הפרש בין עשה ללא תעשה.

יד) תוס' ד"ה אינה מגורשת, הרבה יש לתמוה וכו'. **והשיטה מקובצת** תירץ בשם **הריב"ש,** דמשמע ליה לרב חסדא], דרב ושמואל לאו ברשות הרבים ממש איירי, דהא לאו אורחיה לאנוחי ברשות הרבים. וליכא לאוקמי מתניתין דמיתניא סתמא, במילתא דלאו אורחא. ולאיכא דאמרי דדחינן רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד, בעי למימר שבקה למתניתין דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה, ועיין באות הבאה.

טו) תוס' ד"ה צידי רשות הרבים, תימה דבריש אלו נערות וכו'. כתב **השיטה מקובצת,** דבמה שכתב **רש"י לעיל** (לא:) **בד"ה צידי רה"ר,** דהיינו סמוך לבתים, שנותנים להלן מהבתים אבנים להרחיק חיכוך העגלות, ומאותן חיפופי ולפנים קרי צידי רשות הרבים, ואילו הכא פירש **בד"ה צידי רה"ר,** צידי סמוכים לכתלים שאין דרך בני אדם לעבור שם להתחכך בכתלים. אתי ליישב קושיתם. התכוון ליישב, דדוקא בצידי רשות הרבים דלעיל קני, דאיכא אבנים וחולקים רשות לעצמן, מה שאין כן הכא אף על גב דאין דרך בני אדם לעבור סמוך לכתלים, מכל מקום הכל דין רשות הרבים יש לו, כיון דאינו מחולק ממנו. ומיושב בזה גם קושית **תוס' ד"ה אינה מגורשת,** דכיון דלא איירי בחיפופי רשות הרבים, הלכך חשיבי הצדדין בכלל רשות הרבים. אבל ללישנא קמא אמרינן איפכא, דעד כאן לא פליגי אלא לענין שבת, משום דלא שכיחי בה רבים, ולא דמי לרשות הרבים. אבל לענין מקנה, דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם, לא קני.

טז) מתני', המושיב את אשתו וכו'. כתב **הר"ן** (מו. מדפי הרי"ף), דלאו דוקא אשתו, אלא כל אדם שמינוהו אפוטרופא משביעו כל זמן שירצה, ונקט אשתו לרבותא, דלא תימא דכיון דיש לו להשביעה כשתתבע כתובתה לא תשבע אלא לבסוף, כדסבר רבי שמעון לקמן, קא משמע לן. **ובתוס' הגרע"א** (אות פח), כתב, דנקט אשתו משום דעיקר פלוגתייהו דרבנן ורבי אלעזר באשתו, אי יכול להשביעה על פילכה או לא. ועיין באות הבאה.

יז) גמ', איבעיא להו לר' אלעזר. הקשה **השיטה מקובצת,** אמאי לא בעי לרבנן אי יכול להשביעה על ידי גלגול, ומדידהו נשמע לרבי אלעזר. דאי לרבנן יכול להשביעה על ידי גלגול, לר' אלעזר משביעה לכתחילה. ואי אין משביעה, לר' אלעזר בעי גלגול. והוכיח מכאן, דרבנן דמתניתין לא איירו בשבועה דפילכה כלל, אלא רבנן דברייתא. וכתב **האהבת איתן** (על המשניות), דלפי זה ליכא לבאר **כהגרע"א** (המובא באות הקודמת). משום דעל הצד דר' אלעזר על ידי גלגול קאמר, על כרחך לרבנן אפילו בגלגול אין משביעה. ועל כרחך אין טעם מחלוקתם משום אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, ואין לומר דנקט אשתו משום פילכה ועיסתה. מיהו, **השיטה מקובצת** כתב, **דלרש"י ד"ה ע"י גלגול,** ספק הגמרא בין לר' אלעזר בין לתנא קמא, וכי אסיק דלכתחילה קאמר, מסיק נמי דלתנא קמא משביע על ידי גלגול, דמגלגלין בדרבנן.

יח) מתני', משביעה כל זמן שירצה. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** דקא משמע לן דאפילו נשבעה פעם אחת יכול להשביעה כמה שירצה. **והחזון יחזקאל** (פ"ט ה"ו) כתב, **דמרמב"ם** (פ"ט משלוחין ה"ז) משמע, דקא משמע לן דמשביעה אף אחר שסילקה מהיות חנוונית ואפוטרופא, ואף דבשעה שסילקה שתק ולא תבעה להישבע. דכתב, דאם נתגרשה ולא תבעה לישבע אין יכול לחזור ולהשביעה בטענת ספק, משמע דאי לא נתגרשה משביעה. **ובשולחן ערוך** (אבה"ע סימן צ"ז ס"ב) משמע, דקא משמע לן דיכול להשביעה אף קודם שתתבע כתובתה, דכתב, דיש אומרים דאין יכול להשביעה עד שתתבע כתובתה, ויש אומרים שמשביעה כל זמן שירצה.

יט) תוס' ד"ה רבי אלעזר, בתוה"ד, דהא בפרק כל הנשבעין וכו'. תירץ **המגיני שלמה,** דכונת רש"י, דכיון דשבועת אפוטרופא אינו אלא שמא, לא מגלגלין עליה שמא אחריתא. דאף דבדאורייתא איכא מאן דאמר דמגלגלין אפילו שמא על שמא, כמו שהביא **הר"ן (קידושין** יא. מדפי הרי"ף), בדרבנן לכולי עלמא אין מגלגלין. וכן כתב **הרא"ש** (שבועות פרק ז' סימן יח), דאף דמגלגלין שמא היינו דוקא כשיש רגלים לדבר דומיא דסוטה.

כ) מתני', אבל יורשים משביעים. הקשה **התוס' יו"ט,** אמאי לא תני נמי דהבאים ברשותו משביעין אותה. ותירץ, **א.** דכל שכן הוא דהבאים ברשותו משביעין אותה. **ב. דהר"ח והרי"ף** (מדפי הרי"ף) פסקו, דאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות, ואפילו פטרו בפירוש. משום דלאו כל כמיניה לאפסודי ללקוחות. (ועיין מה שהאריך עוד). **והרש"ש** תירץ, דכיון דפטרה אין הלקוחות יכולים להשביעה, דמשמע **בתוס' בשבועות** (מא.) **ד"ה ולמר,** דהטעם דנפרע ממשועבדים של יתומים לא יפרע אלא בשבועה, משום דלמא אביהם הלוה הוי טעין אישתבע לי דלא פרעתיך, והכא פטרה משבועה זו.

כא) רש"י ד"ה אבל משביע הוא, בתוה"ד, שבועה שלא פקדתנו. **ובשיטה מקובצת** פירש בשם **תלמידי רבינו יונה** פירש, שבועה היכא שפגמו היורשים או הלקוחות, שהוא לא האמין אלא לה לבדה.

דף פז ע"א

א) גמ', על אפוטרופיא. הקשה **הפני יהושע,** אמאי לא מוקי בפשיטות פטור שבועה דמתניתין אשבועת פירעון גרידא, דאמרינן **בשבועות** (מא.) דאי טוען אישתבע לי דלא פרעתיך, משביעין אותה. וכתבו המפרשים, דחשיב נמי שבועת המשנה. ותירץ, דכיון דלא הוזכרה שבועה זו במשנתינו בהדיא, לא ניחא לגמרא לפרש בענין זה.

ב) רש"י ד"ה על אפוטרופיא, בסוה"ד, אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה

הדף היומי
מסכת כתובות דף פז
יא אייר התשע"ה

לא פטרה. הקשו **הפני יהושע ובחידושי הגרע"א,** דמשמע דמשאר שבועות נפטרה, ואם כן מאי מקשה "איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא", נהי דלא ידעה, הא חששה לשאר שבועות, כגון אישתבע לי דלא פרעתיך. וכתב **הגרע"א,** דלולי פירוש רש"י היה מפרש, דפטרה רק מאותו שבועה שהוא מסופק אם האמת עימה, כמו שבועת אפוטרופא שהוא טוען שמא. אבל משבועה שטוען ברי ומכיר בשיקרה, לא פטרה. **והפני יהושע** כתב, דכונת רש"י, דבכל השבועות דבעל טוען ברי והיא מכחישתו היא גרמה לנפשה לישבע, וכהאי גוונא לא פטרה. ובמתניתין דלהלן גבי מנכסי יתומים לא תיפרע אלא בשבועה, כתב **הגרע"א,** דאפשר דבגרושה אין יכול לטעון אשתבעי דלא פרעתיך, משום חינא. וכן כתב **האור שמח,** (פרק ט"ז מאישות ה"ד). דדוקא הנפרעת מיתמי, או בפוגמת אפילו מיניה, דהתם שבועה חמורה היא דגם בלא טען אנן טענינן ליה, משביעה. (ועיין עוד במה שכתב **בשו"ת הגרע"א** קמא סימן קנג)

ג) בא"ד, שם. הקשה **ההפלאה,** אי פטרה משאר שבועות פטרה נמי משבועת פילכה ועיסתה על ידי גלגול, ומאי פריך "איהי מי הות ידעה וכו'". נהי דלא ידעה, הא חששה לגלגול שבועת פילכה. ותירץ **הבית יעקב,** דלא יתורץ בזה הסיפא, דיתומים אין יכולים להשביעה אפילכה.

ד) רש"י ד"ה על הפוגמת, וכל שכן משבועת אפוטרופיא. ביאר **הרשב"א,** דאין לפרש דלא פטרה משבועת אפוטרופיא, דהא תניא במתניתין הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר וכו', אלמא בשלא פטרה הוא דמשביעה על אפוטרופיא, הא פטרה סתם אין משביעה. מיהו כתב, דיש לדחות, דבמתניתין איירא בגוונא דפטרה בפירוש. אבל הביא **דבתוספתא** מפורש כן, דתניא (פ"ח ה"ה), נדר ושבועה אין לי עליך, אין היורשים יכולים להשביעה בדברים שנשתמשה בחיי בעלה, אלמא פטרה לאפוטרופא נמי מהני.

ה) תוס' ד"ה ד"ה לכרגא, בתוה"ד, והא ליתא מדפריך. תירץ **הריטב"א,** דכרגא ומזוני כלל הוא לכל צרכי היתומים, דלכל עסקיהם מוכרים בלא הכרזה. והא דפריט הני משום דכייל בהו אף אשה ובנות. **והשיטה מקובצת** כתב **בשם רש"י במהדורא קמא,** דדוקא בג' אלו לא בעי הכרזה.

ו) בא"ד, שם. תירץ **המגיני שלמה,** דכל קושייתם הוא לשיטתם **בתוס' ד"ה אפי'** דמפרשי דאינו מוכר לצורך קבורה, אלא לפירעון חוב הקבורה. וכן הוי פירוש לכרגא ולמזוני. וכן כתב **הטור** (חושן משפט סימן ק"ט). אבל **לרש"י ד"ה ולקבורה** דמזבני לצורך הקבורה, לא מצי למימר דשום היתומים איירי בשאר צרכי היתומים. דבשלמא כשמוכרים לפרוע חוב, בעינן שומא קודם הכרזה. שאם לא יעלו בדמים כפי השומא מחויב הבעל חוב לקבלה בדמים ששמוה. אבל כשמוכרים לצורך היתומים, מה יוסיף השומא. הא סגי במה שמכריזים ל' יום. **והבית יעקב** תמה, דודאי אף ליתומים בעי שומא, דבלא שומא למחר יבוא הלוקח ויאמר שנתאנה ויבטל המכר, אבל אחר שהלוקח יודע השומא מוחל האונאה.

ז) גמ', דלא נדר ודלא שבועה. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי הרבינו יונה,** אמאי ישביעוה היורשין, הא כשאמר בלא שבועה, נראה שנסתלק לגמרי, דהיינו שלא תתחייב שבועה. וכאומר נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך. ותירצו, דכיון דלא אמר בפירוש ולא ליורשי, אין לנו להבין מהסילוק אלא המשמעות הפחותה.

ח) גמ', אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים. כתב **השיטה מקובצת,** דיש שפירשו דמודה אבא שאול במפרש, דפוטרה משבועה על יורשיו. ורק בלשונות הסתומים אמר דאף על גב דמשמע אפילו לגבי יתמי, מכל מקום כיון דלא פירש אין עוקרין מפני זה תקנת חכמים. ולכך פסק **הרמב"ם** (פט"ז מאישות ה"כ) כמתניתין. אבל **הר"ז וחכמי נרבונא** פירשו, דפליג אף במפרש, שחכמים הפריזו על המדה לתקנת היתומים. וכן נראה דעת **רש"י לקמן** (פח:) **בד"ה אלא אמר ר' פפא.**

ט) מתני', הפוגמת כתובתה. כתב **המאירי,** דאפילו טוען הבעל דפרע הכל בעודה תחתיו בעיא שבועה. **ובשולחן ערוך** (חושן משפט סימן עח סעיף א) פסק, דהטוען שפרע תוך זמנו אינו נאמן, והמלוה לא בעי שבועה, דחזקה היא דאין אדם פורע בתוך זמנו. וכתב **הגידולי שמואל,** דמהגמ' לעיל מוכח כהמאירי, דאמרינן דפטרה משבועה דפוגמת, דמסקא אדעתא דתצטרך זוזי ותרצה למישקל מכתובתה, ואמרה כתוב לי לפטור משבועה. וחזינן דאי לא פטרה היתה חייבת להשבע. ואפשר דהשולחן ערוך והמאירי לא פליגי, דכתובה שאני כיון דתנאי בית דין הוא וחיישינן לצררי, כדכתבו **התוס' בגיטין** (לד:) **בד"ה אין.** ולכך צריכה לישבע אף תוך זמנו, והשולחן ערוך מדבר במלוה. ועיין לקמן אות יב.

י) מתני', לא תפרע אלא בשבועה. כתב **הפני יהושע,** דמשמע דהיכא דאינה יכולה לישבע מפסדת. וכן מבואר בהא דתני **בגיטין** (לד:) נמנעו מלהשביעה. ופירש **רש"י** (שם) **בד"ה נמנעו,** דהיתה מפסדת. ודלא כמו שכתבו **התוס' לקמן** (פח.) **ד"ה מייתי לה,** דהיכא שבועה דרבנן מציא למימר השבע וטול, דמשמע דהיתה נוטלת אף בלא שבועה.

יא) רש"י בד"ה מנכסים משועבדים פירש, דכיון דאי הוי טעין הבעל אשתבעי לי משבעינן לה, טענינן אנן כן ליתמי ולקוחות. כתב **הפני יהושע, דבשבועות** (מא.) הקשו **התוס' ד"ה וכי.** מהא דתנן **דלעיל** (פו:), דאפילו היכא דפטרה הבעל משבועה, יורשין משביעין אותה. והביא **דהנתיבות המשפט** (סימן קח סק"א) תירץ, דכיון דאי לאו דפטרה משבועה, הוי מצי למיטען אשתבעי לי. כיון דלא מהני האי פטורא לגבי יורשים ולקוחות שפיר טענינן להו. והפני יהושע, הקשה על תירוצו (עיין שם).

יב) רש"י שם. הקשה **הפני יהושע,** הא אביהם לא הוי מצי למיטען בחייו אשתבע לי, דהא איירי באלמנה, ולא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, וחזקה אין אדם פורע תוך זמנו. לכך פירש דברי רש"י, דשבועה דהכא הוא משום חשש צררי שאדם רגיל להתפיס לאשתו קודם מיתה שלא תתבזה בבית דין, והוקשה לרש"י אמאי ניחוש לצררי הא שטרך בידי מאי בעי, ותירץ, דהא חזינן בבעל חוב דמצי טעין אישתבע לי, אלמא דהאי טענה דשטרך בידי מאי בעי לא אלים כל כך. ועיין לעיל אות ט'.

הדף היומי
מסכת כתובות דף פז – דף פח
יא אייר – יב אייר התשע"ה

דף פז ע"ב

יא) גמ', סבר רמי בר חמא למימר וכו' חדא דכל הנשבעים. הקשו **הראשונים,** וכי לא ידע רמי בר חמא מתניתין דכל הנשבעין. ותירצו **הרשב"א והריטב"א,** דכוונת רמי בר חמא היתה לומר שהוא כעין דאורייתא, ומשום דטעו בה, בא רבא ופירש דאי אפשר לומר דמדאורייתא ממש קאמר. **והר"ן** (מח. מדפי הרי"ף) תירץ, דרמי בר חמא סבר ד"לא ישלם" דקרא, לאו דוקא. אלא מי שבא להעמיד דבר בחזקתו הראשונה הוא נשבע. והכא האשה באה להעמיד חזקתה במה שהבעל חולק עימה, ולומר, שלא נפרעת אלא מקצת. וסבירא ליה נמי דנהי דאין נשבעין אקרקעות, אבל על שיעבוד קרקע נשבעין.

יב) גמ' שם. ההפלאה תירץ, דרמי בר חמא סבר דשטר העומד לגבות כגבוי, ומה שהאשה נשבעת היינו להפטר ממה שטען הבעל שנתן לה מעות, והויא מודה במקצת גמור. ורבא לטעמיה דסבר **לעיל** (פא.) דלאו כגבוי. ואתי שפיר נמי, דלרמי בר חמא אינו כפירת שיעבוד קרקעות, דאין הכפירה אלא במעות שהוא תובעה. **ובחידושי חתם סופר** כתב, דרבא הקשה לו ממה נפשך, אי כגבוי דמי אם כן הוא קרקע ממש ולא רק שיעבוד, ואי לאו כגבוי דמי אם כן הוא נשבע ונוטל. ועיין באות הבאה.

יג) תוס' ד"ה אמר רבא ב' תשובות, תימה לרשב"א. תירץ **המגיני שלמה,** דאפשר דאיירי דנתן לה מעות דרך הלואה לא בפרעון כתובה, וטוען שנתקבלה כתובתה בזה. והיא צריכה עתה למעות ואישתמוטי קא מישתמטא. סברה, השתא דצריכה אני לזוזי אגבה כתובתי ולכי הוי לי זוזי פרענא ליה.

יד) תוס' ד"ה ואלו נשבעין, בתוה"ד, ואיצטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין. הקשה **המהרש"א,** הא אמרה הגמ', "אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה, ותשקול בלא שבועה קא משמע לן". וחזינן דתני אף לאשמועינן דאין נוטל בלא שבועה. ותירץ, דעיקר מילתא דפוגם אתי לאשמועינן דנוטלין, אלא דתני שלא בעדים לרבותא לגבי בעדים מהאי טעמא דקאמר דלא נימא תשקול בלא שבועה.

טו) תוס' ד"ה דמיפרע, בתוה"ד, ולא שייך כאן מיגו. **והשיטה מקובצת** תירץ בשם **תלמידי רבינו יונה,** דהוי מיגו להוציא. והקשה **הקצות החושן** (סימן פב סק"י), הא כתבו **התוס' בבבא בתרא** (לב:) **בד"ה והלכתא,** דבמקום שטרא מעליא אמרינן מיגו להוציא כדמוכח בסוגיא דסטראי **לעיל** (פה.). ותירץ, דכבר כתב **הרמב"ן** שם, דשאני סטראי דאין הנאמנות על מנה שבשטר, אלא על מה שפרעו לו, וממילא מהני לו לגבות מנה שבשטר, ואין שם מיגו להוציא. (ועיין לעיל פה. אות ד). עוד תירצו **תלמידי רבינו יונה.** דהוי מיגו לאפטורי משבועה, ולא אמרינן. **והריטב"א** תירץ, דהוי מיגו דהעזה, דיותר מעיזה לומר שפרעה מקצת מלכפור הכל. **וההפלאה** תירץ, דהכא לא שייך לפוטרה משבועה על ידי מיגו, כיון דאפילו אי לא פגמה יכול לטעון אישתבע לי, אלא דאם לא טען לא טענינן ליה, ואם כן לא שייך להאמינה במיגו, דגם לבעל יש מיגו שהיה טוען אישתבע לי.

טז) גמ', איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו. הקשה **המהרש"א** (על תוס' ד"ה או דלמא), הא בפוחתת לא שייך טעמא דמיפרע לא דייק, ואם כן מאי מבעי ליה, הא ודאי דנאמנת במיגו. ותירץ, דקמבעי אי ניחוש דלמא פוגמת היא ואיערומי קא מערמא או לא. וכן כתב **השיטה מקובצת** בשם **הריב"ש. וההפלאה** תירץ, דהכא בעי אי צריך שבועה, משום דאיתרע ליה סברא דשטרך בידי מאי בעי. והא דלא אמר האי סברא בפוגמת, משום דהתם יש לומר דעיכבה השטר על המותר, מה שאין כן בפוחתת איתרע חזקה, דאמאי יתן מתחילה שטר יתר על החוב.

יז) גמ', האי שטרא חספא בעלמא הוא. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **תלמידי רבינו יונה,** מאי קושיא, הא קיימא לן דאף על פי שלא כתב כמי שכתב, ויכולה לתבוע מנה בעידי הינומא, ואפילו לא יהיו לה עדים שעשו לה כמנהג הבתולות לפחות תגבה מנה. ותירץ, דקושית הגמרא דאם כתב לה יותר ממאתיים לא תוכל לגבותם מכח השטר, ולהכי קאמר "כיצד היתה כתובתה אלף זוז", דמשמע, דאיירי שכתבו לה יותר מעיקר הכתובה. והא דקאמר "ואינה אלא מנה", דמשמע דאפילו על המנה אמרו חספא בעלמא, והוי ליה למימר ואינה אלא ג' מאות. לאו דוקא, ורצה לומר ואינה כל כך.

יח) גמ', עד אחד מעידה, סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא, כתב **בחידושי הרי"ם,** דמדלא עריב להו בהדי פוגמת דלעיל, משמע דהכא אף אחר שדחה רבא לעיל דהוא דרבנן, סבר רמי בר חמא דהוא דאורייתא. משום דבעד אחד נשבעין אף על כפירת קרקע, כדהקשו **התוס' בד"ה ועוד.** ואפשר דגם נשבעין ונוטלים, דכתיב "לא יקום עד אחד" וילפינן דאבל קם הוא לשבועה, והיינו כשב' עדים מועילין ליטול, מועיל אחד לשבועה.

דף פח ע"א

א) [רש"י ד"ה לידי שבועה דאורייתא, בתוה"ד, שהוא בשם וכו' אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו. והנה **רש"י בשבועות** (ח:) **ד"ה בספר** פירש, שבדורותינו ביטלו הראשונים שבועה דאורייתא לפי שעונשה גדול, וגזרו ארור בעשרה, דלשון שבועה הוא וכדאיתא התם (לו.). וכתב **הסמ"ע** (חו"מ סימן פ"ז סקנ"ג), דמהא דכתב רש"י דארור שבועה הוא, מוכח, דבעינן בשבועה דרבנן כל דיני שבועה עם שם או כינוי, ומכל מקום שבועה דרבנן על ידי ארור, קלה משבועה ממש. אמנם מהא דכתב רש"י כאן מוכח לכאורה דשבועה דרבנן אינה בשם. ואמנם **החתם סופר** (הבאו דבריו **בפתחי תשובה** שם, סק"כ) כתב, דשבועה דארור הויא ללא שם, אמנם כיון שהיא בעשרה הווי כאילו היה בשם, ושפיר נתיישבו דברי רש"י. (ר.ג.)].

ב) בא"ד, שם. כתב **המהרש"א,** דאפשר דמה ששינה רש"י הכא פירושו מהא דפירש **לעיל** (פז:) **ד"ה שבועה.** דנפקא מינה, דגבי שבועה דאורייתא ליכא היפוך שבועה. משום דהכא אמרינן דאי פקח הוא מייתי לה לשבועה דאורייתא, והרי איכא דניחא להו בהיפוך שבועה, ואי מייתי לה לשבועה דאורייתא אי אפשר להפוך. **והריטב"א** כתב בשם **הרמב"ן,** שלא אמרו דבדרבנן מפכינן שבועה, אלא במי שנשבע

הדף היומי
מסכת כתובות דף פח
יב אייר התשע"ה

ואינו משלם, דהכשכנגדו ישבע ויטול. דהאדם מעדיף שלא להשבע, אף שאם יעביר השבועה לתובע אולי ישבע, ובזה יגרע חלקו. אם כן כל שכן גבי נשבע ונוטל, אפילו שאם יהפך התובע וישבע הנתבע יפטר. מעדיף שלא לקבל שבועתו של התובע. ועל כן לא שייך דינא דאפוכי שבועה בכהאי גוונא.

ג) תוס' ד"ה מייתי, בתוה"ד, דנפקא מינה וכו'. **והרי"ף** (מח. מדפי הרי"ף) כתב, דנפקא מינה לענין תפיסה, דבשבועה דאורייתא אי תפסה מפקינן מינה, ובדרבנן לא מפקינן מינה, וכדאיתא **בשבועות** (מא.) דבדאורייתא נחתינן לנכסיה ובדרבנן לא נחתינן לנכסיה. וכתב **בחידושי הרמב"ן,** דהיינו דוקא כשתפסה מעות, אבל אם תפסה מטלטלין, מפקינן מינה ולא תגבה אלא בשבועה, כיון דאין גופן קנוי לה.

ד) תוס' ד"ה מייתי לה, בתוה"ד, דנפקא מינה אליבא דר' אבא דהלכתא כוותיה. כתב **המהרש"א,** דר' אבא סבר דכששניהם חשודים חזרה שבועה למחוייב בה מעיקרא, ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. והכא אי הויא שבועה דאורייתא והבעל והאשה חשודים, חזרה השבועה לאשה, ומתוך שאינה יכולה להישבע, אין הבעל משלם, אבל כיון דשבועה דרבנן, אף שאינה יכולה להישבע משלם. והוסיף דמה שתוס' לא פירשו אליבא דכולי עלמא, ומיירי דהאשה בלבד חשודה, דבשבועה דאורייתא מפכינן השבועה לבעל, ונשבע ונפטר, אבל בדרבנן לא מפכינן דלא עבדינן תקנתא לתקנתא. משום דסברי **כהרא"ש** (סימן כ"ה) שהביא **מתשובת הרי"ף,** דלא אמרינן תקנתא לתקנתא לא עבדינן אלא בשבועת היסת, אבל בשבועת המשנה אמרינן. אבל **הראב"ד** (מח. מדפי הרי"ף) כתב, שכשהאשה חשודה לא מפכינן השבועה לבעל, ונוטלת כתובה ללא שבועה.

ה) בא"ד, דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול. כתב **המהר"ם שי"ף,** דהגירסא שלפנינו נכתבה על ידי תלמיד טועה. ויש לגרוס בדברי התוס', "דאי שבועה דאורייתא לא מציא למימר השבע וטול", דהיינו דאי מוקי הבעל לפרעון קמא בהלואה, דהשתא הוא התובע, אינה יכולה להפך עליו השבועה ולומר השבע וטול. אבל "אי שבועה דרבנן, יכולה לומר השבע והפטר כמו שיכולה לומר השבע וטול", דאי לא מוקי הבעל לפרעון קמא בהלואה, והאשה היא התובעת, יכולה להפך ולומר השבע והפטר, ואף על פי שבהיפוך שבועה בעלמא הנתבע מהפך השבועה על התובע, מכל מקום האשה טוענת שאם אינו רוצה להשבע, היא עצמה תשבע ותטול כתובתה.

ו) תוס' ד"ה היכי סמיך, תימה מאי קשיא ליה הא פלוגתא היא וכו'. כתב **הריטב"א, דהתוס'** פירשו קושית הגמ', דכיון ששניהם מצטרפין למאן דאמר דמצטרפין בהלואה אחר הלואה, אם כן כבר העידו שניהם, וכיצד יחזור וישביע אותה על פי עדות אחד מהם. **והרש"ש** ביאר, דכיון דעד אחד כבר העיד וחייבה להישבע ולהכחישו, הרי הוא כמי שאינו ובטלה עדותו, ואינו מצטרף לשני. וכן להיפך, דכיון שנצטרף עם השני להפסידה כתובתה, אינו מצטרף שוב לחייבה שבועה.

ז) גמ', לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי. כתב **התוס' רי"ד** (בעמוד ב'), דלישנא דר' זריקא לאו דוקא, והוא הדין אם לא טענו, טוענין להם הבית דין, דשמא פרע אביהן, ואין נפרעין מהם אלא בשבועת היורשין.

ח) גמ', אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי, אף בשבועה לא יפרעו. הריטב"א תמה, אמאי סלקא אדעתין למימר הכי. ופירש, דסלקא דעתין דכיון דאמר הכי בשעת מיתה, ודאי קושטא קאמר. אבל כשאמר לויתי ופרעתי, שמא פרע לאחרים וכסבור שפרע לזה. ורבא מתקיף לה, דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי, ואינו נאמן לומר לא לויתי אי איכא שטר מקויים.

ט) רש"י ד"ה שאמרו יתומים, של הלוה לויתי ופרעתי, ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו וכו'. כתב **הרש"ש,** דרש"י סבר דמימרא דר' זריקא קאי אמתניתין **דשבועות,** דהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה. וכן שיטת **הרמב"ם** (פי"ז ממלוה ולוה ה"ו). והוסיף, דמדלא מייתי הש"ס למימרא דר' זריקא במסכת שבועות, נראה טפי לפרש, דקאי אמתניתין דידן. דלא תפרע מנכסי יתומים אלא בשבועה, והוא הדין לשאר בעלי חוב.

דף פח ע"ב

י) גמ', מתקיף לה רב פפא התינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובעת כתובתה מאי איכא למימר. הקשה **המהרש"א** (בתוס' ד"ה לאפוקי), אמאי לא מוקים לה רב פפא ביורשין וכשמינה אותה אבי היתומים להיות אפוטרופוס, ונימא דרבי שמעון סבר כאבא שאול דבמינהו אבי היתומים אינו נשבע, ורבנן סברי כרבנן דאבא שאול דנשבע. ותירץ, דדוחק הו לאוקי דברי המשנה דנעשית אפוטרופוס, כשמינה אותה בעלה לאחר מיתה, ומסתבר טפי דמיירי בממנה עצמה לאחר מיתתו דנשבעת לכולי עלמא, דהכא לא שייך טעמא דאבא שאול דמימנע ולא נשבע, וכמו שכתבו **התוס' לעיל ד"ה וקמיפלגי.**

יא) גמ' מתקיף ליה אביי וכו'. פירש **רש"י בד"ה אם תובעת מיבעי ליה,** אבל כל זמן משמע דשמעיה לת"ק דפטר לה משבועה, אפי' תובעת כתובתה. **והשיטה מקובצת** פירש **דרבינו חננאל,** דלשינויא דרב ששת לא הוה ליה למיתני אלא לסיפא בלבד, דמרישא משמע דכל זמן שתובעת כתובתה משביעין אותה היורשין אפילו על האפוטרופיא, ואם כן לא הוי רבי שמעון כאבא שאול. דלאבא שאול, כשמינהו אבי היתומים אין משביעין אותו אפילו על ידי גלגול, ואין האשה נשבעת אלא אם תובעת כתובתה. ולא הוה ליה לשנות הא דכל זמן שתובעת.

יב) רש"י ד"ה אלא אמר רב פפא, כלומר לא תימא רבי שמעון אכתב לה נדר ושבועה לחוד פליג. כתב **הריטב"א,** דלדעת רש"י לא פליג רב פפא אדאביי לגמרי, דאיהו נמי סבר דרבי שמעון פליג אכתב לה נדר ושבועה. אלא דסבר, דרבי שמעון פליג נמי אסיפא. והא דנקט אלא אמר רב פפא, היינו לאפוקי מדאביי דסבר דלא פליג רבי שמעון אלא ברישא. והוסיף **דיש ספרים** דלא גרסי "אלא", ונוסחתם מרווחת יותר. עוד כתב, **דיש מפרשים** דרב פפא פליג לגמרי אדאביי, וסבר דרבי שמעון לא פליג בכתב לה נדר ושבועה, ולכולי עלמא נאמנת, ואין היורשין משביעין אותה. ופליגי בסיפא בלחוד, ולדבריהם אתי שפיר

הא דגרסינן "אלא".

יג) בא"ד, אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין על אפוטרופיא שבחיי בעלה, ואפילו לא פטרה מן השבועה. כתב **הריטב"א, דהראב"ד** פליג, ולדעתו רבי שמעון מודה לתנא קמא דמשביעין אותה על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה. ובהא דנקט רבי שמעון "כל זמן שתובעת", בא להוסיף על דברי תנא קמא לגבי הא דכתב לה דאין לי עליך נדר ושבועה.

יד) תוס' ד"ה וקמיפלגי, ומתניתין כגון שמינה בעלה לאחר מיתה. כתב **המהרש"א,** דלרב ששת בעינן לאוקמה למתניתין, כשמינה הבעל את אשתו לאפוטרופוס לאחר מיתה. דבית דין אינם יכולים למנותה, משום דאין מעמידין נשים אפוטרופסות. וכן אין לאוקמי בממנה עצמה, דבכהאי גוונא לכולי עלמא משביעין אותה, ולא חיישינן לטעמא דשמא תימנע משבועה, דבלאו הכי אין עושין אותה אפוטרופוס מעיקר הדין.

טו) תוס' ד"ה לאפוקי, והשתא וכו' דהאי דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא, דהוא הדין הוא עצמו וכו'. כתב **הפני יהושע,** דמצינן לפרש דנקט "יורשין" לרבותא, דלא מיבעיא דאין הוא יכול להשביעה בעודה תחתיו, דמה שקנתה אשה קנה בעלה. אלא אפילו היורשין דלא שייך בהו האי טעמא, אין משביעין אותה כשאינה תובעת. והתוס' לא כתבו כן, משום דאף על גב דאיכא רבותא ביורשין, היה לרבי שמעון לנקוט לישנא דתנא קמא, דאיירי בבעל. ולכך כתבו דנקט יורשין בסיפא משום רישא, דלא שייכי בה אלא יורשין.

דף פט ע"א

א) תוס' ד"ה הוציאה (מהעמוד הקודם), בתוה"ד, דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גירשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי. הקשה **המהרש"א,** הא גם כשאין הגט בידה לא מצי טעין פרעתי, דבמקום שאין כותבין כתובה לא אמר כלום. ותירץ, דמכל מקום מצי לטעון פרעתי בבית דין אחר, דנאמן במיגו דלא גירשתיך, או במיגו דאין את אשתי.

ב) בא"ד, וכי תימא יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר. כתב **המהרש"א,** דאף על גב דהתוס' כתבו להלן דהיכא דאי אפשר, לכולי עלמא כותבין שובר. היינו משום דליכא תקנה כלל בענין אחר, אבל הכא איכא תקנה על ידי שתוציא הגט מתחת ידה, ובכי האי גוונא קסבר שמואל דאין כותבין שובר.

ג) מתני', רבן שמעון בן גמליאל אומר מן הסכנה ואילך וכו' ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול. כתב **הרמב"ם** (פ"ט משמיטה הכ"ד), המוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול איבד חובו, ואם אמר היה לי ואבד נאמן, שמזמן הסכנה ואילך בעל חוב גובה שלא בפרוזבול. וכתב **הכסף משנה,** דאף על פי שבטלה הגזירה, נאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד, שלא חילקו בין זמן לזמן, והלכתא כוותיה דרבן שמעון בן גמליאל, דאתא לפרש דברי תנא קמא. וגם אי נימא דפליג, הלכה כמותו בכל מקום ששנה במשנתנו. וכתב **הרש"ש,** דלדברי הרמב"ם נקט רבן שמעון בן גמליאל דוקא מן הסכנה ואילך, ולא נקט בשעת הסכנה כדמצינו **בשבת** (קל.), ומשום דלא בטלה התקנה אף לאחר ביטול הגזירה.

ד) גמ', במקום שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה. כתב **הריטב"א,** דמהא משמע דלרב במקום שכותבין, אינה גובה בגט אף אם תביא ראיה שלא כתב לה. וטעמא, משום דחיישינן דכיון דמקום שכותבין הוא, לא סמכא דעתה, ואף על גב דלא כתב לה בשעת נישואין, חזר וכתב לה לאחר הנישואין.

ה) רש"י ד"ה אבד גטי, שלא הוצאתיו עליו לגבות כתובתי על ידו. כתב **הפני יהושע,** דדעת רש"י דהוציאה גט ממש ולא עדי הגט, ודלא **כתוס' לעיל** (פח:) **ד"ה הוציאה.** וביאר טעמו, דהבעל מצי לטעון פרעתי, דכשאין הגט בידה ריעא טענתה. דאף אי נאמנת לומר דאבד גיטה, מכל מקום כיון דנפל איתרע. דהא היתה צריכה לשומרו, כדי להינשא לאחר, וכדי לגבות כתובתה אם יטעון לא גירשתיך. ומשום הכי תלינן דמסתמא גבתה בגט וקרעוהו.

ו) רש"י ד"ה והוא אומר, בתוה"ד, שאם תוציאי עוד על יורשי שטר הכתובה ותבואי לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי וכו'. כתב **הריטב"א,** דכוונת **רש"י** לתרץ אמאי בעי לטעון אבד שוברי, תיפוק ליה דלא תגבה מחמת דאינה מוציאה את גיטה. ומשום הכי פירש, דקא משמע לן, דאף על גב דמחיים לא בעינן לשובר, דהא גיטה קרוע ואינה יכולה לגבות בעדי הגט. אפילו הכי בעינן למיכתב שובר לראיה, כדי דלא תגבה מכח אלמנותה. אמנם, לא סגי בשובר משום דחיישינן שמא יאבד. ומשום הכי קרעינן גיטא, וכותבין עליו שטר. דעבדינן כל מה דאפשר לתקן שלא תגבה תרי זימני, משום הא דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום. עוד כתב, דיש לפרש דהבעל טוען שכבר פרע לה ונכתב שובר בתוך הגט ואבד.

דף פט ע"ב

ז) גמ', אלא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא. הקשה **המהרש"א,** מה ההכרח לתרץ דכולה רבן שמעון בן גמליאל, הא אפשר דפליגי בה מסכנה ואילך וכדסברינן בסלקא דעתך, דלתנא קמא גובה בגט ממש ולרבן שמעון בן גמליאל סגי בעדי הגט. ותירץ, דכיון דהשתא מפרשינן דלרבן שמעון בן גמליאל גובה שלא בגט כלל אלא בעדי הגט, לא מסתבר דתנא קמא פליג עליה, דאם כן במה תגבה הא מסכנה ואילך ליכא גיטא.

ח) רש"י ד"ה אלא, בתוה"ד, אלא לא תימא ביושבת תחת בעלה וכו'. כתב **הריטב"א,** דיש מפרשים דלא כרש"י, אלא דתירוצא דלא אפשר קאי אאלמנה מן האירוסין, דמינה סליק. אבל אלמנה מן הנישואין במקום שכותבין אכתי מוקמינן לה ביושבת תחת בעלה. ובאלמנה מן האירוסין דבכל מקום אין כותבין כתובה עד שתכנס לחופה, לא אפסיד הבעל אנפשיה, ומשום דלא אפשר כותבין לה שובר.

ט) רש"י ד"ה מנלן, דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו ליחוש דילמא מפקא והדרא ומפקא. הקשה **התוס' הרא"ש,** דהתם פריך מאלמנה מן הנישואין במקום שאין כותבין. ופירש, דקאי אאלמנה מן האירוסין,

הדף היומי
מסכת כתובות דף פט – דף צ
יג אייר – יד אייר התשע"ה

דפרכינן לעיל אמאי גביא בעדי מיתה, שמא גירשה ותוציא הגט ותגבה בו. ומוכח דאף ללא שכתב לה כתובה גובה הכתובה על ידי הגט.

י) תוס' ד"ה מיגו (מהעמוד הקודם), בתוה"ד, אבל תובעת כתובתה לא מהימנא דשמא מחמת חימוד ממון אומרת כן. אמנם **הרמב"ם** (פט"ז מאישות הכ"ו) כתב, דלגבי עיקר הכתובה נאמנת, ולגבי התוספת אינה נאמנת עד שתביא ראיה שגירשה. **והראב"ד** השיג על דבריו, דממה נפשך, אם הבעל נאמן לא יתן לה כלום, ואם אינו נאמן יתן לה גם התוספת. וכתב **הכסף משנה**, דטעמיה דהרמב"ם, דלגבי העיקר דרשינן מדרש כתובה. דכתב לה, לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי, אבל לגבי התוספת לא דרשינן ומשום הכי אינה נוטלת. וכתב **הפני יהושע**, דלשיטת הרמב"ם מיושבת קושית התוס', דשפיר מצי הבעל לטעון לא גירשתיך, דהא איירי הכא אליבא דרב דסבר דגובה רק את התוספת ולא את העיקר, ולגבי התוספת אינה נאמנת.

יא) תוס' ד"ה יכול, בתוה"ד, דכשאמר לא גירשתיך נמי פטור גם משאר וכסות, דדמו לטענו חיטין והודה לו בשעורים, דקיימא לן דפטור. **והריטב"א**, כתב, דגם אי נימא דסוגיא דהכא לא דמיא לטענו חיטין והודה לו בשעורים, אלא לטוען מנה של מלוה, והודה לו במנה של פקדון, דקיימא לן דחייב. מכל מקום שאני הכא, דהוה מצי למיטען לא גרשתיה בגט והיא פטרה אותי ממזונות ומחלתן לי, דאינו חייב מידי.

יב) בא"ד, ויש לחלק דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה. ביאר **השיטה מקובצת**, דהכא שאנו רואין אותם חולקים, אמרינן מגו דאי בעי טעין הכי על טענתה שהיא טוענת עכשיו לפנינו. אבל התם שאין אנו רואין אותם חולקים. אדרבה נימא, דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה.

יג) תוס' ד"ה לדידך, לשמואל נמי הוה מצי לאקשויי ובמקום שאין כותבין כתובה. וכן כתב **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ה**, דאין הכי נמי דקשיא אף לשמואל, ורב כהנא ורב אסי תלמידי דרב היו ומשום הכי הקשו לדידיה. ובשם **הריב"ש** פירש (שם), דלשמואל לא קשיא, כיון דסבר דבמקום שכותבין כתובה אינה גובה בין עיקר ובין תוספת, כיון דאין כותבין שובר. ובמקום שאין כותבין או שכותבין ולא כתב לה, איהו דאפסיד אנפשיה, וכותבין שובר. אבל לרב קשיא, דכיון דהדר ביה וסבירא ליה דגם במקום שכותבין כתובה גובה רק העיקר, אם כן יש לחשוש דתגבה תרי זימני.

דף צ' ע"א

א) מתני', קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה. כתב **הריטב"א**, דמיירי שבעל לאחר שהגדיל, דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ומסתמא בעל לשם קידושין ונתכוון לקיימה.

ב) מתני' שם. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הריב"ש** שכתב בשם **תלמידי רבינו יונה**, דאיכא דסברי דאסור לאדם להשיא את בנו הקטן, ואם השיאו הוו ברכות האירוסין והנישואין ברכות לבטלה. אבל **תלמידי רבינו יונה** כתבו, דמותר להשיאו, דאי היה איסור בדבר לא הוה מיירי במתניתין.

ג) תוס' ד"ה לא שנו, בתוה"ד, אפילו לא כתב לה מעולם יש לה כתובה. כתב **ההפלאה**, דלתוס' פשיטא דאית לה כתובה, משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ונתכוון לשם קידושין. ואם כן גם כשלא כתב לה כתובה, יש לה כתובה מתנאי בית דין, דתיקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה. ואף דהשתא בעולה היא, מכל מקום יש לה מאתיים. **והרמב"ם** (פי"א מאישות ה"ז) כתב, דגר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה מנה בלבד, והקשה **הלחם משנה** כדהקשו תוס', מאי קא משמע לן פשיטא. ותירץ ההפלאה, דהרמב"ם (פ"י מאישות ה"א) סבר, דביאה עושה אירוסין, וכן סבר (פ"י מאישות הי"א) דארוסה אין לה כתובה, ואם כן לא שייך למימר הכא דאין אדם עושה בעילתו זנות, כיון דנתכוין לבעול לשם אירוסין. ולפי זה, קא משמע לן מתניתין, דאף דלא נתכוין לכונסה בבעילה אלא לשם אירוסין, מכל מקום יש לה מנה.

פרק מי שהיה נשוי

ד) מתני', ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה. כתב **הרש"ש**, דפשיטא לן דיורשי הראשונה קודמין נמי לשניה עצמה, והא דנקט "קודמין ליורשי השניה", משום דאיידי דתני יורשי הראשונה, תני נמי יורשי השניה.

ה) תוס' ד"ה שמע מינה, בתוה"ד, ותירץ רשב"ם דבעל חוב עדיף מלוקח שלא תנעול דלת בפני לווין. הקשה **הראמ"ה הורוויץ**, דאדרבה בכהאי גוונא יש לנעול דלת, כדי שלא ילוו על סמך נכסים המשועבדים.

ו) בא"ד, וכן לכתובת אשה משום חינא. כתב **המהר"ם שיף**, דלפירוש **רש"י לעיל** (פד.) **בד"ה משום חינא**, דחינא היינו שימצאו האנשים חן בעיני הנשים וינשאו להם, ולא יחששו משום הפסד כתובתן. יש לפרש דברי התוס', דחכמים חיישי לתקנת האשה שתינשא ברצון, ולא תחשוש מהא דיש לו אשה אחרת. ולכך תיקנו דאי קדמה ותפסה, לא מפקינן. אמנם לפירוש **רבינו חננאל** שכתבו **התוס'** (שם) **בד"ה לכתובת אשה**, דחינא היינו שימצאו הנשים חן בעיני האנשים ויקפצו עליהם, הכא נמי תקנו כן, כדי דמיד אחר מות בעלה יקפצו עליה, דיסברו שתהא לה כתובה על ידי שתקדים ותתפוס.

ז) בא"ד, וכענין זה היה רגיל רבינו תם לפרש שמע מינה מה שגבה גבה ממטלטלי. כתב **המהרש"א**, דפירוש רבינו תם אינו ממש כפירוש רבינו חננאל. דלרבינו חננאל, מוקמינן לסוגיין ולסוגיא דהמניח במקרקעי. ובעינן לשנויי, דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח, משום נעילת דלת בפני לווין. אבל רבינו תם, אף דפירש כעין זה לחלק בין מטלטלין לקרקע, מכל מקום מוקי להני סוגיות במטלטלין, אבל במקרקעי לא אמרינן דמה שגבה גבה. וליתא לסברא דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח, דאיפכא מסתברא דלוקח עדיף במטלטלין, דאדעתא דידהו נחית.

ח) תוס' ד"ה מדלא קתני, תימה לי אדרבה אימא איפכא מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה וכו'. **הרש"ש** תירץ, דדיוקא דגמ' לדברי רב יוסף **לעיל** (פא:) דכל היכא דאמרו רבנן דלא ליזבין, אי זבן לא הוי זביניה זביני, ומשום כך בסתמא מוציאין מידו, אלא אם כן תני

בהדיא דאין מוציאין. והכא, מדלא נקט דאי קדמה אין מוציאין, על כרחך דמוציאין, וכרב יוסף.

דף צ ע"ב

ט) גמ', שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ולא חיישינן לאינצויי. הרא"ש (סימן ב') כתב בשם **רבינו חננאל**, דדוקא אם מתה השניה יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין, אבל אם לא מתה אין להם. וטעמא, משום דכיון דאין בני השניה נוטלין כלום, דהרי אימן קיימת, ובני הראשונה נוטלים הנכסין, חיישינן לאינצויי. אמנם כתב, **דהגאונים** סברי שבני הראשונה נוטלין כתובת בנין דכרין אף בחיי השניה, ודייקו כדבריהם ממתניתין, דשניה ויורשיה קודמין. אבל אם יש נכסים, שפיר נוטלין בני הראשונה אף בחיי השניה. והוסיף דהכי מסתברא, דאי כרבינו חננאל דאינם נוטלים בחייה, אף לאחר מותה נמי אינם נוטלים, שכבר זכו בני השניה בנכסים.

י) גמ', ושמע מינה כתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי. הריטב"א הביא דברי **שו"ת הרי"ף**, דמהכא משמע, דבדאיכא מלוה על פה ומלוה בשטר, אף על פי שזמן מלוה על פה קודם למלוה בשטר, גובה המלוה בשטר קודם. שכשם שאין מלוה על פה קודם למלוה בשטר לגבות מנכסים משועבדים, כך אינו גובה מה דמשועבד למלוה בשטר. עוד כתב **דרבינו האי** פליג, וסבר, דמלוה על פה קודם לגבות משום דקיימא לן שעבודא דאורייתא.

יא) גמ', שם. כתב **המהר"ם שיף**, דרבותא היא דלא אמרינן, דדוקא הכא לא טרפי יורשי ראשונה מיורשי שניה משום חינא, דהא בראשונה ליכא חינא דמיירי בכתובת בנין דיכרין. ובשניה שייך בה חינא. אבל בלוקח בעלמא שפיר טורפין בני הראשונה. קא משמע לן, דלא מחלקינן הכי משום דלאחר מיתה לא שייך חינא, וכדכתב **רש"י ביבמות** (לח:) **ד"ה ולותביה.**

יב) גמ', ר' עקיבא אומר כבר קפצה נחלה מלפני בני הראשונה ונפלה לפני בני השניה. כתב **בחידושי הגרע"א**, דיש לבאר לישנא ד"כבר קפצה" אליבא **דרבינו חננאל** [הובא לעיל אות ט עיין שם], ומשום הכי סבר ר' עקיבא (לסלקא דעתך דפליגי באחת בחייו ואחת במותו), דכיון דכשהיתה השניה קיימת לא היו נוטלין בני הראשונה כתובת בנין דיכרין, אף לאחר שמתה אין להם, כיון דקפצה הנחלה, והוי כמועטים ונתרבו.

יג) גמ', ומר סבר אחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין. הקשה **הפני יהושע**, אי סבר תנא קמא, דאחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין. אם כן עיקר הדין לא נזכר כלל בדבריו, דבמאי דנקט דבאין בני השניה ונוטלין כתובת אימן, אכתי לא שמעינן דבני הראשונה אינם נוטלים. דהא גם אם היו נוטלים, מכל מקום קודמין בני השניה ליטול כתובת אמן. ותירץ, דהכי קאמר תנא קמא, כיון דאין בני השניה נוטלין כתובת אימן אלא לאחר מיתתה, ונוטלין מכח ירושת האם ולא בתנאי כתובת בנין דכרין מכח האב, אם כן חיישינן דאתו לאינצויי, ומשום הכי לא יטלו בני הראשונה.

יד) רש"י ד"ה שמע מינה, בתוה"ד, ובני ראשונה באין ליטול חלק יתר מכח ירושת האב דהא ירתון תנן. משמע מדבריו, דלמאן דאמר דיסבון תנן, לא חיישינן לאינצויי, כיון דגם בני הראשונה נוטלין בתורת חוב. אמנם **התוס' לעיל** (נה.) **בד"ה יסבון** כתבו, דאף למאן דאמר יסבון אין בני הראשונה נוטלין. וכתב **המלוא הרועים** (שם), דצריך ביאור בדבריהם, דהא למאן דאמר יסבון, נוטלין מדין בעל חוב, ובודאי סבירא ליה דאחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובה.

טו) תוס' ד"ה הא איכא, ואף על גב דתנן בן קודם לבת הכא דאיכא למיטעי הוה ליה למידק. תירץ **הרש"ש**, דבבן ובת ליכא מותר, כיון דהבן יורש הכל. ובסוגיין נמי, היכא דליכא מותר על כתובת השניה, אין יורשי הראשונה נוטלין כלום. **עוד תירץ**, דנקט התם לישנא דקדים, משום דאם אין בן הבת יורשת. והכא נמי, אם אין יורשי השניה נוטלין, כגון שנולדו בזנות דאין להם כתובה, נוטלין יורשי הראשונה.

דף צא ע"א

א) גמ', אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי. כתב **הרש"ש**, דיש לפרש דמיירי בשהניח להם אביהן שטר חוב על אחר, ופליגי תנאי אי הוי מוחזק ומיקרי מותר, או דהוי ראוי ולא מיקרי מותר, וכפלוגתא דרבי ורבנן **בבבא בתרא** (קכד.) גבי בכור בכי האי גוונא, אי מיקרי ראוי או מוחזק.

ב) גמ', הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין. כתב **הריטב"א**, דדעת **הגאונים**, דהאידנא לא מגבינן כתובת בנין דיכרין. ודעת **הרי"ף** (לעיל יט: מדפי הרי"ף) **והרמב"ם** (פי"ט מאישות ה"א), דגובין, אלא דאין גובין אותה אלא מן הקרקעות. דאף על גב דבזמן הזה כתובה נגבית ממטלטלין, מכל מקום לגבי כתובת בנין דיכרין לא תקנו הכי, כיון דבלאו הכי הרוב קופצים לתת לבנותיהם כמו לבניהם.

ג) גמ', כגון שנשא שלש נשים ומתו שתים בחייו ואחת במותו. הקשה **המהרש"א**, כיון דבהאי גוונא בני הראשונה והשניה עושין מצוה בפריעת הכתובה השלישית וגובין כתובת אימן, אם כן מצי לאשמועינן הך מילתא בהיו לו ב' נשים ומתו ואיכא בעל חוב, דהוי מותר, והבנים מקיימים מצוה ופורעין חוב אביהן.

ד) מתני', היה שם מותר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן. תמה **בחידושי הגרע"א**, דלכאורה מזונות הבנות נמי חשיבי כמותר, וכפריעת חוב אביהן, ומאי טעמא לא מצאנו מפורש כן בפוסקים.

ה) מתני', אם אמרו יתומים אנחנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן. הקשה **הפני יהושע**, מאי קא משמע לן פשיטא דאין שומעין להם, דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנת מותר דינר. ותירץ, דעיקר הרבותא לגבי קרקעות, דכיון דחלקו ונשאר מותר דינר, ודאי דשויא לאחד מהם טפי מלאחרים כיון דסמוכה לשדהו, ומשום הכי טוענים היתומים דהקרקע שויא טפי, וקא משמע לן דאין שומעין להם. דדוקא אם לכתחילה שמו הקרקע והיתה שווה כדי

הדף היומי
מסכת כתובות דף צא – דף צב
טו אייר – טז אייר התשע"ה

שתי כתובות ודינר נוטלין.

ו) גמ', פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין, מועטין ונתרבו מאי. פירש **רש"י בד"ה ונתמעטו** דהנכסים הוזלו, וכן פירש **הריטב"א**. והוסיף, או דאישתדוף. ומועטין ונתרבו היינו שהוקרו, או כגון דיקלא ואלים, ארעא ואסיק שרטון. ואין לפרש שמרובין ונתמעטו היינו שנמצא שהשדה אינה שלהן, דאם כן היו מועטין מתחילה, אלא שלא נודע ערכם עד עתה. [ועיין להלן אות ח].

ז) גמ', שם. הקשה **הריטב"א**, אמאי פשיטא ליה דבמרובין ונתמעטו אזלינן בתר מעיקרא, ובמועטין ונתרבו מספקא ליה. ותירץ, דכיון דירתון תנן, ותקנו רבנן דכתובת בנין דכרין תהא כירושה, דינא הוא דניזיל בתר מעיקרא לתועלת הכתובה, כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו. אבל במועטין ונתרבו מספקא לן אי אזלינן בהו נמי בתר מעיקרא, או דאזלינן בתר תועלת הכתובה, וכיון דלא מיעקרא נחלה דאורייתא יש להן כתובה.

ח) רש"י ד"ה ונתמעטו, שהוזלו קודם ששמאו בבית דין. כתב **בחידושי הגרע"א,** דהטעם דלא פירש **כהריטב"א,** [הובא לעיל אות ו'] דמיירי באישתדפו. דאי הכי צריך לומר דמועטין ונתרבו היינו שנתוספו נכסים אחרים, ולדידיה אינו כן, דאותם נכסים מיקרו ראוי וכדפירש במתני' **ברש"י ד"ה היו שם,** ואינם כמוחזק, ופשיטא דליכא מותר. ומאי מספקא לן במועטין ונתרבו. ועל כרחך דמועטין ונתרבו היינו שגוף הנכסים הושבח, ומרובים ונתמעטו היינו שהוזלו.

דף צא ע"ב

ט) גמ', אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו. כתב **הריטב"א,** דמיירי שלא כתבו לו הבית דין שטר חליטה, דאם חלטוה לו, תו אינו מסתלק הימנה בטענת הלוקח.

י) גמ', הוו ליה תרי קטיני דארעא. הקשה **השיטה מקובצת,** אמאי נחלקו רבינא ורב עוירא תרי זימני באותה מחלוקת, ואמאי פסק תלמודא להלכתא בתרי זימני, הא מה לי ת"ק ואלף זוזים, ומה לי חמשין ומאה. וכתב, דשמא יש לחלק בין אפדנא לקטיני דארעא, והניח בצריך עיון.

יא) גמ', הני קמאי מצוה עבדיתו. כתב **היעב"ץ,** דמיירי שהניח אביהם אחריות נכסים, או דמיירי במטלטלי והיו היתומים גדולים. והוסיף דכך נראה מפירוש **רש"י בד"ה מצוה** שכתב, דמצוה עליהם לפרוע משום כבוד אביהם, ואי מיירי בקטנים ליכא בהו משום חיוב כיבוד אב, דאינם בני מצוה.

יב) רש"י ד"ה מצוה, שאין לבית דין לכופו על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא. **לעיל** (פו.) כתבו **התוס' בד"ה פריעת בעל חוב,** דזה אינו, דהא אשכחן דבית דין כופין במצוות דרבנן, וכגון גבי מצוה לקיים דברי המת. וכתב **הפני יהושע,** דלשיטת רש"י יש לחלק, דהכא כיון דלא נקט חייבים אלא מצוה על היתומים, משמע דמעיקרא תקנו דתהא מצוה בעלמא ולא יכפו עליה, אבל ודאי דאיכא מצוות דרבנן דכופין עליהן.

יג) רש"י ד"ה דזבנה לכתובתה דאימיה, שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה. כתב **המהרש"א,** דמפירושו נראה דמיירי שנישאה לאחר שאינו אביו, דבאביו ודאי דיכול למכור גם אם תמות אמו קודם ואחר כך אביו, דמוכר מה שיירש מאביו. אבל **הרא"ש** (סימן ו') כתב, דמיירי שמכרה בחיי אביו. והקשה המהרש"א, דלדבריו אמאי נקט רש"י דהיה הדבר בחיי אביו, דלא הוה ליה למימר אלא שמת, ומכר בנו מה שעתיד לירש מאמו אם תמות בחייו. ותירץ, דקא משמע לן כדברי **התוס' בד"ה וזבנה,** דבדבר שלא בא לעולם אם בירר המכר, קנה, ואף על פי שהדבר תלוי במה שימות האב ואחר כך תמות האם. וכתב **הרש"ש,** דאי אפשר לומר הכי, דהא לא סבירא ליה **לרש"י** כתוס' וכדכתב **בד"ה אחריות** דנפשיה, דלא מהני בירור המכר, ואינו קונה.

יד) רש"י ד"ה בטובת הנאה, בסוה"ד, ואין ללוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו. כתב **הרש"ש,** דדברי רש"י אינן מובנים, **והתוס' בד"ה דזבנה** לא גרסו הכי בדבריו. **והיעב"ץ** כתב, דכונת רש"י דלא היה הבן שלוחו של הלוקח לקנות הכתובה. והוסיף, דהלשון מגומגם, ויש לגרוס "שלוחה", דהיינו שלא היה הבן שליח אמו למכור כתובתה, דהא אם מכר בשליחותה הוי כמותה, וקנה הלוקח לכשימות הבן.

טו) תוס' ד"ה כך מועטין, בתוה"ד, היינו משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא. פירש **המהרש"א,** דהיינו לענין מועטין ונתרבו, אבל לגבי מרובין ונתמעטו ודאי דאזלינן בכל דוכתא בתר שעת מיתה, וזכו כל אחד כפי זכיתו.

דף צב ע"א

א) גמ', דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה. הקשה **הריטב"א,** היאך סבר רמי בר חמא, דאפשר שיצטרך המוכר לפצות את הלוקח, בערעור הבא מחמת הלוקח עצמו. ותירץ, דכיון דלראובן אין נכסים אחרים לגבות מהם, נמצא שכשקנאה שמעון שלא באחריות נכנס תחת ראובן, והחוב מוטל על הקרקע, או שיסלקנו לנושה בזוזי. וכשם שאם מכרה שמעון לאחרים היה צריך לפצותם, כך כשמכרה לראובן יצטרך לפצותו, כיון שראובן כבר נסתלק מחוב זה. ורבא סבר, דכיון דאם קנה ראובן נכסים מוטלת עליו פריעת החוב, אם כן מוכח דאכתי יש עליו חיוב, ומשום הכי אין שמעון צריך לפצותו.

ב) גמ', אמר רבא אי פיקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי מינייהו. הקשה **בחידושי הגרע"א,** אמאי צריך להגבות תחילה הקרקע ליתומים ואחר כך לחזור ולגבותה מהם, הא יכול לעכב מיד הקרקע לעצמו מדינא דשעבודא דרבי נתן.

ג) גמ', אבל זבנה עידית וזיבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזבינו ארעא דלא חזיא לך. הקשה **הריטב"א,** הא מדאורייתא בעל חוב גובה מזיבורית, וגם לאחר שתקנו חכמים שגובה מבינונית, לא הרעו כחו בגביית זיבורית. אם כן יכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים, ושפיר חזיא ליה זיבורית. ותירץ, דדוקא אצל הלוה אמרינן דגובה הבעל חוב הימנו אף מזיבורית, אבל הכא דמיירי בלוקח שני, אינו גובה אלא מן הבינונית שתקנו לו חכמים, כיון שלא לקח כל שדותיו של הבעל חוב כמו שלקח שמעון.

ד) רש"י ד"ה נהי דאחריות דעלמא, כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קביל עליה שמעון. משמע מדבריו, דגרס כגירסא שלפנינו דאחריות דעלמא קביל עליה, ואחריות דנפשיה לא קיבל. אבל גירסת **הרי"ף** (נ: מדפי הרי"ף), נהי ד"אחריות דעלמא לא קביל עליה, אחריות דנפשיה מי לא קביל". ופירש **הר"ן** (שם), דאף על גב דראובן מכרה לשמעון שלא באחריות, היינו לענין שאם יבא בעל חוב דראובן לטרפה משמעון, לא יחזור על ראובן. אבל אחריות דנפשיה שאם ימכרנה שמעון לראובן, ויטרפנה בעל חוב של ראובן, ודאי דקיבל עליו ראובן שלא יחזור על שמעון.

ה) רש"י ד"ה כבעל חוב דעלמא דמי, בתוה"ד, שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות. הקשה **הרש"ש**, הא אף אם לא היה אחיו, אין הדין משתנה. **והמהר"ם שיף** כתב, דרש"י נקט דמיירי באינו אחיו, דאי הוי אחיו על שניהם מוטל לפרוע חוב אביהם

ו) רש"י ד"ה ופייסיה בזוזיה, במעות דמי שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו. הקשה **המהרש"א**, אמאי הוכרח רש"י לפרש שפייסו מחמת האחריות, וטעה לסבור דהמעות דיתמי נמי בכלל האחריות. הא יש לפרש דבלאו האחריות נמי היה מפייס ליה, כדי להעמיד הקרקע בידו. ותירץ, דלדעת רש"י, דווקא במכירה עם אחריות עומד הלוקח במקום הלווה, ויוכל לסלקו כשם שהיה מסלקו הלווה. אבל ללא אחריות הוי כאיש אחר, ואינו עומד במקום הלווה ולא מצי לסלקו. **והקרני ראם** הקשה לדבריו, **דבבבא מציעא** (טו.) מוכח, דאף כשאין אחריות יכול הלוקח לסלק הבעל חוב. וביאר דרש"י נקט דפרע מחמת האחריות, משום דאי אפשר לגבות חוב משבח אלא באחריות.

ז) תוס' ד"ה ראובן (מהעמוד הקודם) בתוה"ד, ואפילו אם תימצי לומר דזקפו לאו דוקא. כתב **הריטב"א**, דיש שפירשו דזקפו לאו דוקא, ונקט הכי משום דקרקע לא נקנית במלוה, וקא משמע לן דהיינו דוקא במלוה דלהוצאה ניתנה וליכא כסף לקנות הקרקע, אבל בסוגיין דהלוקח מתחייב במלוה למוכר הוי כפרעון גמור, וקונה הקרקע מדין כסף. אבל דחה פירושם, משום דאם לא כן, מאי קא משמע לן, דפשיטא דעל ידי זקיפה הוי כפרעון גמור.

ח) בא"ד, ועוד נראה לרבי דזקפן במלוה דוקא וכו'. **המהרש"א** תירץ, דנקט בדווקא זקפן במלוה, דאם לא כן מצי שמעון למיטען ד"מחיים תפיסנא" ויהא נאמן במיגו דפרעתיו, וכדאיתא לעיל (פד.). אבל כשזקף במלוה, וכתב שטר אינו נאמן בטענת מחיים תפיסנא, שהרי בתורת הלואה באה לידו. וכתב **הקרני ראם**, דהכא לא שייך לומר "מחיים תפיסנא" כיון דלא גבה הבעל חוב מחיים אלא לאחר מיתה ולא נתחייב מחיים. אמנם הוסיף **שבתוס' בפסחים** (לא.) **ד"ה באחריות**, מוכח כדברי המהרש"א דלא הוי כתופס מחיים משום דזקפו במלוה.

ט) תוס' ד"ה ופייסיה בזוזי, אומר רבי דרבותא הוא וכו'. **הר"ן** כתב (נ: מדפי הרי"ף), דנקט "ופייסיה בזוזי", משום דאם הגבהו מן הקרקע, לא מצו היתומים לחזור עליו, כיון דיכול לטעון להם כשם שנשתעבדתי לאביכם כך משועבד אני לבעל חוב דאביכם מדינא דשעבודא דר' נתן.

י) תוס' ד"ה אי פיקח, בתוה"ד, מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי. **הריטב"א** כתב, דיש מתרצים דאף על גב דיש לו זוזי, מכל מקום פיקח הוא אם יודע דינא דרב נחמן ומפייסן בדברים כדי שיקבלו ממנו קרקע.

דף צב ע"ב

יא) גמ', דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את. כתב **הריטב"א**, דאין הפירוש דראובן חייב מדינא לפצותו, דהא מצי למטען אחוי לי טרפך ואשלם. אלא דהכי קאמר, דמדינא מצי ראובן לדון עם הבעל חוב ואין יכול לטעון לו לאו בעל דברים דידי את. והוסיף, שיש נוסחאות דגרסי כך להדיא, דדינא הוא **דאי** אזיל ראובן ומפצי ליה וכו'. ולאפוקי **מספרים** דגרסי **בבבא מציעא** (יד.), דדינא הוא דעליה דראובן רמיא לאישתעויי בהדי בעל חוב, דמשמע דחייב ראובן לדון עמו.

יב) תוס' ד"ה דינא הוא, ומקשים מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון. **התוס' בבבא קמא** (ח:) **בד"ה דינא** תירצו, דנפקא מינה לראיה אחרונה, כגון שאמר שמעון אין לי עדים או ראיה, ולאחר זמן מצא עדים או ראיה, דאין יכול להביאם, אבל ראובן שלא אמר הכי יכול להביאם. **עוד תירצו**, דמיירי שטוען הבעל חוב דרצונו לדון לפני בית דין הגדול, ולא מצי שמעון למיטרח ללכת לשם כראובן. **ותוס' הרא"ש** תירץ בשם **ריב"ן**, דנפקא מינה, כשהיה ראובן פיקח ובקי בטענות יותר משמעון. **והרמב"ן והריטב"א** תירצו, דמיירי שהיתה השדה אפותיקי לבעל חוב, והשביחה הלוקח. דבכי האי גוונא אין יכול לסלק לבעל חוב בזוזי, ומשום הכי גובה הבעל חוב את השדה ואת השבח, והלוקח נוטל הימנו ההוצאה, וכן גובה מהמוכר את שווי הקרקע והשבח. ומשום הכי שפיר איכא נפקא מינה, דאי ראובן ידון עמו יכול לסלקו בזוזי ולא יטול את השדה.

יג) בא"ד, כדמוכח בסוף פרק קמא דמכות דאמר אילעא וטוביה קריביה דערבא הוו. **הריטב"א בבבא מציעא** (יד.) יישב דחיית התוס', דדוקא התם אמרינן דהעדים פסולין, משום דקרובים לערב, ומלוה אזיל בתר ערב כיון דשייך הערב בשעבודא. אבל הכא אין הלוקח שייך בשעבודא, ושפיר מעידין על הפרעון שפרע הלוה. ובחידושי **רבי חיים מטעלז** (בבא מציעא סימן יג) ביאר פלוגתת התוס' והריטב"א, בטעם "פסול נוגע", אי הוי משום חשש משקר, או דמיחשב לבעל דין. **דלתוס'**: שמעון הנוגע חשיב בעל דין, ומשום הכי העדים הקרובים לו פסולים להעיד לראובן, כיון שיש בעל דין נוסף שהם קרוביו. אבל **להריטב"א**: פסול נוגע הוא משום חשש משקר, דאין שייך אלא בעדות, ולא בנידון דידן שאין שמעון מעיד, ושפיר יכולים להעיד לראובן.

יד) בא"ד, אלא ודאי לא טענינן להו טענת זיוף אף על גב דשאר טענות טוענין ליורש וטוענין ללוקח. **התוס' בבבא מציעא** (יג:) **ד"ה הא קאמר** כתבו, דטעמא דלא טענינן ליתומים מזוייף משום דלא שכיח הוא. אמנם **תוס'** דידן כתבו, דהכא מוקמינן ליה אדאורייתא כל זמן שאין הלוה פוסלו, דהיינו דכיון דמן התורה לא חיישינן לזיוף, ותקנת קיום

הדף היומי
מסכת כתובות דף צב – דף צג
טז אייר – יז אייר התשע"ה

מדרבנן היא, לא תקנוה אלא כשטוען מעצמו, ולא טענינן להו. **והקצות החושן** (סימן מ"ו סק"ד) כתב, דמדברי התוס' דידן מוכח, דהיכא דבעינן קיום מדאורייתא, ודאי דטענינן ללקוחות וליתומים, ואי אפשר להוציא מהם ללא קיום. אמנם לדברי התוס' בבבא מציעא אין הכרח לכך, דכשם שלא טענינן נאנסו, אף דטענה דאורייתא היא, ומשום דלא שכיחא. הכי נמי לא טענינן ליתמי מזויף אף בדאורייתא.

טו) בא"ד, שם. מדברי **התוס'** מוכח דאף לאחר תקנת קיום אין דין שטר ללא קיום כחספא בעלמא, ולא פסלוהו. אלא דתקנו שיכול לטעון מזויף, ובעינן דיטען כן, דלולא טענתו אין השטר פסול. אמנם **הרמב"ן בבבא בתרא** (ע.) כתב, דכל זמן שלא קיימו את השטר הוי פסול, וכלישנא דגמ' **בבבא מציעא** (ז.) דהוי חספא בעלמא. וכן הביא בספר **ספרן של ראשונים** (סימן ח' נדפס בסוף ספר התרומות) מתשובת **הרמב"ן**, שכתב, ששטר בלי קיום הוי בחזקת מזויף.

טז) בא"ד, ומיהו קשה דאכתי אמאי לא יחזיר הא לא יוכל לעולם לגבות על ידו. כתב **בחידושי הגרע"א** (**גיטין** ב.), דיש לפרש טעמא דלא יחזיר, על פי דברי **רב שרירא גאון** שהביא **הטור** (סימן ס"ט), ששטר של כתב ידו מצי לקיים רק על ידי עדות ולא על ידי השואת חתימות. וכתב **הב"ח** (שם), דטעמא דקיום דהשואת חתימות מהני, דוקא משום דקיום שטרות דרבנן, ודווקא בשטר דהוי כמי שנחקרה עדותן בבית דין. אבל כתב יד דאין לו דין שטר, בעי קיום מדאורייתא. ולפי זה יש לומר דשטר שנפל איתרע בנפילתו ובעי קיום מן התורה, ולא מהני ליה קיום של השואת חתימות, וחיישינן שמא תשכח הנפילה ויגבה על ידי קיום דרבנן, ומשום הכי לא יחזירנו.

יז) בא"ד, ואם תאמר אם כן המוצא שטר שכתוב בו הנפק אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף. תירץ **הפני יהושע**, דיש לחלק דהמוצא שטר שאינו מקויים כיון דנפל איתרע, דמדלא נזכר לשומרו מוכח דלאו שטרא מעליא הוא. וכיון דלשמואל לא חיישינן לפרעון, דאי איתא דפרע הוי קרע ליה, אם כן מסתמא יש לחוש דלא נזהר לשמרו משום דמזוייף הוא, ומשום הכי לא יחזיר דשמא יקיימנו שלא כדין ויגבה. אבל בשטר שיש בו הנפק, דלא שייך לומר דכיון דנפל איתרע ומזוייף הוא, דהא כיון דכתוב בו הנפק היה לו לשומרו, כיון דיכול לגבות בו. תו לא חיישינן שמא יזייף ויקיימו, דהא לא איתרע בנפילתו.

דף צג ע"א

א) גמ', **ומאימת מחזיק בה מכי דייש אמצרי.** פירש **הריטב"א**, שהשווה ותיקן המיצרים כדרך לוקח שדה כשבא להחזיק בו. **והרי"ף בבבא קמא** (ד. בדפי הרי"ף) פירש, שהשדה שקנה היתה סמוכה לשדה שלו והיה ביניהן מיצר, ועכשיו כשקנאה דש המיצר ומחה אותו עד שנתערבו שתי השדות ונעשו שדה אחת, ובכך הויא חזקתו.

ב) גמ', **רישא בשתי תפיסות.** כתב **הריטב"א**, דמיירי בקרקע, דאין כתובה נגבית ממטלטלין, ואף על פי כן קרי לה תפיסה, כדאשכחן **לעיל** (צ.). **עוד כתב**, דאפשר דמיירי בתפיסת מטלטלין, כפירוש **רש"י בד"ה רבינא**, ומיירי בדתפסו מחיים, אי נמי כששיעבד בפירוש מטלטלין לכתובה. **והר"ן** (נה: מדפי הרי"ף) כתב, דאין לומר דמיירי בתפיסה מחיים, דאם כן כבר בשעת המיתה נמצאים כל המטלטלין ברשותן, והויא תפיסה אחת ביד כולן. ומשום הכי פירש, דמיירי בתפיסה לאחר מיתה, והוכיח מהכא דמהניא תפיסת מעות לאחר מיתה.

ג) רש"י ד"ה עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו, אם לא נתן מעות. הקשה **המהר"ם שיף** (בתוס' ד"ה עד) פשיטא. ותירץ **השיטה מקובצת** (**בבא מציעא** יד.), דאשמועינן דליכא משום מחוסר אמנה, או דהרבותא בסיפא דאינו יכול לחזור משהחזיק בה, ותני להא אטו הא. **והחזון איש** (הביאו **הקהילות יעקב**, בבא קמא סימן ט"ז אות ד') הקשה, אי קרקע גזולה היא כיון שלא שילם אמאי יהא מחוייב לשלם, הרי כלל לא היה קנין. ותירץ **הקהילות יעקב**, דבכל לוקח שלא באחריות, אין המעות מתנה, אלא הוו בתורת שכירות דמי פעולה, עבור מה שעשה המוכר רצונו, לעשות צורת מעשה הקנאה בקרקע. וכמו כל מי ששוכר אדם העושה דבר על פיו, דמתחייב לשלם כפי שקצב לו. והכא נמי הלוקח רצה לקנות קרקע זו אף דספק אם תישאר אצלו, ופסק עם המוכר דמים עבור מעשה ההקנאה גם אם אינה שלו, וגם אם לבסוף לא תהא שלו נתחייב דמים משום שכירות פעולת ההקנאה, אף שלא נתפס המקח. [ועיין להלן אות ח'].

ד) רש"י ד"ה של זו מנה, ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגיבוי. הקשה **ההפלאה** (בתוס' ד"ה דאמרה), הא עיקר חיוב הכתובה הוא בשעת הנישואין, ואף שלא כתב מתחייב מתנאי בית דין, אם כן כל הקודמת בנישואין קודמת לגבות. ואף דמשום חיוב שטרות אין מתחייבין עד סוף היום שמוכח מתוכו, מכל מקום הכא, כיון דגם בלא כתב משתעבד, נשתעבדו הנכסים למי שנישאת קודם, ולא אזלינן בתר קדימת השטר. ותירץ, דצריך לומר דמיירי שלא מוכח מתוך השטרות מי נישאת ראשונה, כיון שזמנם ביום אחד, וכל אחת מהן טוענת ברי שהיא קודמת בנישואין, וכיון דאין הנכסים בחזקת אחת יותר מן חבירתה, יחלוקו.

ה) תוס' ד"ה עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו, אומר רבינו תם ואפילו נתן מעות. כתב **המהרש"א**, דלא ניחא ליה לפרש **כרש"י ד"ה עד**, דמיירי שלא נתן המעות, דבהא פשיטא דיכול לחזור בו כיון דלא החזיק ולא נתן המעות, [ועיין לעיל אות ג' בביאור דעת רש"י]. **והקרני ראם** כתב, דהכא לא שייכא פלוגתא דמעות קונות דאינה אלא במטלטלין, אבל בקרקע לכולי עלמא מעות קונות.

ו) בא"ד, דאפילו מי שפרע ליכא. **בשו"ת הגרע"א** (מהדו"ק סימן קל"ד) דייק מדבריהם דסברי דיש מי שפרע בקרקעות, וכן כתב **הרי"ף** (**בבבא מציעא** ל. מדפי הרי"ף). אמנם **הרמב"ן** (שם מח: מדפי הרי"ף) פליג, וסבר דאין מי שפרע בקרקעות.

ז) תוס' ד"ה ומאימת, **בתוה"ד**, **וריב"ם** מפרש שראובן מכר שדה לשמעון, וקנה ממנו קנין גמור עד שלא החזיק בה. כתב **השיטה מקובצת**, דהא דיכול לחזור אחר הקנין היינו דוקא בקנין סודר ולא בשאר קנינים. וכן מוכח מהא דמדמו לה התוס' לתקנתא דחזרה כל זמן שעסוקין באותו ענין, דלא שייכא אלא בקנין סודר, וכדכתב **הרא"ש**

(בבא בתרא פ"י סימן ה'), ונפסק **בשולחן ערוך** (סימן קצ"ה ז'). אבל **התוס' בבבא קמא** (ט.) **ד"ה משהחזיק** כתבו, דמיירי בקנין חזקה, או שטר, או חליפין. דבכולן יכול לחזור, אי לא דייש אמצרי.

ח) בא"ד, שם. כתב **המהרש"א**, דלפירוש ריב"ם יש ליישב שיטת **רש"י בד"ה עד** דפירש, דמיירי בשלא נתן מעות, וקא משמע לן דיכול לחזור בו אף על פי שהיה קנין גמור. [ועיין לעיל אות ג'].

גמ', דאמרה לה מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי. כתבו **התוס' בד"ה דאמרה לה וכו',** לא נתפרש וכו'. ואמנם הקשה **התוס' רי"ד**, הא בעלת שלוש מאות יכולה לומר לבעלת מאתיים, אם לא היית מסתלקת מבעלת המנה, הייתי נוטלת מהמנה הראשון שלושים ושלוש ושליש, ומה זה נוגע לי מה שאת הסתלקת מבעלת המנה, שאקבל השתא ממנה הראשון עשרים וחמש בלבד. ותירץ, שמכל מקום כך היא מידת הדין כיון שלא נסתלקה בעלת המאתיים לגמרי מהאי מנה אלא מלריב עם בעלת המנה. **ובחדושי הגרע"א** ביאר דסוגיין כשלושה התופסים בטלית וכל אחד טוען שהוא קדם לתפוס. [ואף לפי דבריו, עדיין בעלת השלוש מאות תפוסה עדיין בשלושים ושלוש ושליש, ומדוע תפסיד (י.צ.ב.)]. אמנם **הריטב"א** כתב, דהכא איירינן שגם בעלת השלוש אמרה לבעלת המנה, שאין לה עמה דין ודברים. ואלמלי שקבלה עליה גם היא כן, לא כל הימנה של בעלת המאתיים לאבד מזכותה כלום במנה זה. ומה שאמרה הגמ' שכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה, לא דק תלמודא.

דף צג ע"ב

ט) גמ', והשכר לאמצע, כתב **הרא"ש** (סימן ט'), דהא דאמרינן דהשכר לאמצע אינו מעיקר דינא דחלוקת השותפים, אלא כיון שדרך העולם להתנות ולפרש, והכא לא התנה, איכא אומדנא שכוונתם היתה לאמצע. והיכא דליכא אומדנא, חולקים לפי המעות, משום דכך ראוי לחלוק מדינא.

י) גמ', ורב המנונא אמר אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע. כתב **הריטב"א** בשם יש מי שפירשו, דדוקא בלקחוהו מתחילה לחרישה, אמרינן דגם כשנמלכו לטביחה, הוי על דעת הראשונה שיחלקו השכר לאמצע. אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה, מודה רב המנונא דכל אחד נוטל לפי מעותיו. והוסיף, שכך דעת **רש"י בד"ה פחתו**, וכן סברי **התוס' בד"ה מאי**. אבל **הריטב"א** פליג וסבירא ליה, דרב המנונא נקט בלישניה שור לחרישה אגב לישניה דרבה, ואין הכי נמי דאף בשור לטביחה, ועומד לטביחה השכר לאמצע, עד שיעשו תנאי מפורש. וטעמא משום דמזלא דבי תרי עדיף, ושכרן נתרבה גם מפני החלק המועט שעל ידו יכולים ליקח סחורה גדולה יותר, והוסיף דכן מוכח **בירושלמי** (בפירקין ה"ג).

יא) מתני', מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה. הקשה **בחידושי הגרע"א**, מאי קא משמע לן הא שמעינן לה ממתניתין **דלעיל** (צ.) דהראשונה קודמת לשניה. ותירץ, דאשמועינן דתנא קמא ובן ננס פליגי דוקא בכי האי גוונא דאחת קודמת לחברתה, וסבר תנא קמא דאין האחרונה צריכה לישבע, משום דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה לא גבה. אבל כשהיו כולן בזמן אחד מודה תנא קמא, דכולן צריכות לישבע, דבכי האי גוונא אמרינן דמה שגבה גבה.

יב) גמ', במאי קמיפלגי. כתב **הריטב"א**, דמיבעיא לן מאי טעמא דבן ננס, אבל טעמא דתנא קמא תריצא הוא, דהרביעית לא שקלה כלום מהראוי לקודמת, ובודאי דלא תישבע.

יג) רש"י ד"ה שור לחרישה, בתוה"ד, אבל שור לחרישה והשביח בבשר ושחטוהו. מוכח מדבריו, דעומד לטביחה היינו ששחטוהו. אבל **הרי"ף** (נב. מדפי הרי"ף) כתב, דהיינו שנמלכו להעמידו לטביחה ולחלוק איבריו, ואחר כך נזדמן להם ומכרוהו חי. וכתב **הר"ן** (שם), דלדעת הרי"ף אם שחטוהו מודה רב המנונא שהשכר לפי המעות.

יד) רש"י ד"ה פחתו פחתו ממש, וקתני כך הן חולקין לפי המעות ותיובתא דשמואל. כתב **הריטב"א**, דמוכח דרש"י סבר דרבה ורב המנונא פליגי אדשמואל. דלשמואל לעולם השכר לאמצע, אבל לרבה מצינן לשנויי בשור לחרישה ועומד לטביחה, ולרב המנונא בשור לטביחה ועומד לטביחה. וכתב דאינו נכון, אלא דרבה ורב המנונא פליגי אליבא דשמואל, והכא קשיא לר"ה אליבא דשמואל, וכן דעת **התוד"ה מאי לאו.** [ועיין להלן אות ט"ז, בדברי **הרשב"א** בדעת רש"י].

טו) רש"י ד"ה הראשונה משבעת לשניה, אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול תחילה השבעי לי שלא גבית. הקשה **התוס' יו"ט** (משנה ה'), הא אף ללא טענה צריכה להישבע, מדינא דהבא לגבות מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה. ותירץ **הרש"ש**, דמתניתין מיירי אף בגוונא דיש בנכסים כדי גיבוי כל הכתובות, ואינו אלא משום חשש שמא לא ישתייר ואין היזקן ברי, ומשום הכי לא תשבע אלא בטענה.

טז) תוס' ד"ה מאי לאו פחתו ממש, ותיובתא דרב המנונא. כתב **המהרש"א**, דהתוס' לא פירשו **כרש"י בד"ה פחתו**, דהקושיא לשמואל בין לרבה ובין לרב המנונא, ומשום דמסתמא איירי אף בשור לחרישה ועומד לחרישה. דאם כן אמאי לא רמינן מתניתין דקתני חולקין לפי המעות, אברייתא דסברה דהשכר לאמצע. ומשום הכי פירשו: דמתניתין איירא בשור לחרישה ועומד לטביחה, ובריתא בשור לחרישה ועומד לחרישה. וקשיא לרב המנונא ממתניתין, דליכא לאוקמה בשור לטביחה ועומד לטביחה, דאי הכי מאי קא משמע לן.

דף צד ע"א

א) גמ', אביי אמר דאביי קשישא איכא בינייהו. הקשה **הריטב"א**, דהכא מוכח דלאביי לא חיישינן לכולי עלמא שמא תכסיף, והנה לעיל גבי בעל שמכר פירות, אמר אביי דחיישינן שמא **יכסיף** (פ:). ותירץ, דשאני התם שדרך לוקחי קרקע לפירות שאינם חוששין להשביח הקרקע, וכיון שגוף הקרקע שייך לאשה ואין לבעל אלא פירות, חיישינן שמא יכסיף. אבל הכא גוף הקרקע בחזקתה, ועל כן לא חיישינן שתכסיף.

ב) גמ', הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד. כתב **הרמב"ם** (פ"ג משותפין ה"ג): לפיכך יש לנתבע לעכב ולומר לזה, או דון עמי בחלקך, או הבא הרשאה. שהרי ממון שניכם בידי, ושניכם בעלי

הדף היומי
מסכת כתובות דף צד – דף צה
יז אייר – יח אייר התשע"ה

דיני, ולמחר יבא אחיך או שותפך ויתבע גם הוא. **והרא"ש** (סימן י"ב) פליג, וסבר, דאין הנתבע יכול לטעון כן, והשותף יכול לדון עמו על הכל, דמה איכפת ליה מה שטען שאם יזכה בדין כנגדו יפטר מחלקו.

ג) גמ', לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את. כתב **הריטב"א**, דאי הוי השותף קטן או אשה, מסתבר דכמאן דליתיה בעיר דמי. ובעל בנכסי אשתו אינו צריך הרשאה, ויכול לתבוע אפילו בעל כרחה כיון דידו כידה.

ד) תוס' ד"ה שנמצאת אחת מהן, בתוה"ד, והואיל וכן הקודמת לה למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו. כתב **השיטה מקובצת** בשם **רבינו יונה** דיש ליישב דעת **רש"י**, דהרביעית תטען לראשונה אחוי טירפך, וכיון שהראשונה כבר גבתה, אינה יכולה למנוע גבית הרביעית, אם לא טרפו הימנה. **והגרע"א** תירץ, דהשדה שיצא עליה ערעור הוא אפותיקי מפורש לאחת מג' הנשים, ומשום הכי אינה יכולה ליקח השדה קודם שיבוא הנגזל, אבל לכשיבוא הנגזל ויטרוף, איגלאי למפרע דהאפותיקי הוי בטעות, ונמצא ששעבודה קיים על שאר הנכסים.

ה) בא"ד, ואומר רבינו תם דמשביעין אותה כדי שתפרוש אם התפיסה צררי. כתב **המהרש"ל**, דרבינו תם סבר כרבינו חננאל, דכיון דחוששת שתמצא שדה שאינה שלו תכסיף מה שבידה, ומשום הכי משביעין אותה כדי שתפרוש דשמא התפיסה צררי, ועל ידי כך לא תפסיד השדה ויטלוה היתומים וישביחוה. **והמהרש"א** כתב, דטעמא דאתפסה צררי שייך בין לרש"י ובין לרבינו חננאל, דהא אם לא ישביענה תהא סבורה דלא תעמוד הקרקע בידה ותכסיפנה, אבל כשנשבעת לא תכסיף דתסבור דתעמוד הקרקע בידה.

ו) בא"ד, עוד אומר ר' הם למה יכסיפוה אם אותה שדה ישביחו יהא ריוח שלהן שיכולין לסלקו בזוזי. הקשה **בחידושי הגרע"א**, דודאי יכסיפוה שמא השדה גזולה ולא יוכלו לסלקו. ותירץ, דמשום הך חששא לא יכסיפו, דלא ירויחו בזה דצריכין לשלם לנגזל את כל הפירות שאכלו, אבל הרביעית תכסיף, משום דחוששת שמא תהיה אחת מן הראשונות גזולה, ולא תוכל לסלקה בזוזי.

ז) בא"ד, אבל אחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי. כתב **הגרע"א** (בהגהות לחו"מ סימן ק"ד), דמהכא מוכח, דאף על גב דלוקח מצי לסלק בזוזי, בעל חוב לא מצי. **והקצות החושן** (סימן ק"ז סק"ה), נסתפק בדין זה וכתב, דנראה שאינו יכול לסלק, דהא הלוקח מסלק מדין שומא הדרא, דאינו שייך בבעל חוב מאוחר. וכן כתב **הנתיבות המשפט** (שם סק"ו), ותרוייהו לא הזכירו את דברי התוס'. **והקובץ שיעורים** (אות שכ"ו) כתב, דטעמא דבעל חוב מאוחר אינו מסלק בזוזי, למאן דאמר מה שלא גבה לא גבה. משום דאינו כלוקח שקנה וטרפו הימנו, אלא דמעיקרא אין גביתו גביה, והוכיח כן **מהשיטה מקובצת** שכתב, דבעל חוב מאוחר הוי כנכרי בעלמא, ומשום הכי לא מצי לסלק בזוזי.

דף צד ע"ב

ח) תוס' ד"ה לימא (מהעמוד הקודם) בתוה"ד, ושמואל דאמר כר' אלעזר, ונזהר שלא למסור בבת אחת. הקשה **בחידושי הגרע"א**, דהא יש לתלות שמסר לשניהם למחר זה אחר זה, ואף על פי כן שניהם שוים, כיון שזכו למפרע מטעמא דעדיו בחתומיו זכין לו, והחתימה היתה לשניהם בשוה. ואי נימא דסבר שמואל דמכל מקום שודא עדיפא, אם כן אף אי סבר כרבי מאיר אכתי איכא שודא, שהרי כתב ומסר לזה וכתב לזה, ונמצא דליכא נפקא מינה אי סבר כר' מאיר או כר' אלעזר, דלשניהם אפשר דהחלוקה אמת.

ט) גמ', אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחד וכו'. כתב **הריטב"א**, דלא ניחא לן לתרץ, כגון שנמסרו שניהם בו ביום, כיון דנקט לה בסתמא. וניחא טפי לומר דתנאי היא.

י) גמ', אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות. לכאורה משמע דהדבר תלוי במנהג המקום אי כתבי שעות. אמנם **השיטה מקובצת** כתב **בשם תלמידי רבינו יונה**, דהוא הדין כל היכא שכתב שעות אזלינן בתר שעות, גם אם אין מנהג המקום כן.

יא) גמ', אימא בר כ"ט בניסן את. הקשה **המהר"ם שיף**, דניסן לעולם מלא, ואמאי לא אמר בר ל' בניסן את. וכתב, דמוכח מהכא, דיום ל' בניסן קרוי אייר, וכותבין בו אחד באייר או בראש חודש אייר.[ולכאורה יש לפשוט מכאן לספיקא, לענין מי שנולד בל' במרחשוון, מה דינו אם יעשה בן י"ג שנים בשנה רגילה שמרחשוון חסר.]

יב) רש"י ד"ה אנא דיינא, על פי ראש גלותא והישיבה. הקשה **הריטב"א**, דרב ששת נמי היה דיין וגמיר וסביר ונקט רשותא. וכתב, דיש שפירשו דנתכוין לומר לו אנא דיינא בהאי דוכתא, שהיה הדיין במקומו של רב נחמן, ואין ראוי לאחרים לעשות שודא באותו מקום, דהא אין לעשות שודא במקום שיש גדול הימנו, או שיש באותו מקום דיין קבוע. אמנם בדיעבד שפיר דמי ואין מחזרין דינו, ורב נחמן השיב, דמאידך טעמא דאמר דאיהו קדים, יש להחזיר הדין, דהא הוי טועה בדבר משנה דחוזר, וכדאיתא **בסנהדרין** (ו.). [**והתוס' בד"ה אמיה** הוכיחו מהכא, דבשודא בעינן דיין מומחה].

יג) רש"י ד"ה לאו בתורת הכי, אלא משום דקדים בחתימה כר' מאיר, ביאר **בחידושי הגרע"א**, דרב ששת סבר דלרבי מאיר עדיו בחתומיו זכין לו, ומשום הכי מי שנחתם שטרו קודם זכה, ואי לאו האי טעמא לא אמרינן דלרבי מאיר זכה הראשון, דאי משום דבעינן מוכח מתוכו, אם כן נימא דיחלוקו, ועל כרחך דלא קנה הראשון קנה מחמת דתלינן שנמסר לו קודם, אלא משום דנחתם קודם, ועדיו בחתומיו זכין לו.

יד) רש"י ד"ה הנהו תרי שטרי, של מכר שיצאו על שדה אחת. כתב **הריטב"א**, דיש שפירשו: דמיירי בשטרי הלואה שיצאו על קרקע בת חורין, וטוענים הבעלי דין שכל אחד מהם מוקדם וראוי לגבות. ורב יוסף הִגבה את הקרקע לבר ה' בניסן, ומשום הכי לא מצי השני לטרוף הלקוחות, דאמרי ליה את בר ה' בניסן, והנחנו לך מקום לגבות הימנו.

דף צה ע"א

א) מתני', והראשונה מן השניה. הרמב"ן הביא **שהראב"ד** כתב דיש מקשים, מדוע לא הוכיחה הגמ' מהא דבעל חוב מאוחר שקדם ותפס,

הדף היומי
מסכת כתובות דף צה
יח אייר התשע"ה

מה שגבה לא גבה. ותירץ **הראב"ד**, דאיירי בעשאה אפותיקי לראשונה, ומשום הכי מוציאין מן השניה. ותמה עליו **הרמב"ן**,, דחזינן **בבבא קמא** (לד.) דגם באפותיקי מה שגבה גבה. ומשום הכי תירץ, דאיירי דהראשונה והשניה באות בבת אחת לבית דין, וכשהשניה מוציאה מן הלקוחות, יד הראשונה עמה בשדה.

ב) מתני', והלוקח מן הראשונה. הקשה **בחידושי חמדת שלמה**, אמאי חוזר ומוציא הלוקח מן הראשונה, הרי זכותו בטלה כשגבתה השניה. ותירץ, דאיירי בלקחה באחריות, דעתה יש לו זכות בשדה גם מחמת שיעבוד האחריות. ואף דמכח זכותו מחמת קנייתו אינו יכול לגבות, דשיעבוד האשה קדם. מכל מקום יכול לגבות מחמת השיעבוד שיש לו על הבעל, ומאחר דהראשונה כתבה לו דין ודברים אין לי עמך, שפיר יכול להוציא ממנה.

ג) מתני', עד שיעשו פשרה. ביאר **החלקת מחוקק** (אה"ע סימן ק' סקכ"ו), דאם השניה התפשרה עם הלוקח, הראשונה הפסידה. ואם הראשונה התפשרה עם הלוקח, השניה הפסידה. ואם הראשונה והשניה התפשרו ביניהם, הלוקח הפסיד.

ד) גמ', וכי כתב לה מאי הוי. הקשה **הקצות החושן** (סימן קיח סק"א), למאי דפירש **רש"י לעיל** (פג.) **ד"ה האומר**, דאיירי בשדה של שותפין, מאי קשיא. שאני התם דהשדה שלו, ומשום הכי אינו יכול להסתלק. אבל הכא דאיירי בשיעבוד, מנין שאינה יכולה להסתלק מן השיעבוד. ותירץ, דלישנא ד"האומר לחבירו" משמע דאיירי נמי בשדה שאין בה דין חלוקה, וכבר ביאר **הר"ן בנדרים** (מה:) **ד"ה רבי אליעזר**, דבשדה שאין בה כדי חלוקה, יש לכל אחד מן השותפין קנין בחצי ושיעבוד בחצי השני. ושפיר חזינן דגם משיעבוד אי אפשר להסתלק.

ה) גמ', נחת רוח עשיתי לבעלי. כתב **הרשב"ם בבבא בתרא** (מט:) **ד"ה תימא נחת רוח**, דלא דמיא לתלויה וזבין דזביניה זביני, משום דאינו אונס כל כך, ולא גמרה ואקנייה. ותמה עליו **הרמב"ן** (שם), דאם אינו אונס, אמאי בטל המקח. ומשום הכי ביאר, דאיירינן בגוונא שאינו נותן מעות לאשה. ומשום הכי הוי תליוה ויהיב, ובטל המקח. אבל אם היה נותן לה מעות, הוי תליוה וזבין ושפיר חל המקח. **והאבני מילואים** (צ' סקכ"ז) ביאר בדעת **הרשב"ם**, דאנן סהדי דמכרה רק לאהבת השלום עם בעלה, ומשום הכי כשכלו ימי השלום בטל המקח.

ו) גמ', מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה. הקשה **הריטב"א**, מאי קשיא, הא אוקמינן לה **בבבא בתרא** (מט:) בג' שדות המיוחדות לכתובתה, ודווקא בהני יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. ותירץ, דהא דמוקמינן לה בהני ג' שדות היינו משום דאמרינן דבטל המקח מיד. אבל ודאי דגם בשאר נכסים, כשבאה לגבות, יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, וכדאיתא התם.

ז) רש"י ד"ה מקחו בטל, בתוה"ד, ובבבא בתרא וכו'. ביאר **הפני יהושע**, דהוקשה לרש"י, אמאי מקחו בטל מעכשיו בחיי הבעל, ומאי שנא משאר שדות שהמקח קיים עד שעת הגוביינא, וכדכתבו **התוס' לעיל** (פב.) **בסוד"ה מגרשה.** ולהכי ביאר, דאיירי בהני ג' שדות, ומשום הכי בטל המקח מיד. [ועיין באות הקודמת].

ח) גמ', אמר רב פפא בגרושה ודברי הכל. העיר **המהרש"א** (על תוס' ד"ה הא), דמאי דברי הכל הוא, הרי מתניתין דהתם דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל, על כרחך ר' יהודה היא דאית ליה נחת רוח עשיתי לבעלי. ותירץ, דהמקשן נמי סבירא ליה דשאני לר' מאיר לוקח אחד משני לקוחות. אבל הא לא סבירא ליה דמתניתין איירי בכתבה קודם לאחר, ומשום הכי הקשה דנימא נחת רוח עשיתי לבעלי. ואוקי ליה רב פפא בגרושה, ושפיר אתי כר' מאיר.

ט) תוס' ד"ה הא, בתוה"ד, הוה ליה למימר כולה ר' יהודה. העיר **הרש"ש**, דניחא ליה לאוקמי כר' מאיר, משום דסתם מתניתין ר' מאיר היא.

י) גמ', איבעיא להו אישתדיף בני חרי מהו. ביאר **הפני יהושע**, דמספקא לן בטעם התקנה שאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. דיש לומר משום פסידא דלקוחות, דכיון דכשלקחו דייקו להשאיר קרקע לגוביינא ביד הבעל חוב, אין לנו להפסידם, והוא הדין באישתדוף אין לגבות מהן. או דנימא, דכיון דליכא לבעל חוב פסידא בהא שיגבה מן הבני חורין, הכי עדיף טפי, ואין להפסיד הלקוחות בידיים. ואם כן, כשאשתדוף והבעל חוב יפסיד, שפיר גבינן מהמשועבדים.

יא) גמ', ואי סלקא דעתך אישתדוף בני חרי וכו'. כתב **הריטב"א**, דמהכא שמעינן דלאו דוקא אישתדוף, אלא כל היכא שיש עיכוב לבעל חוב ליטול מן הבני חרי, גבינן מן המשועבדים. והוסיף, דעד כאן לא דחינן אלא דאיהו דאפסיד אנפשיה, אבל כל היכא דלא אפסיד אנפשיה, אפילו בלא אישתדוף כגון שנטלוה מסיקין, גובה מבני חרי. **והר"ן** (נה. מדפי הרי"ף) הביא **מהרשב"א**, דדוקא אישתדוף, אבל נגזלו או נאנסו, אין גובין מן המשועבדים, משום דסוף בעלי זרוע ליפול, ושפיר יגבה חובו.

דף צה ע"ב

יב) גמ', בעל לוקח הוי. הקשה **הרשב"א** (הביאו **הר"ן** נה. מדפי הרי"ף), דכיון דאיכא פסידא דאחרים, אמאי לא נימא דשויוהו כיורש, וכדאמרינן **בבבא בתרא** (קלט.) היכא דאיכא פסידא דאלמנה. ותירץ, דכיון דאיתתא לאנסובי קיימא, והנותן יודע שברוב פעמים שויוהו לבעל כלוקח, ואפילו הכי לא חש להתנות דאחריך לפלוני ולא לבעל, מסתמא כוונתו דלאחריך במקום שאין בעל.

יג) גמ', דתנא נכסי לך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר. בבבא בתרא (קלז.) איתא "ומוכר ואוכל". וכתב **הרשב"ם** (שם) **ד"ה וירד הראשון**, דהוא אורחא דמילתא. אבל **התוס' רי"ד** (שם) כתב, דבדוקא נקיט אכל, דאילו הדמים קיימים, או שקנה בהן מלבושים, זוכה בהן השני [ואפילו לר' שמעון בן גמליאל].

יד) גמ', ומי אמר אביי הכי. הקשה **הריטב"א**, היאך סלקא דעתין דאביי לכתחילה קאמר. ותירץ, דכיון דאשה לנישואין קיימא, לא היה לו לנקוט האי דינא להדיא שיבואו לטעות בו ולהתיר להינשא אפילו לכתחילה. ומשנינן דמשום הכי דייק ואמר "ונישאת", לאשמועינן דהוא רק בדיעבד ועתה לא נפיק שום חורבא מיניה. עוד תירץ, דסלקא דעתך

הדף היומי
מסכת כתובות דף צה
יח אייר התשע"ה

דלשון "נישאת" היינו לכתחילה כדתני **לעיל** (ב.) הבתולה "נישאת". ומשנינן, "דעמדה וניסת" לישנא דדיעבד היא, וסיים דהתירוץ הראשון יותר נכון.

טו) גמ', איזהו רשע ערום. הרשב"ם בב"ב (קלז.) **ד"ה ערום** ביאר, משום דאהני מעשיו והרי הוא חוטא ולא לו, אבל המוכר גופיה לא הוי רשע אף על גב דלכתחילה אסור לו לעשות כן, דהרי עובר על דברי המוכר.

טז) גמ', מי קאמר תינשא נישאת קאמר. כתב **הקצות החושן** (רמ"ח סקי"ג), דאין כוונתו שלכתחילה לא תינשא ותשב עד שילבין ראשה. אלא דלכתחילה לא תינשא אלא אם כן יסתלק הבעל מהנכסים בעודה ארוסה, דבאופן זה לא יעברו על דברי המוכר. [עוד יש לומר, שתסתלקנו על ידי שתכתוב שטר מברחת **כדלעיל** (עט.) (י.ו.)]

יז) גמ', הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא. התוס' בבבא בתרא (קלט:) **ד"ה התם** הקשו, אמאי לא נימא דאיהו דאפסיד אנפשיה, דלא היה לו לקנות ממנה קרקע כשבעלה עימה דיכול להוציא הימנו. ותירצו, דסבר לעשות פשרה עם האחריך באופן שהבעל לא יטול, ומשום פסידא דידיה עבדו לבעל כיורש.

יח) גמ', אחריך ליקני בעל לא ליקני. ביאר **הריטב"א**, דהוי כנותן לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בה. [וצריך ביאור, אם כן, אמאי יכול מן להוציא הלקוחות. (ח.ו.)]

יט) תוס' ד"ה וכן בעל חוב, בתוה"ד, כיון דאין לשניה כל כך פסידא. הקשה **המהרש"א,** הרי על כרחך איירי דאין בני חורין, דאי לא תימא הכי, אף לבעל חוב אין פסידא משום דיכול לחזור עליו. ואם כן אמאי אין לשניה פסידא כל כך. וביאר, דכוונתם, דבשעה שכתבה ללוקח דין ודברים אין לי עמך, לא הפסידה בזה כל כך לשניה, דהרי לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, ויתכן שכלל לא תבוא לידי גוביינא. ומשום הכי לא אמרינן שתפסיד ויכולה לגבות מן השניה. אבל בבעל חוב שעומד לגוביינא, וכשכותב לאחד דין ודברים אין לי עמך, הפסיד בזה ללוקח השני, הוה אמינא דלאו כל כמיניה לגבות ממנו.

כ) בא"ד, שם. **בפני יהושע** ביאר, דבאשה שכתבה דין ודברים אין לי עמך, יש לומר דכוונתה שיעמוד ביד הלוקח, משום דלא אסקה אדעתה שהשניה תגבה ממנו, ומשום הכי אמרינן דכל שאינו עומד ביד הלוקח כגון שחברתה גבתה הימנו, שפיר גובה זו הימנה. אבל בבעל חוב ושני לקוחות, דיודע שאם הוא לא יגבה ממנו, הלוקח השני יגבה ממנו, כשאומר דין ודברים אין לי עמך על כרחך שכוונתו למחול חצי השיעבוד, והוה אמינא שאינו חוזר לגבות ממנו, קא משמע לן מתניתין דגם בכהאי גוונא חוזר לגבות הימנו.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה שלאבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il
http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124